The University of Jordan
THE LIBRARY

הצפה

ב"ה, יום ששי, כ"א תשרי תשל"ו (26.9.1975)
שנה ל"ח — גליון 12031 — המחיר 2.20 ל"י

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר-אילן ז"ל

הנשיא פורד מזהיר את הקונגרס:

עיכוב האישור לשיגור הטכנאים עלול לסכן את הסכם הביניים

רומז שארה"ב התחייבה לספק נשק למצרים

וואשינגטון 25 (עיר ויתפ"ע) — הנשיא פורד הזהיר היום מפני היגיון של הקונגרס, שעיכובים מתמשכים באישור שיגורם של טכנאים אמריקניים לסיני עלולים לסכן את הסכם הביניים בין מצרים לישראל.

דובר הנשיא, רון נסן, אמר כי הנשיא השמיע אזהרה זו בעת פגישה עם מנהיגי הקונגרס הבוקר, באומרו כי „הזמן דוחק".

כל התחייבויות יפורסמו

אחד מצירי הקונגרס, שנועדו היום בבית הלבן עם הנשיא, מסר כי הנשיא הבטיח, כי לא יעלימו מן העם האמריקני שום הסכם סודי וכי יפורסמו כל ההתחייבויות שארה"ב קיבלה על עצמה בהסדר התיכון.

ארה"ב התחייבה לספק נשק למצרים

בראיון בעתון „לוס אנג'לס טיימס" שהתפרסם היום רמז הנשיא פורד, כי ארה"ב התחייבה לספק ציוד צבאי.

„אנו דנים עם המצרים על סיוע מסויים בנשק", הכריז נשיא ארה"ב. „הסיוע שלנו בתחום הצבאי נתון בדיונים, ועד לנקודה מסויימת אוכל לאמר כי קיימת התחייבות שבשותפות".

פורד הוסיף כי מצרים פונה יותר ויותר לעבר מדינות מערביות כדי להצטייד בציוד צבאי; ולכי הנשיא מאחר הודיע לו, שביטחון ארצו יהיה נתון בסכנה, אם מצרים לא תמצא במדינות מקורות רכישה של אספקת ציוד צבאי.

פורד הוסיף, כי בנסיבות אלה ... „אני סבור, שמן ההגיון הוא כי נקבל על עצמנו התחייבויות מסויימות לגבי מכירת ציוד צבאי למצרים".

ארה"ב וברה"מ מעבירות בחשאי נשק וכסף לצדדים היריבים בפורטוגל

ניו יורק, 25 (עיצ) — ... יועצים צבאיים, אשר מגישים סיוע לשתי התנועות הנתמכות גם על ידי ארה"ב.

בית הנבחרים האמריקני אישר תקציב צבאי בסך 30.8 מיליארד דולר

וואשינגטון 25 (יותפ"ע) — בית הנבחרים האמריקני אישר אמש בלי ויכוח את חוק התקציב הצבאי בסך 30.8 מיליארד דולר. ממנו נמחקה עוד קודם לכן ה הקצבה לבניית סיירת גרעינית. התקציב שאושר נופל ב־3.2 מיליארד דולר מן התקציב שדרש הממשל, ועתה העבירה הצעת החוק לסינאט.

ון בפגישתו עם גרומיקו בניו יורק

שלב זה אין אפשרות לחידוש היחסים הדיפלומאטיים בין ישראל לברה"מ

מ"מ שר החוץ הסובייטי אנדרי גרו... בפגישתו עם שר החוץ יגאל אלון בבנין המשלחת הסובייטית ל... בניו יורק.

ההבדל בין פגישה זו לפגישת אבן — גרומיקו

חוגים מדיניים בירושלים מסבירים שיש הבדל בין הפגישה שנערכה ב... העידת גינוה בין שר החוץ אבן לבין גרומיקו, לעומת הפגישה כיום, שכן אז היתה הפגישה במסגרת ת... קיום של גרומיקו כיו"ר עמית של ועידת ג'נבה ואילו כיום זהו מגע של שני שרי החוץ.

מר אלון הדגיש בפני גרומיקו ש־ הסמכה הסובייטית נגד כיבוש שט־ חים במלחמה, פוגע למעשה בברית המועצות עצמה. שכן היא שטחים גדולים כתוצאה ממלחמת ה־ עולם השניה מפולין, מרומניה, מפינ־ לנד, מצ'כיה, מגרמניה וכן את כל המדינות הבלטיות שהיו ההה שלטון עצמאי.

השגריר הרצוג הסדיר את הפגישה

הפגישה הוסדרה בידי השגריר ה־ ישראלי באו"ם חיים הרצוג, שפנה למשלחת הסובייטית באוכרה שבי־ כיון שאלון וגרומיקו נמצאים שניהם בניו יורק, מן הראוי לנצל את ההז־ דמנות לפגישה. הסובייטים נענו ב־ חיוב להצעה. למרות שברית"מ וישראל אינן בקיימות קשרים דיפלו־ מטיים מאז מלחמת ששת הימים.

בשנים האחרונות נמסר על פגישות שרביריים, כולל פגישה בין השג־ ריר הישראלי בארה"ב שמחה דיניץ לבין השגריר הסובייטי אנאטולי דוברינין אשתקד. אולם ידיעות אלה המיד הוכחשו רשמית ועל כל פנים לא זכו לאישור מצד ישראל או ברית המועצות — בניגוד לפגישה של אתמול.

פקיד ישראלי בניו יורק אמר כי גרומיקו ואלון דנו בהצעת שנוה. לרבות הצעתו של קיסינג'ר לפגי־ שה בלתי רשמית של ארצות המפ־ תח לדיון בשאלה איך להתקדם לק־ ראת שלום בצורה התיכון. הצעה זו העלה קיסינג'ר בנאומו בעצרת ה־ או"ם ביום ב'.

אתמול העלה גרומיקו את ישראל בעצרת. על שארץ היא מסרבת את כל השטחים שכבשה במלחמת ששת הימים, אולם הסתבר מנאומו כי היא מכיר בזכות קיומה של ישראל.

מצרים קיבלה הלוואות בסך 1.2 מיליארד דולר משלוש ארצות ערביות

קאהיר, 25 (יופ"ע) — מצ־ רים קיבלה הלוואות למונח ארוך בסך 1.2 מיליארד דולר משלוש ארצות נפט ערביות, כדי לעזור לה להתגבר על קי־ שיה הכלכליים הנוכחיים — מסר שר האוצר המצרי אחמד אבו איסמעיל.

העתון „אל אהראם" כתב היום מ־ פיו של אבו איסמעיל, כי מצרים קיבלה 600 מיליון דולר מסעודיה. 500 מיליון מכווית ו־100 מיליון מקטר. „כל אלה הם מלווים ארוכי־ מועד", ציין השר.

ההלוואות אלה מהוות את החלק הערבי של הבנית אשראי רב צדדית שאותה כארגנת ארה"ב למען מצרים, כדי לעזור לה להתגבר על מחסור במזומנים ולפרוע הלוואות קצרות־ מועד בריבית גבוהה.

ארה"ב עוסקת עתה בגיוס הלוואות מן המערב, כולל מלווים מארה"ב.

(סוף בעמוד 2)

איראן תעביר לירדן מטוסי קרב שקיבלה מאה"ב

וואשינגטון, 25 (עטפ"א) — איראן הודיעה לארה"ב על רצו־ נה להעביר לירדן תריסר מטוסי קרב אמריקניים מדגם „פ־5־א" — הודיע היום דובר ה„פנטגון".

ארה"ב שאישורה נחוץ כדי ש־ ההעברה תוכל להתבצע, עדיין לא השיבה על הבקשה האיראנית — הוסיף הדובר.

לפני חדשים אחדים ביטלה כבר איראן עיסקה דומה להעברת ירדן של 24 מטוסי פ־5.

כתב העתון „וואשינגטון פוסט" כותב היום מבירות, כי „חיל האויר הירדני מתוגבר כפי הנראה בהתאם למדיניות האמריקנית" ע"י אספקת מטוסי־קרב אמריקניים באמצעות איראן.

העלה בשיחה גם בעיית יהודי רוסיה

אלון העלה את בעייתם של יה־ דות רוסיה וטען כי התגובה הסובי־ טית לפעילות יהודית היא מופרזת, שהפעילים אינם רוצים לפגוע בשלטון הסובייטי ובסך הכל רוצים לעלות לישראל.

כן טען אלון כי התעמולה הסובייטית נגד ישראל הגובלת באנטישמיות כופרנית אף היא משום ש־ ... ישראל הוא על רקע פו־ ליטי ולא על רקע אידאולוגי.

נחנך המרכז האזורי חספית — של הישובים הדתיים ברמת הגולן

מאת סופר „הצופה"

המרכז האזורי „חספית", שישר־ ת את הישובים הדתיים ברמת הגולן ושבתחומו שוכן המושב השיתופי התעשייתי כפר גנת, נחנך אתמול אחרי הצהריים ב־ נוכחות נציגי התנועה, ראשי אי־ גוד המושבים של „הפועל המז־ רחי", נציגי מזכירות הקיבוץ ה־ דתי ו„בני עקיבא", חברי קיבו־ צים ומושבים דתיים מכל חלקי הארץ, חברים ממשקים ברמת ה־ גולן וקהל אורחים רב.

המרכז יכלול בעתיד מוסדות חי־ נוך, בית כנסת, מרפאה, צרכניה, מוסדות אזוריים ודירות לעובדים אזוריים. בקרוב תעבור ישיבת ה־ גולן למבנים זמניים במקום, ובעתיד הרחוק יותר יקמו בנייני הקבע שלה.

הטקס נפתח בידי אורי מאיר מרמת מגשימים ונפתח על ידי אריה יודפרוינד, שהביא את דבר איגוד המושבים של ה„פועל המזרחי". ב־ דבריו קרא להאיץ את קצב הקמת ישובים בגולן ולהרחיב את הקיימים. הדגיש, כי בתחום מדינת ישראל, ובעיקר צפון המדינה, לא יוכל ל־ התקיים בלי התיישבות ברמת הגולן.

שר השיכון, אברהם עופר, אמר כי כיום נמצאים ברמת הגולן 21 יישובים בשלבים שונים של בניה, כולל יישובים בראשית הקמתם. ה־ השקעה הכספית ברמת הגולן לצרכי שיכון ועבודות תשתית בלבד תגיע עד סוף השנה ל־500 מיליון ל"י.

כשהחל מר עופר בדבריו, הפרי־ עו לו צעירים מקבוצה של מהיישו־ בים ... צעירים אף הניפו כרזה כנגדנו. מר עופר ... ששקט ... הבירה.

הי"כ אבטבי הביא ברכת התנועה. את דבר התנועה הביא חי"כ אליעזר אבטבי, שהביע תקוותו, כי נגיע לחיזוק ישובי הגולן ולתוספת יישו־ בים. העלה גם את חלקה של תנועה בהתיישבות הדתית ברמת ה־ גולן.

לאחר דברי ברכה של קצין בכיר בצה"ל, דיבר אריה נחמני בשם הנהלת המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית. מסר פרטים על ההתיישבות ברמה ועמד על התפת־ חותה בבחינה חקלאית ותעשייתית.

בשם המועצה האזורית עמק הירדן בירך מנחם רולר, שהעלה על נס את חשיבותו של המרכז האזורי ל־ אספקת שירותים ליישובי הסביבה.

בשם היישובים הדתיים ברמה בירך רבו של מושב נוב, הרב יגאל אריאל. ציין, כי הזמן קצר והמלא־ כה מרובה, ויש להרחיב את ההתיי־ שבות ברמת הגולן.

את סדרת הברכות סיים משה מיי־ לר, חבר גרעין עולים מקרפטו־רוסיה המאייש את כפר גנת.

בתכנית האמנותית הופיע „צמד השרונים" הצמד מבני כפר גנת.

האגודה להתנדבות בעם
הנהלה ארצית

בת דתית!

האם את זכאית לענוד סמל זה

אם לא,
תפני לשרותי ההתנדבות

י־ם, ת. ד. 7570 ● ת"א ת. ד. 22230 ● חיפה ת. ד. 2108

הדלקת הנר

מוצ"ש	ש"ש	
6.06	4.55	ירושלים
6.08	5.13	תל־אביב
6.06	5.05	חיפה
6.08	5.11	אילת
6.08	5.11	באר־שבע

מזכירות איגוד מושבי הפוהמ"ז קוראת לממשלה להחיש ביצוע החלטתה לנקודות נוספות בגולן

מאת סופר „הצופה"

מזכירות איגוד המושבים של „הפועל המזרחי" קראה לממשלה להחיש ביצוע החל־ טתה בעניין עליית נקודות נוספות על הקרקע ברמת ה־ גולן.

בישיבתה במרכז האזורי חספית, שנחנך אתמול, שמעה המזכירות דו"ח מפי יצחק גם בעניין עליית נקודות נוספות ברמת הגולן, ופנתה לממשלה להחיש ביצוע החלטתה בנידון. יחד עם זאת קידמה בברכה פעילות חיובית מצד ועד יישובי הגולן בנידון זה.

לאחר מכן שמעה המזכירות סקי־ רה מפי נציגי יישובי „תורה ועבו־ דה" ברמת הגולן — רמת מגשימים, נוב, גרעין יונתן, תל זית וכפר גנת — על בעיותיהם ולבסוס בקשר לביסוס והבטיחה את מלוא עזרתה.

500 חברי „גוש אמונים" הוזמנו ל„שמחת תורה" לעיירות הפיתוח בצפון

קבוצה של כ־500 חברי „גוש אמו־ נים" הוזמנה לעיירות הפיתוח תגור הגלילית, מעלות, מגדל העמק, צפת, כרמיאל קרית־שמונה, ירוחם, קר־ ית־מלאכי דימונה, קריית־גת ויב־ נה, לחוג את שמחת תורה.

מתנדבי „גוש אמונים" נמסר שנענו לפניה מצד עיירות הפיתוח החליטו „גוש אמונים" להרחיב את פעילותו החינוכית במקומה הנ"ל ולבהון בי־ בושם של גרעינים משיכחים שיצאו מטעמו לעיירות הפיתוח.

תחזית מזג האוויר

הטמפרטורות החזויות להיום: ירו־ שלים 13 — 26, תל אביב ולוד 21—28, חיפה 23—28, רמת הגולן והשומ־ רון 16—26, נהריה 20—29, צפת 15—22, טבריה 21—34, נצרת 17—27, עפולה 18—29, יריחו 18—33, עזה 17—29, באר שבע 14—29, אילת 22—34, מפרץ שלמה 23—32 מעלות.

יצחק עירוני מנכ"ל משרד הביטחון נפטר בניו יורק

מנכ"ל משרד הבטחון יצחק עירוני נפטר אתמול באוירה ... מהתקף לב, בניו יורק. בן 53 היה במותו.

מר עירוני נלווה אל שר הבטחון בסיורו האחרונה לוואשינגטון ו התעכב יום נוסף בארה"ב, כדי לס־ כם מספר פרטים עם מנהל משלחת משרד הבטחון בניו־יורק.

יצחק עירוני נולד בפולין בשנת 1921, עלה לארץ ב־1932 וסיים את לימודיו התיכוניים בגימנסיה הרצ־ ליה. את לימודיו הגבוהים בהנדסת ייצור סיים באוניברסיטת קולומביה בניו־יורק.

ליצחק עירוני היה עבר בטחוני מגובש, בגיל 15 הצטרף לשורות ההגנה, סיים קורס מפקדי מחלקה ומשנת 1940 נמנה עם מנגנון הקבע של ההגנה בהמפקדי מיקוד ההדרכה.

בשנת 1950 החל לעבוד בתעשיה הצבאית כעוזר מנהל התעשיה. בשנת 1957 מונה סגן מנהל התעשיה הצבאית ובשנת 1967 מונה כמנכ"ל התעשיה הצבאית. ב־15.7.72 נתמנה מר עירוני כמנכ"ל משרד הבטחון, תפקיד שבו שירת עד ליומו האחרון.

שר הביטחון שמעון פרס, אמר, כי יצחק עירוני מילא את תפקידיו בהנהלת התע"ש וכמנכ"ל משרד ה־ ביטחון במסירות נעלה, ביושר וב־ הגינות ששבו את לב חבריו ובבקי־ אות בכל פרטי המערכת העניפה. בקיאותו זו הוסיפה רבות למשא ו מתן שהתנהל לאחרונה בארה"ב. בה מילא עירוני תפקיד חשוב ופעיל עד לרגע האחרון לחייו. המנוח הש־ איר אשה ושלושה ילדים.

ארונו של המנוח יובא היום ארצה במטוס „אל־על" מניו־יורק לישראל.

שר הביטחון
מר שמעון פרס
אבל על מותו ללא עת
של המנהל הכללי למשרד הביטחון
יצחק עירוני

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של יקירנו
יעקב ב"ר משה פושקימן
הלוויה תצא היום, יום שישי כ"א תשרי תשל"ו (26.9.75) בשעה 11.30 לפנה"צ מבית הלוויות הצירוני רח' דפנה 5 ת"א, ותעבור ליד בית הכנסת ישורון, רח' זמנהוף, לבית העלמין בחולון.
המתאבלים:
אשתו מינה
והמשפחה

במלאת שנתיים לנפילת יקירנו
אריה יהודה חן־ציון הי"ד
במלחמת יום הכיפורים
תתקיים ביום שני, כ"ד תשרי תשל"ו (29.9.75) בשעה 3.45 אחה"צ אזכרה על קברו בבית העלמין הצבאי בהר־הרצל בירושלים.
אוטובוס מיוחד יצא מביתנו במושב חמד בשעה 2.45 אחה"צ.
משפחת חן־ציון

שנה עברה מאז נלקח מאתנו
בננו היקר
אברהם צבי קורל ז"ל
נעלה את זכרו ביום ראשון כ"ג בתשרי תשל"ו (28.9.75) בשעה 4 — אחר הצהרים, בבית העלמין בקרית שאול.
אוטובוס יצא מביתנו בשעה 3.30.
המשפחה.

בס"ד במלאות שלושים
לפטירתו של בעלי אבינו ודודנו
ר' צבי ב"ר יעקב־אריה גלס ז"ל
תתקיים אזכרה אי"ה ביום ראשון כ"ג תשרי תשל"ו (28.9.75) בשעה 3.30 אחה"צ בבית העלמין בחולון. נפגשים ליד השער החדש בשעה 3.15 אחר־הצהרים.
המשפחה

ב"ה
בית הכנסת הגדול
תל־אביב, רח' אלנבי 110
עריכת חופות מפוארות
לפנות למשרד

הופיעו
המסכתות ראש השנה יום טוב (ביצה)
עם פרוש מודרני ואילוסטרציות בכל דף המוכנות כדי עזרת מורה
להשיג בחנויות ספרים לפי המחיר הישן
המפיץ הראשי
גימלר, רח' בילו 4, ת"א

אם תתנה מכובדת
... התזמורת המפוארת
... ברוך שורץ
תל־אביב, שינקין 38
טלפון 284381
— מודים מהיום —

למכירה
דירת 2½ ע"ע
בסביבה יפה בבני־ברק
טלפון 792256

פרסום
בר־הלל קראוס
קבלת מודעות ל„הצפה" ולכל העתונים
גם באמצעות הטלפון
בני ברק
ירושלים 33, טל' 783507
טלפון לילה 717155
מוסדות תורניים ובני ישיבות יקבו בהנחה

— מרכז —
מכונות גילוח
מכל הסוגים
גילוח ● תספורת ● על השמל ● על סוללות (לחיילים) ● מכונות תספורת לבעלי חיים.
מכירה, יעוץ ותיקונים.
התחדש בתצוגה נוכרית „הנגר המבקן עתה לדובקי"
י. רובין ת"א
יסוד המעלה 6 טל' 32161
אל תזרוק את המכונה הישנה אצלנו תקבל תמורתה

הגיעו !!!
שמלות כלה
ל־3 קומות
אופנה
שנידמן
דיזנגוף 128, ת"א

מסעדת גליק פתח־תקוה
פסג' ברקוביץ 3, טל' 902600
מציעה מן המוכן - הביתה
✱ כל סוגי נקניק ✱ מבחר סלטים ✱ עוף בגריל
✱ רג ממולא ✱ שניצל וקציצות בשר
✱ פלפל וכרוב ממולא
לשמחות קבל והזמן עם קישקע תוצרת עצמית — כשרה למהדרין

ב"ה
המועצה הדתית בני־ברק
במוצאי שמחת תורה בשעה 8.00 ברחבת בנין העיריה
תתקיימנה
הקפות ברוב עם
ברכות:
הרה"ג ר' שלמה ע. קורח שליט"א
הרב יהושע מגנס שליט"א
מר ישראל גוטליב, מ"מ ראש העיריה
מר שלמה זמרתי יו"ר המועצה הדתית
אתה הראת ושבע הקפות
ע"י החזן מרדכי סובול
בליווי התזמורת החסידית של צבי שוורץ
בהשתתפות רבנים, חברי מועצה העיר, חברי המועצה הדתית, בתי התוקי העיר, נכבדי השכונות הארגוני הנוער הדתי בעיר.

ב"ה
קריאת הצלה
בואו והצילו עמנו!
למגינת הלב גזר דין הקשה הכריע את חייו של ראש אחת המשפחות החשובות בירושלים אחרי האבקו שנתיים עם מר המות בהשאירו אחריו אלמנה צעירה חולנית שעברה ניתוח לב פתוח ויתומים שאחד מהם עומד להנשא וההוצאות ההכרחיות מרובות הינן.
הננו פונים בקריאה נרגשת אל אחינו רחמנים בני רחמנים לבוא בעזרה השובה בעין טובה וברוח נדיבה למען הצלת משפחה שבורה ורצוצה זו למען הבטחת קיומם ועתידם ולמען הוצאות הריפוי והכנסת כלה.
בטוחים אנו כי כל מי שיעזור למשפחה אומללה זו יתברך מה' אבי יתומים ודיין אלמנות בשנה טובה ומתוקה ויזכה לגדל את בניו ולהוליכם לחופה מתוך רב עונג וטוב הגגלה והנראה וכולנו יחד נזכה לשנת גאולה וישועה.
אסירי התקוה
איסר יהודה אונטרמן — זקן הרבנים בישראל
שלמה יוסף זוין — חבר מועצת הרבנות הראשית
נא להעביר את התרומות: אליהו פרוכטר — מנהל בנק המזרחי ירושלים, רח' בן יהודה 12
יהודה בוק — הזכר המפד"ל בירושלים, רח' תל־חי 15 קטמון
הועדה הצבורית להצלת המשפחה ת.ד. 5234 ירושלים

ישיבת חברון „כנסת ישראל" ירושלים
תנו כבוד לתורה
מתוך שבח והודיה להשי"ת שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה הננו מודיעים בשמחה על
גמר בניית קרית הישיבה (שלב א')
חגיגת חנוכת הבית והעברת הישיבה הק' למשכנה החדש תתקיים בע"ה ברוב עם ביום רביעי כ"ו בתשרי תשל"ו בשעה 3.30 אחר־הצהרים ברחבת הקריה בשכונת גבעת מרדכי.
כל בני הישיבות הק' ומוקירי התורה מוזמנים להשתתף בשמחתה של תורה.
הנהלת הישיבה
מקומות מיוחדים לגברות.
התחבורה: קווים 10, 17.
קו מיוחד לתקם יפעל החל מן השעה 2.30 בנקודות דלקמן: 1) רח' יונה. 2) בית הדגל פינת רח' הנביאים. 3) ככר מנורה.
תחבורה מיוחדת מגוש דן תצא:
מפתח־תקוה ע"י ביהכנ"ס הגדול רח' חובבי ציון בשעה 1.30
מבני ברק: בן חישא בשעה 2.00
יוצאי הישיבה הק' אשר מפאת אי ידיעת כתובותיהם לא קבלו הזמנות מוזמנים בזה אישית.

היכל שלמה
הקפות־עם
במוצאי שמחת תורה תשל"ו
בשיתוף עם
משרד הדתות — משרד התיירות — עירית ירושלים
...ח שנים / מדינת / ישראל — שנה ס' / לשחרור / ירושלים
בגן העצמאות ע"י בית המהנדס
במעמד הרבנים הראשיים לישראל
ובהשתתפות:
אישי ציבור • נציגי צה"ל • עולים חדשים
נוער ותיירים
7.3 ריקודים סביב התורה בליווי תזמורת ברחבה
8.0 פתיחת ההקפות
תהלוכת ספרי תורה, דגלי הלאום ודגלי השבטים בליווי תזמורת הנוער של העיריה.
שבע הקפות לפי נוסח העדות בליווי מקהלות ותזמורות
משתתפים: החזן הראשי של היכל שלמה מ. בלבן • מקהלת היכל שלמה • תזמורת הנוער של עירית ירושלים • תזמורת וריקודים בניצוחו של מר ז. פנינשטיין • להקת העדה התימנית • להקת העדה הספרדית • צעירי חב"ד • העדה הכורדית • וחניכי תנועת „בני עקיבא" •
...בור מתפללי בתי הכנסת
מוזמן להשתתף בהקפות עם ספרי תורה
וישו ושמחו בשמחת תורה!

לסופר והמחנך הדגול
...דב אביעזר בורשטין ולרעיתו
ברכת מזל טוב נאמנה
להולדת הנכד
מרכז הישיבות המקצועיות בישראל

...מר חתימה טובה
...נה טובה ומבורכת
...נת בריאות ושלום
...נת אמונה ואמונים למען שלמות המולדת ובטחון המדינה
...נת תנופה לתנועה הדתית־לאומית
...כל בני המשפחה וחברי התנועה
דוד חנני גנץ ומשפחתו

של המצפה

פגישת אלון-גרומיקו

השיחה בת שלוש השעות בין שר החוץ הישראלי יגאל אלון לבין שר החוץ הסובייטי אנדריי גרומיקו שהתקיימה של־שום בניו־יורק אין בה כדי לציין מפנה ביחסי שתי המדינות. לא היתה זאת הפגישה הראשונה בין מדינאים ישראליים לבין מדינאים סובייטיים, מאז ניתוק היחסים הדיפלומאטיים בין מוסקווה לירושלים. מדי פעם בפעם היינו עדים לפגישות 'מקריות' בין נציגים ישראליים לבין נציגים סובייטיים. אפילו פגישה בדרג רם, כפגישת אלון—גרומיקו, נערכה בעבר. אבא אבן קיים שיחה ממושכת כם שר החוץ הסובייטי, בעת חתימת הסכם ההפרדה הראשון בין ישראל למצרים, לפני כשנתיים בג'נבה. כך שאל לנו לראות בפגישה האחרונה משום מפנה. עלינו להתייחס אליה כאל עוד פגישה במסגרת 'המגעים הבלתי רשמיים' עם ברית המועצות, למעשה, לפני פחות משנה בעת ביקורו של שר החוץ אלון בוושינגטון, הוצג 'באופן מקרי' בפני השגריר הסובייטי בבירה האמריקאית והחליף עמו דברים, על נושאים העומדים על הפרק. ולכן כשם שלא התייחסנו אל אותה פגישה כאל פגישה מפתיעה, כן אין לראות בפגישה הנוכחית ראשית מפנה, אפילו אם שר החוץ של ארצות הברית ד"ר הנרי קיסינג'ר נמנה עם בעלי 'העצה הטובה' להיפגש עם הסובייטים, באשר לדעתו 'השעה כשרה לכך'.

יש להניח ששני שרי החוץ, הישראלי והסובייטי, נהנו אולי מעצם הפגישה — מהחלפת הדעות, בפרט שזה תאם את האינטרסים המדיניים שלהם. אלון יוכל להציג פגישה זו כהישג. גרומיקו, יוכל לנצל פגישה זו כ'שוט' נגד מדינות ערב, בייחוד אותן המדינות המפנות עתה עורף למוסקווה. בשביל שר החוץ הישראלי זוהי הזדמנות טובה להוכיח 'תנופה מדינית', ואילו שר החוץ הסובייטי, זאת הזדמנות להוכיח לערבים, כי לא יוכלו ליהנות לעולם משני שולחנות. אבל, באופן מעשי — לא ישראל תיוושע מהפגישה הישראלית—סובייטית בניו־יורק ולא הסובייטים יקצרו ממנו הישגים ממשיים. ההתפתחויות במזרח התיכון הן כאלה שהסובייטים אינם יכולים להינתק מהערבים, אפילו מהמרדניים שבהם ולא ישראל יכולה לבחור באלטרנטיבה חד־שה, זולת זו הקיימה — המשך הקשרים עם ארצות הברית.

מכאן שעלינו לבחון פגישה זו מהיבט אחר: מה היה האינטרס של ארצות הברית להמליץ עם פגישה זו?

והתשובה היא, ששר החוץ האמריקאני ד"ר הנרי קיסינג'ר, אחרי שהשיג את ההסכם להפרדת הכוחות בין ישראל למצריים הגיע למסקנה, כי עליו לשמור מכל משמר על היחסים הטובים עם מוסקווה שלא לשבש את מדיניות הדטאנט שהוא נמנה עם אדריכליו. ומכיוון שכך, מצא שכדי לקדם, את מה שהוא מכנה, 'התנופה המדינית' במזרח התיכון, יש לשתף בה את ברית המועצות, באשר רק היא מסוגלת להשפיע על סוריה להיכנס למשא ומתן על הפרדה חלקית בגולן וכי בכוחה של מוסקווה באמצעות איתותי הידידות, להשפיע על ישראל להגמיש את עמדתה, כדי להגיע להידברות עם ראשי הקרמלין ולהשיג בתמורה — חידוש היחסים הדיפלומאטיים בין שתי המדינות.

מכאן שאין לזקוף את הפגישה כ'הישג' ישראלי ואין גם להתייחס אליה כאל מפנה, אלא עלינו לראות בה שלב נוסף במסגרת מדיניות השלבים של שר החוץ האמריקאני ד"ר הנרי קיסינג'ר.

שר החוץ של ארצות הברית, אחרי שיכול לברך על הגומר בכל הקשור במשא ומתן על הסכם ההפרדה השני בסיני החליט לפי כל הסימנים להסתייע בסובייטים, כדי להשיג גם את ההסדר שהוא מעוניין בו ברמת הגולן. ומכיוון שהוא יודע שאת זה יוכל להשיג רק בעזרת הסובייטים הכניס בתמונה את שר החוץ של ברית המועצות אנדריי גרומיקו.

סיכומו של דבר: פגישת אלון—גרומיקו, גם אם שני הצדדים שומרים שלא להדליף מה דובר בה, מפנה את הזרקור לגבול הצפוני. השאלה היא: האם התיכים של גרומיקו ישפיעו על ממשלת ישראל לעשות ויתורים מופלגים בגולן, כדי לספק את משאלות לבו של קיסינג'ר ואת הדרישות של סוריה — להתקפלות ישראלית מהגולן, שברית המועצות תומכת בה?

עם חנוכת המרכז האזורי חספית

יום חג היה אתמול ליישובי רמת הגולן, עם חנוכת המרכז האזורי חספית. מרכז זה שהוקם על ידי איגוד המושבים של תנועת תורה ועבודה בא לבסס את ההתנחלות היהודית בגולן בכלל ואת ההתנחלות הדתית בפרט.

המרכז בחספית ישרת את היישובים — רמת מגשימים, נוב, חל־זית, קשת ואת הגרעין 'יונתן' המוקם על ידי יוצאי תנועת 'בני־עקיבא'.

הקמת המרכז האזורי מציינת שלב נוסף בהפיכת יישובי הארעי ברמה — ליישובים של קבע. המרכז, שלפי התכנון המקורי יהיה למרכז עירוני, מהווה גם הגרעין הראשון להתנח־לות עירונית ברמת הגולן.

אין זה מקרה שתנועת תורה ועבודה שבניה תופסים את המקום הראשון בהתנחלות בשטחי ארץ ישראל המשוחררים היא גם החלוצה — הראשונה בהקמת המרכז האזורי בגולן. חמשת היישובים שהקימה בגולן ועתה המרכז האזורי שבא לשרת אותם, קובעים את יהודיותה של הרמה.

במרכז האזורי מאוגדים יישובים חקלאיים בהם אורח חיים יהודי מורשתי; מאוגדת בו גם ישיבת הסדר שתלמידיה משלבים סייף וספר שירדו כרוכים מן השמים וכן שוכן באיזור שיפוטה 'כולל אברכים' — בני תורה צעירים שהקימו משפחות ועברו לגור ברמת הגולן, כדי ללמוד ולהפיץ תורה ביישובים שברמה.

חנוכת המרכז האזורי של הפועל המזרחי בימים בהם נטוש ויכוח על עתיד רמת הגולן, היא תשובה ניצחת של אנשי אמונה, לכל אלה שהספקנות אכלה בהם, בכל הקשור בתיחום הגבול הצפוני של מדינת ישראל.

חנוכת המרכז האזורי היא גם מקור עידוד למתנחלים ברמת הגולן, בלא הבדל ארגון, או תנועה שמשתייכים אליהם, שיישובי הרמה יישארו בתחום הגבולות של מדינת ישראל.

ביום חג ליישובי רמת הגולן, ערב שמחת תורה, שלוחה ברכה למתנחלים החלוצים העוברים לפני המחנה ומציבים גבולות ארץ. מי יתן שיקויים בנו ובהם דברי הכתוב מתוך הפרשה המוזהמת את התורה: 'וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש... אשריך ישראל, מי כמוך עם נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו אויביך לך ואתה על במותימו תדרוך'.

עצרת הצנחנים ברמת־גן

במעמד ראש הממשלה, שר הבטחון, הרמטכ"ל וקצין חי"ר וצנחנים ראשי, נערכה אמש עצרת הצנחנים באיצטדיון ברמת־גן, במסגרת אירועי 'יום הצנחן'.

בעצרת שולב מפגן אור־קולי שהציג את מעללי הגבורה של הצנ־חנים מאז הקמת החיל ועד ימינו אלה.

לאחר דברי 'יזכור' לזכר חללי הצנחנים, פתח את העצרת קצין חי"ר וצנחנים ראשי תת־אלוף דן שומרון, שהעלה על נס את צמיחתו וגידולו של החייל ואת רוח ההתנדבות הפ־ועמה בתוכו.

מ"מ ראש עיריית רמת־גן משה פירון הביא את ברכת תושבי העיר, שאימצה את המערך המוצנח של צה"ל.

הרמטכ"ל רב־אלוף מרדכי גור, ציין את המסירות והדביקות במשי־מה של הצנחנים מאז הוקם החיל ועד היום.

שר הבטחון שמעון פרס ציין בדב־ריו, כי על ישראל לצייד את צבאו בנשק חדיש ביותר, הן מתוצרת בית והן מתוצרת חוץ.

ראש הממשלה יצחק רבין, שחתם את העצרת, אמר כי בשנה הקרובה תהיה המדינה במציאות מדינית בלתי יציבה, שתשתקף בתה־פוכות במדינות ערב וביחסים בין מדינות האיזור ובין המעצמות ה־גדולות.

בתום נאום ראש הממשלה, הוענק גם תעודות הוקרה למפקדים ידועי שם בצנחנים, ביניהם אלוף (מיל.) אריאל שרון, אלוף רפאל איתן, אלוף (מיל.) יצחק חופי ועוד.

מטוס דקוטה שטס בגובה נמוך מעל האיצטדיון הצניח צנחנים. שחרור ירושלים לווה בהקלטה מקו־רית של מקבץ הפקודות שחילק ה־מפקד דאז מרדכי גור.

שיאו של המפגן היתה הדגמת ההנחתה בנמל התעופה שבבירות, כאשר מסוק נחת על זירת האיצ־טדיון ומתוכו פרצו הצנחנים.

מצרים קיבלה

(סוף מעמוד ראשון)

מערב גרמניה, יפאן ובריטניה, גו־ף לסיוע מהבנק לשיקום ולפיתוח הבינלאומי. אבו איסמעיל שוחח אמש עם השגריר האמריקאי הרמן איילטס על הקשרים הכלכליים בין מצ־רים וארה"ב.

השר אמר כי יחסים אלה נמצאים בשנתיים האחרונות בעלייה, ובשנה הבאה מצפים לשיפור ניכר נוסף.

ארה"ב העניקה למצרים בשנת ה־כספים 1974—1975 הלוואות וסיוע בזמן בסך כולל של 360 מיליון דולר.

מקורות ממשלתיים מצריים אומ־רים, כי הם מצפים שהסיוע האמרי־קאני יוכפל בשנת הכספים 1975—1976.

שר הביטחון בשובו מארה"ב

הצבת הטכנאים האמריקנים תזכה בתמיכת הקונגרס

הצבת הטכנאים האמריקאי־נים תובא לאישור בית הנבח־רים בארה"ב עד ה־2 באוק־טובר ותזכה בתמיכה ברשי־מה — תחזית זו הביא עמו שר הביטחון מר שמעון פרס, שחזר אתמול מביקור של שבוע ימים בארצות הברית ובקנדה.

מר פרס אמר כי הוא מניח שלא יהיו דחיות במועדי הביצוע של הסכם הביניים. לדעתו, השאלות והב־ירורים המועלים בשלב זה בארה"ב אין בהם כדי לשבש את המגמה ה־כללית, להביא לידי מימוש את הס־כם הביניים שלקראתו חתרו הצדדים.

בפגישות האינטנסיביות, שהיו לו עם ד"ר קיסינג'ר, עם שר ה־הגנה שלזינגר ועם ועדות הכוחות המזויינים של הסנט ושל הקונגרס, הועלו שאלות בקשר להמשך התנ־פה של ההסדר באיזור.

בתשובה לשאלה כתב עתיים אי־שר מר פרס, כי הועלו גם שאלות על מו"מ אפשרי עם סוריה. בענין זה הסביר שר הביטחון, כי אין כמעט התנגדות בישראל למו"מ עם הסורים וההתנגדות היא רק להסדר חלקי, בעוד שרבים תומכים בהסדר כולל עם הסורים. אשר לסורים עצמם, עדיין לא הוברר אם גיבשו עמדה סופית. כמו כן לא ברור עדיין מהו סדר העדיפויות שלהם: האם ליטול חלק בהתרחשויות בלבנון, או ללכת לקראת מו"מ עם ישראל.

על השיחות בכללן אמר מר פרס, כי היתה הבנה וידידות בארה"ב, וכך היה גם בשאלות הרכש. הוא נמנע מלפרט את פרטי האספקה של פריטים מבוקשים שונים, והס־תפק בציון כללי, שבנושאים מסוי־מים הוחל במו"מ רק עתה, ואילו באחרים פרטי הרכש כמעט מסוכ־מים.

אשר לטיל 'פרשינג' אישר שר הבטחון, כי אין עוד סיכום ביחס לאספקתו. הנושא נבחן מבחינה מדינית והן מבחינה טכנית־צבאית. הוסיף, כי 'ישנם גם טילים אחרים' אשר הטווח שלהם אינו שונה בהר־בה מאשר של ה'פרשינג'.

בגין: הסכם הביניים הושג תוך הבטחות אמריקאניות כפולות לשני הצדדים

מתברר יותר ויותר שהסכם הב־ביניים בין ישראל למצרים הושג בדרך שיחות סודיות ובעטף דיבו־רים ע"י הבטחות כפולות לשני הצדדים — אמר אמש ח"כ מנחם בגין בישיבת מרכז תנועת החי־רות בתל־אביב.

הכרזת הנשיא פורד, לפיה ניתנה למצרים הבטחה סודית לספק לה נשק אמריקאי למצרים ובנוסף לכך גם לירדן, בהקביל לריבוי הנשק הסובייטי בסוריה עיראק ולוב, עלו־לה, על אף אספקת הנשק לישראל, ליצור מצב שבו הבדל כמותי יוצר הבדל איכותי, כפי שנוכחנו לדעת בימים הראשונים של מלחמת יום הכיפורים.

על ישראל לדרוש, אמר מר בגין, פרטי כמויות הנשק וסוגיו, שיסופק ע"י ארה"ב למצרים. לא זו בלבד שלא יהיה מאזן כוחות באיזור אלא יופר בצורה רצינית ביותר.

פגישת אלון — גרומיקו

על פגישת אלון עם גרומיקו אמר יו"ר תנועת החירות כי היוז־מה לחידוש היחסים בין שתי המדי־נות חייבת לבוא מבריה"מ. אם בריה"מ תציע חידוש היחסים, חיי־בת ישראל לתבוע כתנאי לחידושם עליה חופשית לכל דורשי ציון.

בהתייחסו לשיגור הטכנאים ה־אמריקאיים לאיוש תחנות ההתרעה בסיני הביע מר בגין את דעתו, כי חלק גדול בציבור האמריקאי וב־קונגרס יראה בשיגור הטכנאים מע־מסה כבדה ובלתי נסבלת.

סכסוך חריף בוועידת 'אופ"ק' בעניין העלאת מחיר הנפט

וינה, 25 (יופ"יא, עי"ר, ע"צ) — שרי הנפט של ארגון הארצות המייצאות נפט (אופ"ק), לא הצ־ליחו היום להתגבר על חילוקי הדעות שביניהם, לגבי השאלה של העלאת מחירי הנפט, אך אח־דים מהם אמרו כי יתכן שמחר תושג פשרה.

השייך אחמד זקי ימני, שר הנפט הסעודי, עזב באורח בלתי צפוי את כנס שרי אופ"ק שעה לפני סיומו וטס ללונדון, בהכריזו כי 'לעולם לא יסכים להעלאה של יותר מחמי־שה אחוזים'.

דובר של אופ"ק הכחיש כי ימני פרש מן השיחות, ואחד הצירים טען כי השר הסעודי יצא כדי להת־יעץ עם ממשלתו. 'ביקורו בלונדון הוא פרטי בהחלט, שהוסדר קודם לכן והוא ישוב להמשך הדיונים מחר', אמר הדובר.

אמרו, כי קרוב לוודאי שהוועידה תחליט ביום ו' על עליית מחירים של 7 עד 10 אחוזים. כלומר העלאה של 1.05 דולר לכל היותר למחיר של חבית נפט גולמי סעודי, העומד על 10.46 דולר.

סאדאת בזכרונותיו: מצרים היתה 'שסועה ואבודה' בשעת מותו של נאצר

תפקידו הראשון כנשיא היה לחסל מרכזי־כוח שביקשו להפיל המשטר וגירוש המומחים הסובייטיים — כותב סאדאת

קאהיר, 25 (יופ"יא, עי"ר ע"צ) — נשיא מצרים אנואר סאדאת כותב בזכרונות שפורסמו היום, כי מצרים היתה 'אבודה ושסו־עה' כאשר קיבל לידיו את השל־טון בעקבות מותו של עבדל נא־צר, לפני חמש שנים.

סאדאת מציין, כי התפקיד הראשון כנשיא המדינה היה לחסל מרכזי־כוח שביקשו להפיל את המשטר, ו־משימתו השניה היתה 'לוותר על המומחים הסובייטיים'.

סאדאת שירש את מצוקתה של מצרים ביום בו מת נאצר ב־28 ב־ספטמבר 1970, בזכרונות שהוקלטו על סלילים בקולו־הוא. סליל־ההקל־טה שהוכנו פורסם היום ב'אל אהרם' הוא אחד כ־10 שכבר הקליט אותם הנשיא.

בלשון הזירה, תקף סאדאת כמ־קובל את בריה"מ על שהיא מנסה לכפות את מדיניותה על מצרים ועל שאין היא מספקת לה די נשק בסכ־סוכה עם ישראל.

סאדאת הבהיר כי גירושם של יותר מ־15 אלף יועצים וטכנאים סובייטיים ביולי 1972 לא היה צעד פת־אומי.

'במשך חדשים רבים הייתי שרוי במצב של היסוס וחשבון־נפש לפ־ני שקיבלתי החלטה זו. מצרים זקו־קה לידידותה של בריה"מ. אולם חוש הפטריוטיות שלי כמצרי היה חזק מהיסוסי'. סאדאת מציין כי הורה לאנשי הצבא הסובייטיים ל־צאת ממצרים, כדי שיהיה חופשי לקבל החלטה בדבר פתיחת מלחמה נגד ישראל באוקטובר 1973.

'אל אהראם', כתב, כי קיבל היתר מסאדאת להדפיס חלק קטן מן ה־זכרונות, לרגל יום השנה ה־5 למותו של נאצר, שיחול ביום א'. סאדאת עומד לשאת נאום לאומה לרגל מאו־רע זה.

סאדאת הגיס, כי הקליט את זכ־רונותיו על סלילים, אבל בכל זאת לא יפרסם עובדות מסויימות, מטע־מים מדיניים. הדגיש כי לא יוכל לפרסם כל הפרטים של הרקע הרגיש באוד של נוכחות המומחים הסובי־טיים במצרים, אולם כל ההתפתחויות הללו הוקלטו. יש הקלטות אחרות שהוכנו לא יפורסמו, למען ארצות אחרות.

הוחלט לפרק את ברית דרום-מזרח אסיה

מרכז האו"ם, 25 (עי"ר, יופ"יא, ע"צ) — מועצת השרים של ברית האמנה לדרום־מזרח אסיה החליטה לפרק את הברית בת שמונה הא־רצות, שנוסדה ב־1954 כדי לעמוד בפני תוקפנות קומוניסטית.

בהודעה בסיום הוועידה שפורסמה אמש נאמר, כי ההחלטה נתקבלה 'לאור הנסיבות המשתנות'.

מקורות דיפלומטים אמרו כי קץ הסכסוך בהודו־סין וההתפתחויות אח־רות באיזור צמצמו את חשיבותה של ברית סיאטו.

למזכיר הכללי של הברית ניתנה הוראה להכין תכנית לפירוק הברית בהדרגה, אולם המועצה הודיעה, כי יתכן שאחדים מתחומי הפעילות שלה ימשכו תחת חסות אחרת.

זכו בהגרלת הפיס

בסך 500,000 ל"י זכה המספר: 445872.

בסך 100,000 ל"י זכה המספר: 751807.

בסך 50,000 ל"י זכה המספר: 693274.

בסך 10,000 ל"י זכו המספרים: 022834 325417.

בסך 5,000 ל"י זכו המספרים ה־באים: 003977 018708 100826 204111 210864 449077 611837 638242 690442 704789.

בסך 1,000 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־00758 11869 23772 28163 47380 67710 77467 94064 97338.

בסך 500 ל"י זכו הכרטיסים שמס־פריהם מסתיימים ב־02030 07688 23230 43486 52249 55830 58189 82548 84016 94149.

בסך 200 ל"י זכו הכרטיסים שמס־פריהם מסתיימים ב־4639 4974 5163.

בסך 100 ל"י זכו הכרטיסים ש־מספריהם מסתיימים ב־0200 2184 5078 6954 0228 2229 5203 7349 0555 2565 5232 7374 0598 2901 5537 7572 0693 2977 5699 8222 1474 3854 6125 8232 1482 3956 6254 8680 1568 4159 6395 9122 2065 4737 6744 9134 2159 4798 6843 9137.

בסך 6 ל"י זכו כל הכרטיסים ה־רגילים שמספריהם מסתיימים בספ־רה: 3.

טרוריסטים ספרדיים איימו לפוצץ את מוזיאון הלובר

פאריס, 25 (יופ"יא, עי"ר, ע"צ) — קבוצה של 'המהפכנים הספרדים' — איימה היום לפוצץ את מוזיאון הלובר הנודע בפא־ריס על יצירות האמנות שבו, אלא אם כן תדרוש צרפת מס־פרד לחון את 11 לוחמי הגרי־לה שנידונו למוות.

שומרי המוזיאון מיד פינו כ־6 אלפים מבקרים מן הארמון בן המאה ה־14, וסגרו את שערי המוזיאון.

חבלנים ערכו חיפושים במוזיאון, כולל האולמות שבהם נמצאות יצירות מופת כגון 'המונה ליזה' ו'ונוס מ־מילו'.

המחפשים לא מצאו מטעני נפץ כלשהם.

כבהאה על גזרי דין המוות שנג־זרו בספרד היו לאחרונה מספר תק־ריות. קבוצה של 20 צעירים רעולי פנים השליכה אמש שלושה בקבו־קי תבערה על הקונסוליה הספר־דית בסולת. פרצה דליקה אולם כו־בתה בזהירה.

הבוקר השליכו ארבעה צעירים על אופנועים פצצת תבערה על בנק ב־פאריס בבעלות ספרדית. בדליקה נהרס משרדי הבנק.

10 אלפים הפגינו למען סאדאת בקהיר

קהיר, 25 (עי"ר) — משאיות מל־אות פלחים, שמספרם נאמד ב־10 אלפים, נסעו לעבר ארמון הנשיא תוך כדי השמעת סיסמאות בתמיכה במדיניותו של סאדאת במזרח התי־כון.

המפגינים מילאו את הרחבה לפני ארמון עבדין, בהשמיעם סיסמאות כמו 'אנו מברכים על מדיניות נשי־אנו', ו'אנו אתך בדרך החרות, השחרור והשלום'.

הפגנה אחרת בתמיכה בסאדאת נע־רכה ע"י פועלים כול מצנו הכפרי של הנשיא בדלתה של הנילוס, ב־מרחק 100 ק"מ צפונה לקהיר.

אורי גורדון תוקף הצעת ח"כ חריש לפרק את השותפות עם המפד"ל

בהופעתו בפני סטודנטים בתל א־ביב שהוקדשה לשאלת יהודי ישראל והגולה תקף אורי גורדון, חבר מזכ־ירות מפלגת העבודה והנהלה 'החוג לשילוב' את השגותיו של ח"כ מיכה חריש בדבר פירוק הקואליציה עם המפד"ל והקמת שותפות חדשה עם המפלגה הליברלית.

אורי גורדון ציין שמטרידה אותו המחשבה שבמפד"ל גדל דור קיצוני בדעותיו, המתרחק מהשותפות עם מפלגת העבודה ונושא עיניו לשו־תפויות אחרות. אך באותה מידה שאל את אנשי המשמרת הצעירה במפלגת העבודה, עצמה באיזו מידה ידעה לטפח קשרים עם כתועת צעי־רים קונסטרוקטיביים בקרב המפד"ל תוך ניסיון למצוא מכנים משותפים להמשך הברית הפוליטית בין ה־מפד"ל ומפלגת העבודה. מעבר אמר הדובר שח"כ חריש מתעלם מהתרו־מה ההיסטורית של הציבור הדתי־לאומי בכל ממשלות ישראל. מר גורדון הגדיר את תוכניותיו של ח"כ חריש כחלומות באספמיה, וקרא ל־מפלגת העבודה לא להיגרר אחר גי־שות קיצוניות בכל תחום שהוא, כי שיקולי מפלגת העבודה חייבים להי־ות לאומיים ורחבים.

נדחה ערעורו של באורק נאשפיץ

ניו יורק, 25 (עטכ"א) — שלטו־נות בריה"מ דחו אתמול את ערעורו של פעיל העליה הסובייטי באורק נאשפיץ, שנידון בברס השנה לחמש שנות גלות בבריה"מ — מסרה ה־ועידה הארצית למען יהדות ברית המועצות.

נאשפיץ, 27, תושב מוסקבה, נידון יחד עם בוריס ציטלינוק, גם הוא לחמש שנות הגליה.

שניהם היו מפעילי העלייה היהו־דים הראשונים שהועמדו למשפט על הפגנה יחד עם שבעה יהודים אחרים ב־24 בפברואר ליד ספרית לנין ב־מוסקבה, נגד סירוב השלטונות ה־סובייטיים להעניק להם היתרי יצי־אה.

---

3 אלפים הרוגים, רבבה פצועים 2.6 מיליארד ליש"ט נזק לרכוש — סיכום תוצאות הקרבות בלבנון

ביירות 25 (עי"ר) — ששה חוד־שים של מעשי אלימות בלב־נון גרמו למותם של לפחות 1,280 אנשים ולנזקים כלכליים במיליארדי לירות לבנוניות — מסתבר מאומדנים של המשטרה וה־שונים.

נוסף לאבידות בנפש נפצעו יותר כ־2,500 תושבים בקרבות בין יסו־דות קיצוניים, מסרה המשטרה. המשטרה מודה כי ייתכן שמספר הנפגעים היה הרבה יותר גבוה. הע־תון הפרו־פלשתינאי 'אלמוחרר' מסר, מפי מקורותיו הוא, כי האבי־דות בנפש מסתכמות בין 2000 ו־3000. לדבריו, מספר הנפגעים מגיע לעשרת אלפים.

עתון זה גם מסר כי ללבנון נגרמו נזקים כלכליים בשווי של 13 מיל־יארד לירות לבנוניות כתוצאה משי־בוש החיים. חמש לירות לבנוניות שוות בערך לליש"ט אחת.

המתסיסים טרם סולקו

היום ניסו שוב המנהיגים הפולי־טיים של לבנון ליישר את ההדורים ביניהם, בעוד תומכיהם המזויינים עדיין איימו אלו על אלה מאחורי מחסומי דרכים ומתרסים.

נראה, כי הפסקת האש שעליה הוסכם אמש — הרביעית תוך שבוע ימים — נשמרת, אם כי לעתים נש־מעו הדי יריות ופיצוצים. המתרסים עדיין נשארו בלב העיר ובמקומות אחרים, והמתיחות נשארה גבוהה. אנשי הפלוגות הנוצריות הוסיפו להסתתר מאחורי שקי־חול באיזור הצפוני של העיר, ובכיכר המרכזית נראו גדודים של כוחות הבטחון הלבנוניים.

4 חיילים נהרגו ו־9 נפצעו בהתנגשות רכבם עם הרכבת ליד נהריה

4 חיילים נהרגו ו־9 חיילים נפצעו, רובם קשה, שזחל"ם שלהם נסע תוך סיור כמו־שב בוסתן הגליל, התנגש את־מול ברכבת נוסעים, שיצאה מנהריה לחיפה.

המקרה אירע סמוך לשעה 6 בבוקר. כשרכבת הנוסעים הראשונה, שיצאה מנהריה, הגיעה למושב בוסתן הגליל, שם חוצה המסילה שני כבישים העוברים בתוך המושב. בכביש הראשון, שהוא הצפוני, הת־נגשה רכבת הנוסעים בזחל"ם שבו היו 13 נוסעים. מעוצמת המכה נהדף הזחל"ם להלוטין, ונזרק לצד המסי־לה, לתוך השדה. המנוע התפרק ממנו ונמצא במרחק של מטרים ספורים.

מספר תושבי בוסתן הגליל, שהב־חינו במתרחש, הזעיקו את המשטרה והאמבולנסים. תחילה הגיעו שתי מכוניות פרטיות שהחלו להעביר את הנפגעים לבית החולים בנהריה. שם קיבלו טיפול ראשון ואח"כ הועברו לבית־החולים רמב"ם בחיפה.

למקום הגיעו כוחות משטרה, וב־ראשם ראש לשכת התנועה של מש־טרת מרחב הגליל, רב פקד אברהם סלמור, וראש לשכת החקירות של מרחב הגליל, פקד דב גבור.

הרכבת התעכבה במקום כשעה, והקטר, שנפגע אף הוא, הצליח להגיע עם רכבת הנוסעים לתחנת הרכ־בת בעכו, שם הוחלף בקטר אחר, שהגיע מחיפה.

יש לציין, שבמקום התאונה, כבר יותר המקומות בהם חוצה מסילת הברזל בין עכו לנהריה, כבישים ליישובים או בתוך ישובים, אין מח־סומים, אלא תמרורי אזהרה בלבד. רק ביום ד' אחר הצהרים ארעה תאונה בין רכבת נוסעים ומכונית מסחרית בנהריה, שבה נהרג תושב חיפה.

שמות ההרוגים: אליעזר סבח, מקיבוץ גזית, חמיד טאטוקאי, מכפר קמא (צ'רקסי), אחמד עבאס מכפר ג'ת הגלילית (דרוזי), נאיף קארדב מבית ג'ן (דרוזי). כולם בני 19־20, חיילים בצבא סדיר.

הפצועים הועברו לבית החולים רמב"ם בחיפה, לאחר שקיבלו טיפול בבית החולים בנהריה.

שר התחבורה מינה ועדת חקירה

בעקבות שתי תאונות הדרכים ה־קטלניות שארעו ביומיים האחרונים בנהריה וליד מושב בוסתן הגליל, עת שמכוניות התנגשו ברכבות — מינה שר התחבורה ועדה לבדיקת סדרי הבטיחות שם.

השר גד יעקבי, שמסר על כך אתמול במהלך סיור עתונאים בת"א, אמר, כי על הוועדה יהיה להגיש את ממצאיה תוך שבוע ימים.

בראש הוועדה יעמוד מפקח סדרי הבטיחות.

6 נפצעו קשה בוואדי ערה

6 אנשים נפצעו קשה אתמול לפ־נות ערב בתאונת דרכים בכביש וא־די ערה.

מכונית פרטית נוהגה ע"י דוד מק־רייז מגבעת עוז שנסעה מכיוון עפו־לה לחדרה, פגעה בילד בן 7, מוחמד יונס מכפר ערה, שחצה את הכביש בריצה ונפצע קשה. תוך כדי כך התנגשה המכונית במכונית שבאה מ־[illegible] נוסעים נפצעו קשה: הנהג רח־כן אליהו מעיד, רעייתו אביבה, בנו אילן בן 14, בתו עירית בת 11 ותפתו פרים ניצן מגבעת.

כולם אושפזו בבית החולים 'הלל יפה' בחדרה.

בריה"מ מטוס חדש, בעל כנפיים מתנפנפות

ואשינגטון, 25 (עי"ר) — ברית המועצות משתמשת במטוס קרב־חדש, בעל כנפיים מת־נפנפות, הדומה למטוס 'פ־111' האמריקאי. כך אמר אמש סגן שר ההגנה האמריקאי ויליאם קלמנ־טס.

קלמנטס אמר כי במשך השנים הקרובות יחליפו הסובייטים מטו־סים ישנים יותר בדגם פרפו ש־להם. המטוס הראשון שלהם ש־הוא בעל כנפיים מתנפנפות, ר־אשון שנועד להגיש סיוע ל־כוחות קרקע כמטוס קרב הפצ־צה.

מקורות ביון של הפנטגון אמ־רו, כי המטוס נתגלה כבר בפולין. אולם לא ידוע היקף שימושו ה־מבצעי.

המטבע ההודי נותק מהלירה השטרלינג

ניו דלהי, 25 (יופ"יא צי"ר) — ממ־שלת הודו הודיעה אתמול שהרופיה ההודית לא תהיה עוד צמודה ללירה שטרלינג אלא לקבוצה של מטבעות אחרים.

משרד האוצר ההודי הודיע, כי הממשלה החליטה, שבנסיבות המש־תנות 'מן ההכרח לעבור מיד להסד־ר חדש', אשר עשוי להעניק למט־בע ההודי 'מידה רבה יותר של יציבות'.

מקורות בנקאיים בלונדון אמרו, כי אין ספק שהודו החליטה על כך, ב־של תנודות הליש"ט בשוקי החליפין.

4 טייסים איטלקיים נהרגו בהתרסק מטוסיהם בגרמניה

ביטבורג, מערב גרמניה 25 (עי־ר יופי"ט) — ארבעה טייסים איטלקיים נהרגו היום כאשר מבנה של ארבעה מטוסי קרב מדגם 'אף־104' (סטארפייטר) התרסקו אל צלע של גבעה סמוכה — אמר היום דובר משרד ההגנה הגרמני.

ארבעת מטוסי הקרב היו בטיסת אימונים שגרתית, והתכוננו לשוב לאיטליה. הם התרסקו זמן קצר לא־חר המראתם מבסיס האוירי האמ־ריקאני ביטבורג.

סיבת האסון טרם נודעה. אולם דובר משרד ההגנה האיטלקי דחה ברומא את האפשרות של חבלה.

בסך הכל אבדו עד כה לחיל ה־אוויר המערב־גרמני 178 מטוסי 'סטרפייטר' מתוצרת ארה"ב.

דובר של צוות החילוץ של משרד ההגנה הגרמני, אמר 'זהו העלומה בשבילנו מדוע הטייסים לא ראו את הגבעות, המגיעה כאן לגובה של 375 מטר. הראות היתה טובה הבוקר'.

האסון אירע סמוך לגבול מערב גרמניה־לוכסמבורג, בהרי איפל, שם נחתו המטוסים 45 דקות קודם לכן לאחר טיסה מבסיס בגדי שב־צפון איטליה. הם עמדו לשוב לשוב כאשר התרסקו.

אל"מ בצה"ל העמיד דירתו בתל השומר לפולחן ה'גורו'

מאת סופר 'הצופה'

עשרות אנשים, ובעיקר צעי־רים, ביניהם חיילים במדים, מתכנסים מדי ערב בערב בוי־לה של אלוף־משנה בצה"ל הנמצאת בתל־השומר ועור־כים פולחן ה'גורו'.

בווילה של הקצין הוקצה חדר מיוחד שבו נערך הפולחן. סופר 'הצופה' ראה באולם עשרות אנשים יושבים, ברגלים יחפות מקופלות אל מול תמונה גדולה של ה'גורו' ה־רישי ההודי. ה'גורו' הוא נער צעיר שאליו סוגדים 'מאמינים' ברחבי העולם שנתפסו ל'דת' אליליה שה־עומד בראשה. אלילות זו מוצאת מהלכים גם בארץ, ומשיחות עם משתתפי הפולחן נתברר לי ש[illegible] בגיל הנלך תורות להשמד מקיפה שמנהלים אנשי הכת. פעם בשנה בא לארץ אחד המשי־רים של ה'גורו' ומדריך את הח־הלה כבר גידל בישראל קבוצת מ־פרים העושים את מלאכתו.

משתתפי הפולחן נראים כמסוממים [illegible] הצבעונית התלויה מולם. עם [illegible] הפולחן ראיתי את היוצאים שהם הולכים כסהרורים.

בבניין של בעל הווילה מתגוררים בדרך קבע צעירים וצעירות שנ[illegible] לדת החדשה. אלה מיועדים, כנר[illegible] להפצת ה'תורה'.

יהודי שבר שיא עולמי בהוצאת שורש

אמסטרדם, 25 (עטס"א) — גאון החשבון היהודי וילהלם קליין, בן ה־63, שבר כאן בשבוע שעבר שיא עולמי בחישוב, כאשר הוציא את השורש ה־13 ממספר בעל מאה ספרות תוך חמש דקות ו־22 שניות בלבד.

השיא הקודם לאותו מבצע היה 23 דקות.

מר קליין, שנולד באמסטרדם ומתגורר עתה בג'נבה, היה ילד פלא מתמטיקה.

כינוס עולמי של צעירי חב"ד נערך בחוהמ"ס בניו יורק

כאלף וחמש מאות איש השתתפו בכינוס העשירים של צעירי חב"ד שנערך ביום שני דחוה"מ בבית מדרשו של ה־רבי מליובאוויץ' בניו יורק ו־אשר בו נבחנו אישים מכל רח־בי תבל.

הכינוס נפתח בקריאת מכתבו של הרבי מליובאוויטש.

במכתבו אומר הרבי בין הית[illegible] אע"פ שבכל שנה מקיימים [illegible] זה בחוהמ"ס הרי לימוד הוראה [illegible] בשנה זו וסימן טוב — שה[illegible] מתקיים בתקופה של משנה [illegible] היינו שפ' ברכה היא שבעת [illegible] שבעת לילות (ובקריאתה — מ[illegible] בעלות המנחה בשבת שמיני [illegible] — ועד שבת שמיני עצרת).

ויהי רצון שתשרה הברכה [illegible] להם בהתוועדות ובכינוס — [illegible] להם וטוב לעולם — שלם [illegible] שון העלם הסתר, להמשיך טוב כפול, טוב לשמים וטוב לבריות, בעוד העולם בהעלם והסתר [illegible] להיותנו בימי הגלות, ובלשון [illegible] לפעול ישועות בקרב הארץ.

וזמן שמחתנו כפולה: ישמח [illegible] במעשיו וישמח ישראל בעושיו.

לכינוס הגיע מברק מ[illegible] ארה"ב מר ג'ראלד פורד ואשר [illegible] על ידי הרב דוד רסקין יו"ר [illegible] תנועת העולמית.

מברקי ברכה נתקבלו מ[illegible] ואישים שונים מרחבי ארה"ב [illegible] גם נמסר דו"ח מנציגי הבית [illegible] ריס בלמעלה ממאה וחמישים [illegible] מות בעולם ומעבודתם [illegible] התורצות.

בחלקו השני של הכינוס [illegible] לת פנים לאלפי האורחים [illegible] לשהות במחיצת הרבי במשך [illegible] תשרי.

הכינוס נסתיים בקריאה לכל [illegible] חב"ד בעולם להגביר עד במעלה בדרישות לאחרונה על ידי הרבי [illegible] עיקר בשלושת הנושאים: [illegible] טהרת המשפחה וכשרות הבית.

סאדאת לא יבקר השנה בגרמניה

בון, 25 (עי"צ) — הנשיא [illegible] לא יבקר השנה במערב גרמניה [illegible] היום בבון דובר ממשלתי.

ביקורו של סאדאת בבון [illegible] עריך ב־21 באוקטובר. הדובר [illegible] כי הביקור נדחה מסיבות [illegible] יות בשתי הארצות.

יהודי ראשון יציג את מועמדותו לנשיאות ארה"ב

וואשינגטון 25 (עטס"א) — המו־של מילטון שאפ מפנסילווניה הודיע היום שהוא יבקש לקבל את מועמדות המפלגה הדימוק־ראטית לבחירות לנשיאות בשנת 1976, ובכך יהיה היהו־די הראשון בהיסטוריה האמ־ריקאנית אשר הכריז על עצ־מו רשמית כמועמד לכהונה הגבוהה ביותר בארה"ב.

שאפ אמר, כי יהדותו לא תהווה גורם. כאשר נשאל ע"י כתבת ה־ידיעות הטלגראפית היהודית בעניין זה, השיב 'ג'ון קנדי שבר את מח־סום הדתי'.

שאפ הוא בן 63 ומכהן עתה ב־קדנציה השניה כמושל פנסילבניה, לאחר שנבחר אשתקד מחדש ברוב של למעלה מ־300 אלף קול, הרוב הגדול ביותר שהשיג אי־פעם מועמד דמוקראטי למשרת המושל במדינה זו.

בקשר לשאיפתו להיות לנשיא ציין שאפ, כי פנסילבניה מהווה במידה רבה חתך של ארה"ב. 'האנשים אי־נם מעוניינים כל כך ברקע הדתי של המועמד אלא בהבנתו את ה־בעיות' — אמר.

קני צמר ב־אמפיסל
וחסכי 20%
באמפיסל אין מתווכים!!
רק אמפיסל יכולה להרשות לעצמה למכור צמר באיכות כה טובה ובמחיר כה נמוך!
היות ואנו קונים את כמות הצמר הגדולה ביותר במדינה לסריגת יד ומכונות, ישר מבתי הטוויה וללא מתווכים, אנו מקבלים הנחות גדולות, ואת אותן ההנחות אנו נותנים לצרכן.

אנגור להיט העונה — מבחר ענק של צבעים !! — מחיר רגיל 3.60 — אצלנו 3.25
רונית אקריליק ניילון — 20 צבעים! — מחיר רגיל [illegible] — אצלנו 2.25
אפולו צמר סינטטי לכל המשפחה! — 40 צבעים! — מחיר רגיל [illegible] — אצלנו 3.95
ארנון אקריליק מעורב — 22 צבעים! — מחיר רגיל [illegible] — אצלנו 2.75
אלסקה־סילבר קראון 100% אקריליק צבעים מודרניים — מחיר רגיל [illegible] — אצלנו 2.95
טליה צמר עבה לסריגת־יד — מחיר רגיל [illegible] — אצלנו 3.75
קוראל אקריליק לא מבריק — לסריגת יד ומכונה! — מחיר רגיל [illegible] — אצלנו 4.95
איבון אקריליק ניילון ליד ולמכונה — בשלל צבעים — מחיר רגיל [illegible] — אצלנו 3.45

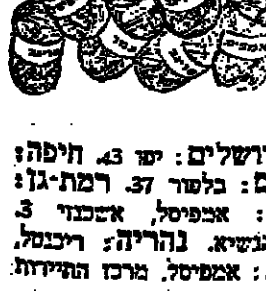

אלו הן רק דוגמאות אחדות ממבחר הצמר לסריגת יד ומכונה!
ראו את המבחר הגדול ביותר בארץ בחנויות הראווה שלנו, למעלה מ 500 סוגים של צמר וחוטי סריגה!

תל־אביב: המלך ג'ורג' 62; אלנבי 98; אבי, הגליל 9, תחנה מרכזית; מזלת בנימין 6. ירושלים: יפו 43. חיפה: הרצל 31; באר־שבע: הרצל 66. חולון: סוקולוב 66; מרכז מסחרי, קרית שרת. בת־ים: בלפור 37. רמת־גן: רחוב ביאליק 33. ראשון לציון: רוטשילד 50. רחובות: הרצל 194. פתח־תקוה: אמפיסל, אצבני 3. הרצליה: סוקולוב 16. נתניה: אמפיסל. תחנה מרכזית. טבריה: אמפיסל, רחי יהודה הנשיא. נהריה: ריכבל, הרצל 77. אשקלון: הרצל, מול בנק קופת־עם. קרית־גת: בנין בנק המזרחי מס' 10. אילת: אמפיסל, מרכז התיירות ההדר. אשדוד: חנות 44, מרכז א'. דימונה: מרכז מסחרי.

דוד הורביץ: שמונה „פצצת זמן"

מצעי התשלום עלו ב־2 מיליארד; אשראי גדל ב־1.25 מיליארד ל"י

...ישיבת ועדת הכספים של ...בת אמר יו"ר הוועדה ה...צת של בנק ישראל, מר הורוביץ, כי האשראי גדל 197 ב־1.25 מיליארד ל"י ...צעי התשלום עלו ב־2 מיליארד ל"י, בעוד שהתפוקה לא עלתה והיבוא ירד. בדבר זה טמונה פצצת זמן שתביא לעליית מחירים ועליית הגרעון במאזן התשלומים.

לדעת מר הורוביץ אין מקום לטענות על מחנק באשראי; כי הביקוש לאשראי נובע משיקולים ספקולטיביים, ולדעתו יש להעלות את שערי הריבית הריאלית.

הוא אמר, כי את הסובסידיה לייצור וייצוא יש לתת בדרך ישירה ולא על ידי אשראי מכוון בשער ריבית ריאלי נמוך או שלילי. מר הורוביץ תמך בביטול או הקטנת הסובסידיות למצרכים והעלאת שערי הריבית. הממשלה נקטה בצעדים בכיוון הנכון השנה הישנים. ניכרים בהפסקת ירידת הרזרבות והאטת עליית המחירים. עתה מסכנת עליית אמצעי התשלום ב־2 מיליארד ל"י את ההישגים הללו ולכן דרושים צעדים נוספים.

קרגמן: יש להטיל מסים על רווחי הבנקים

יו"ר ועדת הכספים, הח"כ ישראל קרגמן, אמר, כי בדיווחים על הדו־חות מתעלמים מכך שקרוב ל־70 אחוז של האשראי הוא בריבית ריאלית שלילית ורק כשליש מהאשראי הוא חופשי בריבית גבוהה.

לדעתו, צריך להטיל מסים על רווחי הבנקים ולמנוע מהם התרחבות בלתי סבירה בפתיחת סניפים, אך אין לדרוש מהאוצר סובסידיות נוספות לאשראי שהריבית עליו מושפעת מהמחירים בארץ.

א. מלמד: רווחיות הייצוא ירדה

הח"כ א. מלמד אמר, כי רווחיות הייצוא ירדה גם בגלל שער הלא ריאלי וגם בגלל המצב הכלכלי בעולם. מדיניות הממשלה בכיוון הנכון באה מאוחר מדי ובמנות קטנות מדי.

הח"כ מודעי אמר, כי צריך לפעול בצורה דרסטית יותר. העלאת הריבית ב־2—3 אחוז קטנה מדי.

הח"כ צ. גרשוני טען, שהייצוא בירידה לא רק בגלל הזעזועים בעולם אלא גם בגלל התנאים המבוקשים בארץ כתוצאה של עליה מסחררת של השכר. ירידה ביפול, המדרך לא מתאים וכו'. הוא הציע להתחיל את ההבראה בשורשי הבעיה ולאחר זה להבריא גם את מדיניות האשראי. הוא גרס שהמספרים מוכיחים שאשראי בגובה של מאות מיליונים ל"י ניתן ע"י בנקים לספסרים שהשקיעו במלאי והתעשרו מהאינפלציה.

הח"כ גולן אמר, כי צריך קודם לשפר את מצב הייצוא ואחר כך לשנות את הסדרי האשראי.

הח"כ ח. קורפו אמר שהמשק מתדרדר בשני תחומים עיקריים: פריון הייצור והמחירים.

בג"ץ בעניין מיכאל צור

תביעה אזרחית להזרמת הכספים

...ית המשפט הגבוה לצדק ב...לים הוגשה אתמול עתירה ל...ז לראש הממשלה, שר האוצר, ...פטים והמשטרה וכן היועץ ה...טי לממשלה להגיש תביעה אז...: נגד מיכאל צור להחזרת הכספים שנלקחו על ידו.

...תירה הוגשה ע"י תושב הרצ...שמואל חייק. העותר טוען, ב...בות פרקליטו פרי"ד א. בן דרור, ...צע אישית מן העבירות, שביצע ...ל צור, בשל כך שהוא חייב ...מיסים כבד יותר בגלל גניבות ...מחברות צבוריות ומאוצר ה...וכן בגלל היותו בעל מניות ...ת צ"ים, אשר שערי מניותיה ...בעקבות גניבת כספים מן ה...

לחלופין מבקש העותר, כי בית ...ט יורה לשרים וליועץ המש...לממשלה להחזיר את רכושו של מיכאל צור בהתאם לסמכויות המסורות להם על פי דין.

בנימוקי העתירה אומר מר חייק, כי על פי הידוע לו יש למר מיכאל צור רכוש הנאמד בעשרות מיליונים לירות ישראליות.

אל העתירה מצורף מכתב של היועץ המשפטי לממשלה הפרופ' אהרן ברק, שהינו תשובה על מכתב באותו נושא, ששלח אליו העותר לפני שנה לבג"צ. במכתב זה נאמר, כי הבעיה אותה מעורר העותר „אינה פשוטה כלל ועיקר, ואני מטפל בה מתוך רצון להגן על האינטרסים של המדינה".

מר חייק אמר לכתב עתים, כי כוונת העתירה היא להביא להליכים כמו אלה שננקטו נגד מנכ"ל בנק אי"י בריטניה יהושע בן ציון, אשר נקנס ב־25 מיליון לירות בשל האשמות שנמצא אשם בהם.

העתירה תידון ביום א' בפני שופט בית המשפט העליון הד"ר משה עציוני.

הוענקו פרסים בתחרות „הסוכה הנאה" בירושלים

...ים בתחרות „הסוכה הנאה" ...ץ אתמול אחר הצהרים בחצר ...ה בעיר העתיקה של ירושלים בתום תחרות שעליה הכריזה ...ירושלים בפרוס חג הסוכות. ...סים נמסרו לזוכים בידי סגן ...העיריה יוסף גולדשמידט שהיה ...חבר השופטים. בתחרות „הסוכה הנאה" השתתפו כ־65 סוכות בעיר.

...ת לסוף לאתרוג, הוענקה כ...על מכתו של אברהם שטרן ...ת מאה שפרים, וכד חרס עתיק ...ס על ידי הקבלן שמעון שפיגל ...„מסור הבתול" הוענק לסוכתו ...ר אברהם אהרונוביץ.

...הסוכות הציבוריות זכו מלון ...ה" ובית החולים אילין, שקי...ירום אמנותיים. כן חולקו פר...ירד — ספרים ואתבגים לילדים שהצטיינו בקישוט סוכות משפחותיהם.

חולק פרס סוכה נאה בגבעתיים

ב„בית ראשונים" בגבעתיים, התקיים ברוב עם טכס חלוקת פרס סוכה נאה תשל"ו.

המפעל המתקיים מידי שנה ע"י הרבנות והמועצה הדתית זוכה להצלחה רבה הגדולה והולכת מידי שנה, במיוחד נוטלים בו חלק בני הנוער בעיר הממלאים את העיר בסוכות נאות ומהודרות, ההודות להם השתנה בשנים האחרונות הנוף, בחצרות וברחובות גבעתיים בחג הסוכות.

לפני החג מקבלים בני הנוער הדרכה בכשרות הסוכות וכמו כן מעניקה תמונ"ר 4 מינים לכל סוכה הנרשמה להתחרות, ורבים מתושבי העיר זוכים לקיים מצוות סוכה וד' מינים גם יחד.

בשעת חלוקת הפרסים, בנוכחות חברי העיריה ראשי המוהי"ד ואנשי ציבור, היה „בית ראשונים" מלא מפה אל פה. דברים על החג השמיע רב העיר י. גליקסברג שליט"א. הנחה מר צבי גולדשטיין, חבר המנהלה.

...יש נהרג בתאונה

...ך רגל ישיש נהרג אתמול בת...דרכים קטלנית בקרית חיים. ...תנה ארעה בעת שמשאית אשר ...בנסיעה אחורנית, ברחוב ה', ...בהולך הרגל הרשי סגל בן ...קרית חיים. הישיש הוחש לבית ...ם רמב"ם, שם נקבע מותו.

מצפה־רמון: שיפוץ דירות „עמידר"

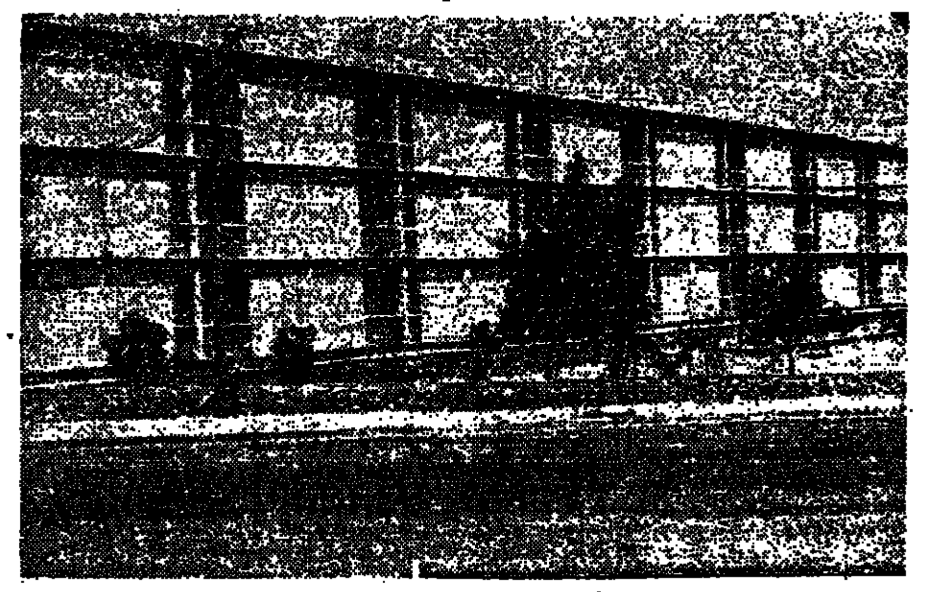

מאת מ. שוצמן

כמו במרבית עיירות הפיתוח, כן במצפה רמון, „עמידר" היא „הבעל הבית הגדול ביותר", כאשר רוב מניין ורוב בניין של הדירות במקום הן בבעלותה ובטיפולה.

כיוצא מכלל זה הן המישים דירות בלבד (מתוך כ־800 יחידות דיור) שיש להן כבר בעלי־בתים פרטיים, לאחר שרכשו את דירותיהם מ„עמידר".

מה שמייחד את המקום הזה, הוא קודם כל מיקומו הגיאוגרפי. המדרים לאורך המרחבים הגדולים וגומע את גדפי הרשימון הגדושים את שני צדדיו של הכביש הזהור, בקלע בקילומטר ה־85 שבין באר־שבע לאילת, בנוה מדבר, הצמוד לשפתו של מכתש רמון.

דיוקנה של מצפה־רמון הוא כמעין צלקת גיאולוגית, שכולה עז נופים, גווני מדבר וריפים הוד בראשית.

ימי בראשית

נקודת ישוב זו נוסדה עוד בשנת 1951 כמחנה פועלים שעסקו בפריצת „מעלה העצמאות" ובסלילת הדרך לאילת. הם שוכנו במחנה אוהלים וצריפים והיו הגרעין הראשון להיווסדו של היישוב.

כשנסתיימה סלילת הכביש המרכזי לאילת בשנת 1954, פורק המחנה ומרבית האנשים התפזרו. במקום נותר רק קומץ צריפים וכתריסר „קבאים", שלבם נכבש ע"י השממה הפראית של הר הנגב הם רותקו אל המכתש הרומנטי בעבותות בל ינתקו.

ראשוני המתיישבים הקבועים במצפה־רמון מצאו תעסוקתם במפעל הגבס של „אבן וסיד" וכן במפעל „חרסית חול זך", ובשל מספרם הקטן יחסית היו כעין משפחה אחת, בה כל אחד קרוב לבעיות רעהו.

תעלולי הגורל

היישוב הלך וגדל במרוצת השנים, אף כי בקצב איטי למדי ולכן לא הגיע למימדי צמיחתם של היישובים הקרובים לו — דימונה וירוחם. מה שהיה בעוכרי גידולו והתפתחותו של המקום הוא בבחינת „צחוק הגורל". כשם שהתחלתו ונקודת הזינוק של היישוב היתה נעוצה בסלילת הכביש לאילת, כך ניטלה תשומת הלב ממנו בעבור שנים רבות, בגלל סלילת כביש הערבה...

היות שציר־התנועה העיקרי הוסט ממנו צידה, פסקה זרימת הדם בעורקיו והגוף החל להתנוון. רבים נטשו את המקום והאחרים לא באו במקומם.

תנופה מחודשת

בהדרגה ננטשו ונעזבו כ־120 דירות — בתש"ב שהם קרוב ל־600 נפש והמצב הזה נמשך כבר שנים מספר.

לאחרונה חלה התעוררות גדולה ואבות היישוב עושים מאמצים מדלים לשיקומה של מצפה רמון, ביחד עם גורמים מרכזיים במדינה, משרדי ממשלה ומוסדות ציבור הנועדו למצפה־רמון תכנית רבת תנופה להתחדשות, גידולה והתפתחות.

תנופת ההתפתחות מבוססת בראש וראשונה על גידולה המהיר של האוכלוסיה ומשיכת תושבים ותיקים ממרכזה של הארץ ועולים חדשים. לצורך זה מקימים תשתית מגורים שהיא אחת משתי אבני היסוד להשתקעותם של אנשים במקום דיור מרבתה.

כאן מתהלכת „עמידר" כגורם מרכזי בתכנית הבנייה ופעולתה מתבצע בהיקף מלא ובקצב מאץ. מאה ועשרים הדירות שננטשו בעבר עמדו תקופה ארוכה בשממון ניזוקו ויש צורך לשפצן באופן יסודי כדי להכשירן לאכלוס חוזר. בסיכום עם ראש המועצה המקומית נקבעה תכנית פעולה אשר צריכה להסתיים עד סוף חודש דצמבר שנה זו וחלקה בוצע כבר. במסגרת הפעולה הזאת אוחדו עד כה 34 דירות של 54 מ"ר ל־17 דירות מגודלות, כל אחת בשטח של 108 מ"ר, מכילה 5 חדרים, שירותים כפולים, וכל האבזרים של דירות ברמה נאותה.

כמו כן, אוחדו 60 דירות ל־30 דירות מורחבות, (כל אחת 98 מ"ר) ו־20 דירות של 55 מ"ר ל־10 דירות בנות 100 מ"ר, עם 5 חדרים ושירותים כפולים.

לגבי יתר הדירות — הפעולה בעיצומה וזה כולל גם שיפוץ חיצוני של הבתים, פיתוח הסביבה, מרכז היישוב, גן ציבורי — כל אלה בשיתוף עם משרד השיכון המספק את מקורות המימון למפעל השיקום הגדול.

מפעלי הפיתוח של „עמידר" אינם בבחינת יש מאין, אלא נדבך נוסף על גבי התשתית שהוכנה בשנים עברו, בה הושקעו 750 אלף ל"י בסלילת כבישים ומדרכות פיתוח חצרות, התקנת תאורה ברחובות, נטיעת גינות־נוי, הכשרת מגרשי משחקים, ועוד. במקומות שונים בארץ נתגלו ניגודים בתחומי הדיור, כאשר האוכלוסיה מקרב באה משתכנת בדירות נאות, ואילו התושבים הוותיקים מתגוררים עדיין בתנאי דוחק. אולם במצפה־רמון המצב הוא שונה. רמת הדיור של הוותיקים היא משביעת רצון וגם מבחינת התפוסה — משתנע המקום לידים עובדות החדשים שיבואו לכאן — מצפים להם חיי רווחה ושיגשוג — רק שיבואו.

חברי הדור הצעיר במפד"ל שנרשמו להקמת קריה בצפת סיירו בשלושה אתרים

מאת סופר הצפה בגליל

עשרות מחברי הדור הצעיר במפד"ל, שנרשמו לתוכנית שיזמה המחלקה לדור הצעיר במפד"ל, בדבר הקמת קריה דתית לאומית בבירת הגליל, בקרו אתמול בצפת ובדקו מקרוב את האפשרויות השונות להקמת הקריה.

הנרשמים להשתכנות בקריה הדתית, שאושרה ע"י משרד השיכון סיירו בשלושה אתרים בצפת, בהם ניתן להקים את הקריה הדתית לאומית. הם בקרו באזור הבניה במערב העיר, באזור הבניה המתוכנן במזרח העיר ובשכונה המיועדת לבניה בבירידה.

בתום הסיור נערך דיון בקשר למיקומה של הקריה הדתית לאומית. אולם לא הושגו בשלב זה הכרעות.

בדיונים השתתפו גם ראש עיריית צפת אהרן נחמיאס מ"מ ראש העיריה דוד בוכניק, סגן מנהל מחוז הצפון במשרד השיכון דהי יניר, מנהל מחוז הצפון בחברת שיכון ופיתוח מר וולף, אדריכלים ומהנדסים. הנחה את הדיון איש המחלקה לדור הצעיר שאול יהלום.

נקבע כי האפשרויות השונות תבדקנה ע"י המשתתפים ביום העיון, ותוך זמן קצר יוכרע בדבר מיקומה המדויק של הקריה הדתית־לאומית.

● נסיון להצית את מכוניתו של אברהם צפריה בוצע אור ליום ה' ברחוב אסיף בקרית שלום. אחד השכנים הבחין בשעה 1 בלילה באש שאחזה במכונית הפרטית, מדגם „פולקסוואגן", של מר צפריה. השכן העיר את בעל המכונית, וזה הצליח לכבות את האש בטרם התפשטה.

חסוך 1000 ל"י (או הרבה יותר)

כדי לחמם בחורף את חדר השינה בלילה אינך זקוק להגור הוצאות דלק או חשמל המגיעות ל־1000 ל"י בעונת החורף. פשוט מאד קנה מחמם מיטה של זקס SACHS שצריכת החשמל שלו היא 18 אגורות ללילה בלבד!

באחריות מחיר זקס

איכות ושירות ללא תחרות.

3000 עולים ואזרחים בביקור חג בכנסת

„הנני מאושר לקבל את פניכם בסוכה במשכן הכנסת, בית הנבחרים של מדינת ישראל בירושלים המאוחדת". פתח בדברי ברכה מר ישראל ישעיהו, יושב ראש הכנסת, בפגישה עם קבוצת העולים הראשונה מדרום אמריקה, רומניה ויהודים הרריים מברית המועצות.

„גם אני עליתי מגלות מרה, תימן, ואחולי לכם שהתערותכם וקליטתכם תהיה מהירה למען תוכלו לתרום לבנינה וחזוקה של מדינת ישראל", הוסיף היושב ראש.

כמו כן נפגש עם היושב ראש קבוצה של המשמר האזרחי, צוותי שיקום בבתי החולים מצפת, באר שבע, חיפה ותל אביב.

לארוחת צהריים הסבו עמו בסוכה אנשי התעשיה האוירית הבריגדה הכחולה — מכונאים מהתישבות העובדת ומגוייסי נח"ל.

בחול המועד ערך יושב ראש הכנסת בקורי חג במושבים גבעת יערים, אורה, אשתאול, דלפון ובבתי כנסת באזור תל אביב.

תחנת רכבת החדשה בחיפה תיפתח לשרות במוצאי שבת

מאת סופרנו בחיפה

תחנת הרכבת החדשה, שהיא היפה, החדישה והמשוכללת ביותר בארץ, תפתח לשרות הנוסעים במוצ"ש ליד שכונת בת־גלים בחיפה.

התחנה תשמש מקום יציאה והגעה לכל הרכבות בחיפה, מצפון הארץ ומדרומה, והשכנות עם תחנת האוטובוסים המרכזית הופכת את המקום למרכז תחבורה מהגדולים בארץ, המשלב תחבורה מסילתית והכבישית לנוחיות הנוסעים.

במסיבת עתונאים בשטח התחנה מסר אתמול מנכ"ל רכבת ישראל צבי צפרירי כי תחנה זו היא ציון דרך לשינוי התחבורה של רכבת ישראל, המקווה להעלות את מספר הנוסעים בקו חיפה־ת"א שהוא כ־3 מיליון בשנה.

בתחנה הושקעו 17 מיליון ו־250 אלף ל"י. הבניה נמשכה שנתיים וחצי, והיא כוללת אולם נוסעים בגודל המשתרע על 500 מ"ר; מסעדה ממוזגת אוויר, חנויות, שטח לקפיטריה. מגרש חניה הגובל ביותר רעד.

ירושלים

סובו ציון והקיפוה

במוצאי החג ערכת הרעות להר־ציון, בהתאם למסורת, מסע הקפות עם ספרי תורה מסביב לחומות ירושלים. המסע מתחיל עם הקפה ראשונה במרומי הר ציון וממשך דרך הכתל המערבי וחומות ירושלים מסביב לעיר, והיא מסתיים בהקפות בבית הנשיא.

חיפה

תכנית מלוה־מלכה במוצאי שמחת־תורה

תכנית מלוה־מלכה במוצאי־שמחת־תורה בשידורי ישראל, רשת א', בשעה 8.05 תוקדש כולה לספריו של הסופר מאיר אוריין „מדרגות בצולמר של הסידורו", התכנית הוקלטה במסיבה שנערכה לכבוד הסופר וספרו, מטעם המח' לתרבות בעירית חיפה.

בית כנסת לנוער בבי"ס ממ"ד „יבנה — נצח ישראל"

התפילות בכל ליל שבת לפי זמני הדלקה הנרות ובשבת בבקר בשעה 8.15, לפני התפילה שעור בהלכות ע"י המורה הרב ישעיהו נגר ב־7.30, העוברים לפני התיבה הם בני נוער. לפני הקריאה לימוד משניות ע"י הרב הנ"ל לזכר תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל ושעל שמם נקרא ביהכנ"ס.

תורנות בתי מרקחת

ליום ששי — 26.9.75

תל־אביב: „פרנקל" — רח' המלך ג'ורג' 28, טל. 223721. „יאני" — רח' יהודה הלוי 67 טל. 612474.

בני־ברק: בית מרקחת הדסה־כפר הישיבה בני־ברק.

פתח תקוה: הושע גא רבא — הירקון, רח' שטמפפר 24.

רעננה: (פינקלר) — בית מרקחת „רעננה" רח' אחוזה 78.

חולון: „אנות שושנים" רח' גאולים 44.

נתניה: בית מרקחת „הנשיא".

בת־ים: בית מרקחת „רמת הנשיא" רח' אלי כהן 1, רמת הנשיא.

ליום שבת — 27.9.75 שמחת תורה במשך היום

תל־אביב: „גוטמן" — רח' אחד העם 91 (ע"י הבימה) טל. 285301. „ככר המדינה" — רח' ה' באייר 28 טל. 258046. „יאני" — רח' יהודה הלוי 67 טל. 612474.

בני־ברק: בית מרקחת „הירשביין" ר' עקיבא 11.

פתח־תקוה: מרכז השרון — הרביצין 40.

רעננה: בית מרקחת „רעננה", רח' אחוזה 78.

חולון: „שיינין", רח' סוקולוב 68.

באר־שבע: בית מרקחת יובה — שכון ב' רח' ביאליק 5.

נתניה: המגן — רח' ויצמן 13, טל. 22985.

בת־ים: עצמאות — רח' בלפור 75.

למוצאי שבת חג — 27.9.75

תל־אביב: „גוטמן" רח' אחד העם 91, טל. 285301. „צפון", רח' יהודה המכבי 33, טל. 449995.

שיחה עם שר הפנים ד"ר בורג

(סוף מעמוד 3)

הצעדים הכלכליים הנוספים בחודש נובמבר ותוספת היוקר בחודש ינואר 1975 לבעיות חדשות בתקציבי הרשויות המקומיות. לא כל הרשויות המקומיות הצליחו לספוג השפעות אלו. גם עזרה נוספת של הממשלה באמצעות משרדים יעודיים שבאה בימים האחרונים של השנה — ספק אם עזרה על כל הבעיות.

עם קבלת הדו"חות הכספיים לשנת 1974 תתברר התמונה ולפי הצורך יתחדש הדיון עם האוצר.

ש. כיצד היית מסכם את פעולות משרדך בשנה החולפת?

הישגי המשרד בשנת תשל"ה התבטאו במיוחד — נוכח המדיניות הכלכלית של הממשלה — בשמירה על הקיים, רמת השירותים ויציבות השלטון המקומי, ששנה זו עברה עליו ללא זעזועים מיוחדים.

לקראת סוף השנה היו שני מאורעות רבי חשיבות במסגרת המערכה המוניציפאלית:

א. מינוי והפעלת הועדה המטרופוליטנית לתכנון ל־6 ערי גוש־דן.
ב. התחלת המגעים להקמת אגד ערים לחיפה ובנותיה.

כן ננקטה פעולה היכולה לעזור למצבן הכספי של הרשויות המקומיות בכך שמחצית מחובותיהן שוחררה מחובת ההצמדה הבדובר בהקלת עומס חובות הרובצים על הרשויות המקומיות.

יתרת הקרן של חובות הרשויות המקומיות הגיעה ביום 31.3.75 ל־5.3 מיליארד ל"י, 50% חלוקה ההצמדה היגה בסדר גודל של 48% הצמודים לאינדכס ו־2% אחוז לדולר.

הפעילות בשטחים שמעבר לקו הירוק

פעילותו של משרד הפנים בשטחים — בהתאם להחלטות ממשלת ישראל — גם על ההיבטים השונים של עבודת הפנים בשטחים.

בנושא זה כדאי להזכיר את הפעילות לנורמליזציה של החיים בשטחים המוחזקים, ובמיוחד את המשך הפעילות המוניציפאלית התקינה בה היו נושאי הבחירות לרשויות כהמשך לבחירות לעיריות. במסגרת זו התקיימו בחירות למועצות כפריות שאף בהן היתה השתתפות ערה.

אל לנו לשכוח את הפעילות הענפה שננקטה במיגזר הערבי. מנכ"ל משרדנו, מר חיים קוברסקי הורה למטפלים על המחוזות לעשות להגדלת השירותים המקומיים הניתנים לאורח התאמת רמתם.

נתקיימו דיונים עם המועצות ולממונים ניתנו סמכויות לאשר מענק, מטעם המשרד, בשיעור של 30.— ל"י לנפש בתקציב הרגיל, בנוסף ל־20.— ל"י לנפש בתקציב הפיתוח.

תוצאת פעילות זו התבטאה בתקציבים שאושרו ולדוגמא נביא את מחוז הצפון: הגידול בתקציבים הגיע לכ־88% לעומת השנה הקודמת כ־44 מיליון ל"י אשתקד ל־82 מיליון ל"י השנה.

הסיוע במסגרת המענקים הגיע ל־19 מיליון ל"י לעומת 3.5 מיליון ל"י ב־1974.

נושא רב חשיבות לעיקרו המישור האישי של האזרח, הן התמורות במרשם האוכלוסין. המרשם הובר בצורה אינטנסיבית למחשב וכל פעולותיו מבוצעות באמצעותו. מעניקות תעודות־זהות חדשות המופקות המחשב (בשלב ראשון לגילאי 16) והקבה בסיס הנתונים הענף.

ש. מהן הבעיות בתחום פעילות משרדך שלא באו עדיין על פתרונן שלהן אתה מתכוון להקדיש את מיטב תשומת לבך לשנה הקרובה?

לגבי בעיות שלא באו על פתרונן אציין את הרפורמה בנושאי מיכון הרשויות המקומיות שקיימים דיונים סביבה: בדיקת מערך הכבאות וארגונו מחדש.

לא הצלחנו לעצור את הגרעון המצטבר ברשויות המקומיות על אף הנסיה המרובה שננקטה סביב נושא זה.

לסיום, חושבני שנצטרך לנקוט עמדה סביב בעיית האיחודים, איגודי גג וסיום פרישת הרשת המוניציפאלית על כל הישובים, הן על בני המיעוטים והן אותם ישובים יהודיים שמתוך הסטטוס שלהם היה בשינוי.

נרשמו לנשואין

לשכת הרבנות — כפר־סבא

רוזל שלמה בן יוסף (רווק) גרוסה־תיבן; ויטמר ורדה בת יהודה (רווקה) צביה—כפר סבא.

בר־דוד שלמה בן יצחק (גרוש) טורקיה־כפר סבא; אלול מזלין בת מאיר (רווקה) מרוקו—כפר סבא.

קלמנוביץ אמנון בן לאון (רווק) דר' מגיא—ראשל"צ; קפולוביץ אירנה בת לד' איס (רווקה) טוניס—תל השרון.

כהן יוסף בן שלום (רווק) טוניס—כ.סבא שלג גליה בת שמעון (רווקה) ישראל—כפר סבא.

סעדון יהודה בן אלברט (רווק) ישראל־מושב ברכיה; נסרי מסעודה בת שלמה (רווקה) ישראל—כפר סבא.

רוסק יצחק מנדל בן יעקב (רווק) ישראל—כפר סבא; רוזנבוים שולמית בת נפתלי (רווקה) ישראל—בת־ים.

אליה ראובן בן אליהו (רווק) ישראל—כפר סבא; איזון דליה בת עזרא (רווקה) ישראל—כפר סבא.

וייסמן מרדכי בן מולהון (רווק) גר־מניא—נתניה; ידפי מיכל בת זכריה (רווקה) ישראל—כפר סבא.

אוקסמן אלברטו בן חיים (רווק) ארגנ־טינה—הרצליה; כדי צדקה בת אפרים (רווקה) אירן—כפר סבא.

צל שלמה בן דב (רווק) ישראל—נתניה; אלסטן שושנה בת שלמה (רווקה) ישראל—כפר סבא.

לשכת הרבנות המקומית — נצרת עלית

וולפגנג בנימין בן יוסף וזכר (רווק) גרמניה—נצרת עלית; ברגרימה בת חיים וינשטיין (רווקה) רוסיה—נצרת עלית.

כגבורה בן שלמה לוטבק (גרוש) רוסיה—נצרת עלית; אינה בת סימון פרוקופי (רווקה) רוסיה—נצרת עלית.

גבריאל בן ציון כדש (רווק) ישראל—ר"ג שושנה חגניה בת ליזור קרטרכן (גרושה) פולין—נצרת עלית.

משה בן אברהם שוורץ (גרוש) רומניה־נצרת עלית; סביבה בת קיסיל דולביה (רווקה) רומניה—נצרת עלית.

לשכת הרבנות — בת־ים

בושרף יעקב בן מרק (רווק) ברית־המועצות—בת־ים; פרוזהנץ מרגריטה בת יעקב (רווקה) בריה"מ—בת־ים.

לוח הצופה

● פילים הקונה רהיטים אנטיקה, פרידז'ידרים טלויזיות וירושות — 804938 בערב 876852.

● בשכא"ה, חדר מרוהט + שמוש במטבח, לדהיים. בנות או זוג. מרכז בני־ברק, 02—527023.

● באיזור שקט למשפחה מסורתית דירות 2, 3, ו־4 חדרים. בשכנתא ותנאי תשלום, קרקע פרטית, מרכז מסחרי וסופרמרקט. „אפריקה ישראל להשקעות" בע"מ 751540, 50281.

● לחרדית אקדמאית, עדינה בי משרה גבוהה ממשלתית, רוקה. מסרדרת 26/168 מתאים. ת. ד. 7261.

● דירות למכירה בבני־ברק סביבה יפה 2½ נהדרת גרשטנקורן 13, משפחת שמיר 788124.

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה

בימי חול — 4.00—7.00—9.00

אוריון שבוע 5 הקשר הצרפתי

אורנע פאני ליידי

ארנון

הבירה אלף לילה ולילה

מיטשל שבוע 5 עמנואל

(ירושלים) שבוע 5 מיכאל שלי

תל־אביב

אסתר שבוע 8 עמנואל

גורדון שבוע 5 מיכאל שלי

גת שבוע 2 התנהגות בלתי הולמת

חן שבוע 2 רעידת אדמה

סינרמה שבוע 2 המגדל הבוער

פאר שבוע 4 הסנדק מס' 2

דרייב אין שבוע 2 הרפתקאות בהוואי

חיפה

אורה אליס לא גרה כאן יותר

ארמון שבוע 2 הסנדק חלק 2

חן אבא אתה מקסים

אודלי אחי השמש, אחותי הלבנה

אמפי ימי שיקגו העליזים

... זרע התמרין

רון שבוע 4 כותרת ראשית

היום

יום שישי, כ"א תשרי תשל"ו 26.9.75

הפרק: דבהי"ב לג־לד; המשנה: מקוואות י', ב־ג; הדף: שבת לג; ההלכה: אורח חיים תריד, א־ג.

שבת — הפרק: דבהי"ב להילד; המשנה: מקוואות י', ד־ה; הדף: שבת לד; ההלכה: אורח חיים תריד־טו, ד־ב.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א', ב', צ' — כל שעה.

09.55 (א) חדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
17.55 (א) חדשות באנגלית
18.50 (א) חדשות בצרפתית

שידורי הבניה לעולים (ב) עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

08.10 „ריגודי־...ה" 10.35 „קונצרט בוקר" — בשידורי להרבה הדרה 11.15 מוסיקה חז"אירופית 12.05 מהלכות הינזיוות הסימפוניה ירושלים 13.55 „מה בבוסיקה" 14.10 לאם וילד 15.05 „קבלת שבת" — לקראת שמחת תורה 16.10 „דף ...".

רשת ב'

06.00 „מה טובו אוהליך יעקב" 08.10 „בוקר טוב" 10.05 „כאן בבית" 11.45 „כמה דקות עם..." 12.05 „בקצב יהודי" 12.30 „בשיר ובחידה" 13.05 „בחצי היום" 14.10 „כאן, עם הכל" 16.10 „השמחת בתורה" — שירים ופרקי קריאה לשמחת־תורה.

גלי צה"ל

05.58 ברכת השחר 06.00 בלילי בוקר 06.55 פינת בוקר 08.05 יוצו בבוקר 09.05 ד"ש עם שיר 10.05 חמים ומתים 12.05 כוכב עם שלוש מכות — „בודרת" 12.15 חיילים משאלים — אג"א ב־... 12.40 הנקודה היהודית 12.55 הבקור התסידי 14.05 הזמן 13.05 מהזכר „כנר על הגג" 14.05 בכטר המרכזית 15.05 שלום לפני שבת 16.55 הצפירת השבת.

טלוויזיה כללית

15.00 כלפלא — תכנית לשמחת תורה 15.30 שלום לבוא שבת — לשבת תורה.

טלוויזיה לימודית

14.00 מזמורי סוכות 14.10 ...י המעגל 14.20 שיר לי.

מוצש"ק

רשת א'

19.05 „העולם היהודי בשבת שהלפה" 19.50 צרכי היום בתנ"ך: יהושע פרקים א' ב' — קריאה בפי יוסף דהן ושיחה מאת הרב עזרה סהליזר 20.05 „המבודלי" — „בלוה מלכה" — חסידות למוצאי שבת והשחת תורה 21.05 „בגינה בצוותא" 22.05 „רסיטל" 23.05 הקפות שניות 00.10 רגע של שיר.

רשת ב'

18.30 ממגרש הספורט 21.05 „מוצאי ספורט" 21.20 „פינה הביאדר" 22.05 „ההור המהורי" 23.05 „רדיוסק".

גלי צה"ל

19.05 לוח הכתל 19.53 על כל פנים 20.05 מעניין לעניין 21.05 מסורת מסורת 21.30 הצוואות לנבה סוסקולני 23.05 שירי עם 23.45 יומן הצות 00.05 ביפורי לילה 02.00 מבזק ידיעות.

טלוויזיה כללית

20.00 „פאר הבכה" מוגמים לשכרי — למוצאי שבתה תורה — שירים ודברים מפי שלמה קרליבך הבחורה 20.30 בבנ להדשות 21.00 מבט ספורט 22.45 „המלאך" 23.15 עסוקה של ים החדשות.

האופרה הישראלית

מייסדת והמנהלת: א. דה־פיליפ

תל־אביב

SHOW BOAT ספינת השעשועים

מחזמר מאת קרן בריטשטיין 30.9, 27.9, 23.9, 20.9

פתיחת העונה ה־29 1975/6 עם הצגה הראשנה ארפרים מברסתית מאת ליאו דאליב

LAKME לאקמה

בבנת כבוד ישראלית: תל־אביב: 17.9; ירושלים: 22.9 „בבנייני האומה"

מדם בטרפליי 21.9.1975

כרטיסים: אלנבי 1, ת"א טל. 57227

תיאטרון ישראל

27.9.75 במוצ"ש

הבימה: על קלות דעת: באולם הגדול. בני קרובה: באולם הקטן

הקאמרי: קומדיה על טעויות שיר לי בוק לי היום ב־10.30 לפנה"צ

תיאטרון עירוני חיפה אבזור בבל המלך ב־8.30 בעיקר: ת"א „גחמביי" מעיין נגיס ב„צוותא"

הצפה

עתון יומי

HATZOFE DAILY

המו"ל: הצופה כפ"ס, העורך: ש. דון־יחיא, עורכת ומנהלת: תל־אביב, רח' המסגר 66, טל. 35421, ת"ד 2045. חשבון בנק הדואר 41144 ✱ סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148, טל. 234910, בערב טל. 528344 85609 ✱ סניף חיפה רח' ארלוזורוב 1, טל. 663628 דפוס הצופה בע"מ ת"א. רח' המסגר 66, טל. 31554.

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולפרסומן

מכירה מיוחדת

בג'רוסלם ג'רסי

בדים אופנתיים

במחירי סוף העונה (הבדים ברוחב 1.6 מטר)

סריגים מודפסים — מבחר דוגמאות אופנתיות	26.— ל"י המטר
ז'אקארדים — במבחר צבעים חדישים	20.— ל"י המטר
אינטרלוק, צביעה חלקה — בשפע צבעים מרהיבים	24.— ל"י המטר
גאבארדין — בשפע צבעים ובגוני הפסטל	35.— ל"י המטר
פלוש דק — מבחר בדים עדינים במגוון צבעים	25.— ל"י המטר
פלוש עבה — במגוון צבעים חדישים	30.— ל"י המטר
פלוש גזיזה — במבחר צבעים אופנתיים	40.— ל"י המטר

הכינו לכם מלתחה מעולה — בהוצאה נמוכה

בירושלים: המפעל, גבעת שאול ב' (בין השעות 8.00—18.30)

בתל־אביב: רחוב אחד־העם 11, ליד כל־בו שלום בין השעות 9.00—18.00 ● בימי רביעי עד 14.00

חיל הים
פנימיה למכשירנות ימית

הכשרה קדם צבאית

חיל־הים פותח קורס ללימוד מכשירנות ימית בתנאי פנימיה. משך הלימודים כ־10 חודשים.

הקורס מתקיים בחיפה.

למה להצטרף לקורס?

■ בתום הלימודים תוסמך כמכשירן ימי.

■ במשך השרות הצבאי תועסק כמכשירן ימי, בבתי המלאכה של חיל־הים.

■ הכשרתך ושרותך הצבאי בתור מכשירן ישייעו לך ברכישת מקצוע מבוקש בשוק האזרחי.

תנאי קבלה:

■ גיל — 16 ושלושה חודשים — 17 ושלושה חודשים.

■ השכלה 10 שנות לימוד.

■ מעבר מבחני קבלה

פרטים נוספים והרשמה בלשכות הגיוס האזוריות ובדואר צבאי — 1074.

לקבלת פרטים מלא את התלוש המצורף.

גזור ושלח

אל דואר צבאי 1074

מבקש לקבל פרטים על קורס למכשירנות ימית.

שם ______

כתובת ______

בית ספר טכני חיל־הים

מכדם من الاصل

مكنز من الاصل

הערב ומחר ייערכו הקפות שמחת תורה

מאת סופרנו בירושלים

בבתי הכנסת, בישיבות ובחצרות האדמו"רים בירושלים נשלמו ההכנות לקראת שמחת תורה והצפים לציבור מתפללים גדול שיבואו לבתי הכנסת לתפילה ולהקפות שמחת תורה.

הערב ומחר ייערכו „הקפות" בכל בתי הכנסת. ביזמת רבני השכונות הונהג שאת ההקפה האחרונה עורכים בצוותא וברוב עם כל מתפללי בתי הכנסת בשכונה.

הקפות שניות ייערכו במוצאי שמחת תורה, שהמרכזיות בהן תתקיימנה בגן העצמאות מטעם היכל שלמה במעמד הרבנים הראשיים, שר הדתות, יו"ר המועצה הדתית, אישי ציבור העירייה ורבים מתושבי הבירה. להקפות הוזמנו גם אנשי הסגל הדיפלומטי והקונסולרי בירושלים.

ההקפות המרכזיות בככר מלכי ישראל בת"א — במוצאי שמחת תורה

„הקפות־שניות" מרכזיות ברוב עם ובהשתתפות הרבנים הראשיים לתל־אביב־יפו, ראש העירייה וראש המועצה הדתית, יתקיימו במוצאי שמחת תורה, ב־7.30 בערב, ברחבת ככר מלכי ישראל.

בהקפות הנערכות על ידי המועצה הדתית לתל־אביב־יפו, יופיעו החזנים הראשיים של בית הכנסת הגדול ובית הכנסת „אהל מועד" מר יהושע לרר והרב יצחק כהן, „צמד־רעים" והזמרת מורחבת בביצועו של מר מ. לוסטיג.

השנה שינתה המועצה הדתית את אופי התוכנית וביטלה את במת־המוזמנים, שהיתה בשנים קודמות על מרפסת בית העירייה. גם נושאי ספרי התורה לא יעלו למרפסת העירייה, אלא ישתלבו בין אלפי החוגגים וירקדו לצלילי התזמורת. שינוי זה בא מתוך כוונה להביא את שמחת התורה קרוב יותר לציבור החוגגים ובמגמה לעשותו שותף פעיל באירוע.

מסה מרחוב הירקון במשטרה ישראל התארגן כדי להבטיח את שלום ובטחון הקהל החוגג והעמיד כוחות משטרה מוגברים. אנשי הג"א יהיו כשמר האורחי לשמירת בעת התהוגה.

„הקפות שניות" — גם בחיפה לראשונה

מאת סופרנו בחיפה

„הקפות שניות" שייערכו השנה לראשונה מטעם הרבנות והמועצה הדתית בחיפה, יעמדו במרכז אירועי החג, מחר בערב. ביזמת הרבנים הראשיים הרב שאר־ישוב כהן והרב אליהו בקשי דורון, נענו המפד"ל, פא"י ומועצת פועלי חיפה להצעה לאחד את „ההקפות השניות", שהיו נערכות במפוצל בכל שנה, ולקיימן במאוחד, בהשתתפות הרבנים הראשיים, ראש המועצה הדתית י.מ. מאלי וראש העירייה יוסף אלמוגי. מצפים להשתתפותם של רבבות תושבים, ביניהם רבני העיר וחברי המועצה הדתית ומועצת העירייה, חברי תנועות נוער, תזמורות, להקות חסידיות שיתכנסו ברחבת בית־הכנסת המרכזי בהדר הכרמל, רחוב הרב הרצוג.

תגיעות „ההקפות השניות" ייערכו גם ליד ביהכנ"ס המרכזי בקרית שמואל מטעם ועד הקריה בהשתתפות הרבנים המקומיים ותושבי הקריה ושכונותיה.

הקפות שניות בכפר חב"ד

רבבות יבואו לכפר חב"ד להקפות השניות. כפר חב"ד עשה את ההכנות לקליטתם של רבבות האורחים שיבואו לכפר לקחת חלק בהקפות השניות שייערכו במוצאי שמחת תורה בכפר חב"ד. כבכל שנה גם השנה נערך כפר חב"ד למבצע הגדול של הקפות שניות של שמחת תורה, והתכונה ככר רבה לקליטתם של הרבבות. אישי ציבור רבים כבר הודיעו שיבואו להקפות השניות בכפר. גם חברי קיבוצים רבים ותנועות נוער רבים הודיעו שיבואו לכפר להקפות השניות.

ירה על שוטרים

צעיר, הודיע למשטרה כחשוד בביצוע מעשה מגונה. פתח באש מתת מקלע עוזי בעת שנהלל בכוח משטרה בקריה מבעון.

השוטרים ציוו עליו לעצור, אך הצעיר, שהיה לבוש בגדי צבא ובידו תת מקלע עוזי, פתח באש לעבר השוטרים. בנס לא נפגע איש. הצעיר החטיא את המשמר. הצעיר הצליח להמלט מן המקום, והשוטרים אשר דלקו אחריו לא הצליחו לאתרו.

שינויים בבחינות הבגרות מבוצעים ב־50 בתי ספר

שר החינוך והתרבות, מר אהרן ידלין, הודיע אתמול כי השינויים במתכונת בחינות הבגרות מבוצעים בשנת הלימודים תשל"ו בב־50 בתי־ספר ברחבי הארץ, לעומת 11 בתשל"ה.

שר החינוך, שהופיע בכינוס ראשי מועצות התלמידים שהתקיים בירושלים ציין, כי השינויים רכוזים לאפשר לכל תלמיד ותלמיד החופש לימוד וידע בהתאם לכישוריו ולהתעניינותו וזאת בנוסף למכנה המשותף לכל התלמידים. השר הדגיש, כי משרד החינוך יעקוב מקרוב אחרי ביצוע השינויים הניסויים ויאזין להערות התלמידים, המורים, המנהלים ואנשי ההשכלה הגבוהה בנושא זה.

מר א. ידלין הוסיף, כי זה מזמן הורגש הצורך לנסות שינויים במתכונת בחינות הבגרות ומשרד החינוך החליט ללכת בדרך זו לאור השינויים במערכת החינוך הנובעים מגידול שעורי ההטרוגניות של אוכלוסיית התלמידים ומההצטברות הולכת וגוברת של הידע.

שר החינוך ציין, כי במהלך הדיונים שקיים המשרד במשך מספר שנים על מתכונת בחינות הבגרות, נשמעו פה ושם קולות שתבעו את ביטולן של הבחינות אך משרד החינוך והתרבות סבור, שלפי שעה מן ההכרח לקיים את הבחינות אך יש להתאימן להערכות החדשה של ביה"ס יכון בישל.

השר ציין, כי גם בחוגי האוניברסיטאות וגם בחוגי בתיה"ס התיכוניים קיימת התנגדות לביטול בחינות הבגרות.

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

מחר יחידה	מחר פדיון
129.85	126.67

סלע
קרן נאמנות צבירה
המנהל: חברת השקעות של בנק המזרחי המאוחד בע"מ

ב"ה
מועדונים דתיים לאומיים בתל־אביב
במוצאי חג שמחת תורה (27.9.75) בשעה 7 תתקיימנה אי"ה
הקפות שניות
ברחבת בתי הכנסת בנוה שרת רח' רמה פינת רח' בית אל
דברים: הרב זאב זפרהאוף.
ברכות: הרב יצחק מזרחי, רב בית הכנסת שלי להב. הרב טוב זהב — רב ברכת נחליאל.
מר י. ש. שפירא.
המנחה: מר ר. בוארון.

בבית הכנסת „אהל יוסף" רח' שבתאי 30 שכ' התקוה
דברים: ר' שמעון אפרתי.
ברכות: הרב ר. סימן טוב והרב מ. סלאבי.

במועדון ברח' תקוע 3 נוה שלום
דברים: הרב ג. בן שמעון — רב בספר שלם א'.
ברכות: הרב ש. מזוז והרב י. מהבוב.
המנחה: מר מנחם מדמון.

ברחבה ביהכ"נ פינת רח' בני אפרים והדר יוסף בהדר יוסף
דברים: מר יצחק פישלר — חבר המרכז להי"א.
ברכות: הרב ש. אנגלסברג, הרב א. הסופח, הרב א. גברא, הרב י. גרשי. הרב ד. ריבוקה.
המנחה: מר י. הירר.
הפותח: מר מזרחי.

בבית הכנסת „נוה נתן" רח' המעפילים 10 יד אליהו
דברים: הרב יוסף צוברי — יו"ר הראשי לעדת התימנים בתל"א והסביבה.
ברכות: מר ראובן בן דוד, הרב יצחק סלאבי.
המנחה: מר שלמה מדמון.

בבית הכנסת תפארת ישראל, רח' הברוש 16 כפר שלם
דברים: הרב שמואל בן הרוש שליט"א — רב בכפר שלם א'.
ברכות: הרב מנחם חזקיה, הרב אהרן גפרי, הרב ז. סודי, הרב עובדיה בידני.
המנחה: מר עדני יוסף.

בבית התימנים־שבזי, בבית הכנסת „שערי ציון" רח' כנרת 12
דברים: מר שלום זילברברג.
ברכות: הרב מ. משה, הרב ב. בנין.
המנחה: מר שלום חורד.

מחלוקת בין האוצר לבנק ישראל בעניין הספיגה

מאת סופרנו לכלכלי בירושלים

קיימת מחלוקת בין האוצר לבין בנק ישראל בקשר להיקף הספיגה ההכרחית. בעוד שבנק ישראל חושב שנחוץ לספוג ארבעה מיליארד לי"י בהיקף שנתי, חושבים באוצר כי ניתן להסתפק בסכום קטן יותר עד להנהגת מס ערך מוסף.

החלטות צפויות להתקבל בימים אלה. הן תובאנה כנראה לאישור בפני המועצה הכלכלית של המערך ביום שלישי 30 לחודש. במקרה זה צפויים להנהגת השינויים למחרת החג יום ב־1 באוקטובר.

מנבאים לפיחות ב־1 בינואר

הבולטין האינפורמטיבי האמריקאי „אינטרנשיונל רפורט" המופץ בעיקר בקרב מנויים בחוגי הבנקאות העולמית כותב שנוכח הקשיים הכלכליים יונהג בראשית ינואר פיחות בשיעור של 15 אחוזים בנוסף למדיניות הפיחות הזוחל.

על פי הסקירה המתפרסמת בירחון על ישראל צפויה בשנת 1976 אבטלה של 120 אלף איש בארץ.

המפקח על הבנקים דורש נתונים על ההטבות לעובדי הבנקים

מאת סופרנו לכלכלי בירושלים

המפקח על הבנקים עודד סבר פנה אתמול בכתב חוזר לכל הבנקים להמציא לו נתונים על ההטבות שמשולמי לעובדי הבנקים „נמ"י".

בהמשך להחלטה ועדת השרים לעניני כלכלה בדבר בדיקת השפעה של הרפורמה במסים הישירים על הוצאות הבנקים לשכר עובדיהם בקש ע. סבר לספק לו אינפורמציה גם על סכומי המס שישלמו הבנקים לשם גילום ההטבות לעובדים. הבנקים נתבקשו לדווח על הנתונים תוך שבועיים ולציין גם את תוספת ההוצאות שנגרמה לבנק ע"י הרפורמה במסים.

כנופיית מבריחי השמלות עסקה גם בסמים

כנופית מבריחי השמלות האופנתיות, שנתגלתה השבוע, עסקה גם בהברחת סמים — על כך נודע לכתב עתיים בנמל התעופה בן־גוריון.

לא ברור אם צייני הסמים היו בבחינת עסק צדדי או להיפך. חוקרי המכס הופתעו כאשר גילו אחר ליום הי מזוודות הש"ש אחרות, שהובאו מביתו של אחד ממארגני הרשת. כיון שנושא זה הוא מחוץ לתחום טיפולם של אנשי המכס, הועבר המשך הטיפול בנושא הסמים לידי המשטרה.

קניות מוגברות בענפי מסחר

מאת סופרנו לכלכלי

התעוררות מורגשת באחרונה בשוק ותנועת קניות טובי בית נוכרת בענפי מסחר שונים.

השוק, שהיה שקט ביותר בזמן האחרון ובכמה ענפים היתה ירידה דראסטית במכירות — ההיטים לכסכביל, למשל — התעודד ברבה הידיעות על העלאות מסים הצפויות לאחר החגים. כבר"כ חשש הציבור מבבר־עקיפין הדרכים יותש „פיחות גדול".

עד כה ספגו היצרנים והסוחרים את הפיחותים ולא העלו מחירים. אולם, עתה נראה, כי לא יוכלו לספוג יותר ויעלו מחירים.

בידי הציבור יש עתה גם יותר כספים לאחר שהרפורמה הגדילה ברוב המקרים את שכר הנטו.

עם זאת נמשכות גם הוזלות מחירים, מהן המעודדות ע"י משרד המסחר והתעשיה ומהן בשל הירידה במכירות, המגדילה את התחרות. דוגמא לגורם האחרון הוא המצב בענף הרהיטים, שבו התחרות חריפה ביותר והוזלות המחירים הן גדולות.

מצעד צנחנים בר"ג

בג'יפים נושאי טילי סאגר, תגבו־ש"ים מצוידים בטילי „טאו" ובכלי יריה אחרים וכן בצעידה מרהיבה עברו הצנחנים אתמול לאורך 2.5 ק"מ ברחוב הראייה ברמת־גן, עד כיכר רמבים, כאשר אלפים מתושבי העיר מריעים להם.

מצעד הצנחנים, שנערך במסגרת חגיגות „יום הצנחן" על ידי עיריית רמת גן, כאימצה את המערך המוצג על בהיל, עבר לעיני אלפי הצופים על מדרכות הרחוב ועל מרפסות הבתים תוך רבע שעה. אולם היה מרהיב ביופיו ובסדר המופתי, ששרר לאורך מסלולו המקושט בדגלי המדינה והצנחנים.

הגר"ש גורן בירך את הרב קפלן לרגל הנצלו מהתפוצצות

מאת סופרנו בתל־אביב

הרב הראשי לישראל הגר"ש גורן שיגר מברק ברכה לרבה הראשי של יהדות צרפת, הרב ד"ר יעקב קפלן לרגל הנצלו מהתפוצצות בפתח ביתו בפאריז.

הגר"ש גורן איחל לרב קפלן אריכות ימים והמשך פעילות רוחנית ענפה.

בסוכתו של הגר"ש גורן ביקרו בה אתמול באות אורחים בתוכם הרב הראשי לתל־אביב־יפו הגרח"ד הלוי, האלוף (מיל.) אריאל שרון, רבנים, אישי ציבור קציני צבא בכירים ו„עמך" מכל שדרות הציבור. היום יום הושענא רבא עומד, כמנהגו, לבקר בסוכה ראש הממשלה מר יצחק רבין.

פב/אח/ק"א ש

בס"ד
מודעה
בשיאותו של האדמו"ר הה"צ נדבורנה הרב הגאון הצדיק
ר' יצחק אייזיק ראזנבוים שליט"א
ובהנהלתו ואחריותו של בנו
הרב ר' נתן דוד שליט"א
אפר ההנהלה בפעולותיו בניהול מוסדות תורניים בארה"ב, ניו־יורק, בורו־פארק
תיפתח בע"ה אחרי החגים
ישיבה קטנה לילדים מגיל 8
וכן גן ילדים לילדים מגיל 4
ההרשמה מתחילה מיד לאחר החגים.
תנאי קבלת הילדים יימסרו במקום.
הכתובת:
בית האדמו"ר, ב"א, רח' הפלמ"ח 40, טל. 32123
הועד המארגן

לשומרי מסורת בלבד
בקרית־איטרי מטרסדורף
נותרו לנו 2 דירות של 3 חדרים
ודירה אחת של 5 חדרים
בקומת קרקע נותרו לנו 3 דירות של חדר וחצי
לזוגות צעירים או קשישים.
אפשרות לקבל משכנתא עד — 50,000 לירות
בפרטים נא להתקשר במשרדנו
לאוב־וק־מן
רח' בן־סירא 2,
טל: 231833—02, 221774—02 ירושלים.

תנועת בני עקיבא בישראל
ההנהלה הארצית
הועד להקמת בית בני עקיבא
בירושלים

"זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו"

אנו שמחים להזמין את כל בוגרינו, חניכנו ואוהדינו
לטכס פתיחת ביתנו החדש
(רח' הרב הרצוג, עמק רפאים)
שיתקיים בע"ה ביום א'. ל' בחשון (5.10.75).
בהשתתפות של יו"ר הוועדה
כבוד שר הפנים ד"ר יוסף בורג.
בשעה 16.00 — תהלוכה והכנסת ספר תורה מגן־סאקר ליד הכנסת בבנין החדש.
בשעה 17.00־19.00 — קבלת פנים והרמת כוסית „לחיים" בבנין.
בהשתתפות אישי צבור ופעילי הועד להקמת הבנין.
כל בוגרינו, חברים, מדריכים וקומונרים וכל אשר ליו את סניף ירושלים מאז יסודו מוזמנים ליטול חלק בשמחתנו.
הזמנות אישיות לא השלחנה.

בר בי רב דחד יומא
מיסודו וביוזמתו של כ"ק
האדמו"ר מקאליב
שליט"א

המועצה הדתית
פתח תקוה

בס"ד
הננו שמחים להביא לידיעת הציבור
שביום שלישי כ"ה תשרי תשל"ה (למפ' 30 ספטמבר)
יערך בעזהשי"ת המחזור השני של
בר בי רב דחד יומא
יום שכולו מוקדש ללימוד ולחיזוק התורה הקדושה
בבית הכנסת הגדול רחוב חובבי ציון, פתח תקוה

סדר היום השיעורים:
- בשעה 9.00 פתיחה ע"י הרב שלמה מילר שליט"א
- 9.15 הרב שלמה ברמן שליט"א מראשי ישיבת פוניבז' בני־ברק.
- 10.15 שיעור בדף היומי ולימוד בצוותא עם רבני העיר שליט"א ועם חברי המכללים שיחיו.
- 11.15 כיבוד קל.
- 11.30 הרב יצחק זילברשטיין שליט"א ראש כולל בית דוד בחולון.
- 12.30 הרב יוסף אברהם וולף שליט"א מנהל סמינר בית יעקב בבני־ברק.
- 1.15 תפילת מנחה
- 1.30 סעודת צהריים באולם „חן" רח' פינסקר 14 פ"ת בהשתתפות כ"ק האדמו"ר מקאליב שליט"א ברכות ע"י רבני פ"ת שליט"א ואישי ציבור
- 3.30 הרב יצחק פרץ שליט"א רבה של רעננה.
- 4.30 הרב ש. הכהן קוק שליט"א רב ראשי ... רחובות.
- 5.30 כיבוד קל.
- 5.45 עצרת נעילה ודברי התעוררות ע"י יוזם הרעיון כ"ק אדמו"ר מקאליב שליט"א (מראשון לציון)

אחינו בני ישראל, ללא הבדל גיל והתעסקות, מוזמנים ליום הנ"ל
ההרשמה אצל כל גבאי בית הכנסת בפ"ת ובמועצה הדתית פ"ת. • ר' יעקב ליבנר רח' הס 3 טל. 912425 • ר' בניש בוק רח' זכרון משה 3 טל' 907410 • רוקנברג חנות ספרים מול ביהכנ"ס הגדול • דוד אורבך חנות ספרים רח' הובב"צ • בני־ברק: ר' אברהם יוסף דריימן רח' חזון איש 11 טל. 783751.
שוחרי תורה מוזמנים — בברכת גמר חתימה טובה

"משהב"
חברה לשכון ופתוח בע"מ
מודיעה על המשך ההרשמה
לדירות פאר בבית רב־קומות
ברמת־גן
רחוב אהרונסון
המשלים את השכונה הדתית רבת־המוניטין שהקימה החברה ברמת־גן.
הדירות הן בנות 4 חדרים 135—124 ממ"ר וכן נתנה אפשרות לרכוש דירות מוגדלות בנות 5 חדרים.
איכות הבניה ברמה גבוהה הכוללת בין השאר 2 מעליות, הסקה מרכזית, חמום מתחת לרצפה, פתוח מלא וכו'.
ההרשמה במשרדי החברה
רח' לילנבלום 27 תל אביב
טלפון 58144

למושב שפיר
דרוש
מזכיר חוץ - גזבר
עם אפשרות דיור במקום
* לפנות לועד המושב, מושב שפיר, ד.נ. לכיש צפון.

לבקשת מנהלי בתי ספר והורים רבים, אנו מודיעים כי הארכנו
ההרשמה למבחנים הארציים לנוער במשנה ה־4
עד סוף תשרי בלבד
לאחת מדרגות הידע: 250, 500, 750, 1000, 1250, 1450, משניות מתוך שני הסדרים: „מועד" ו„נזיקין" והמסכתות „תמיד" ו„מידות" מסדר „קדשים" בלבד — בכתב ובעל־פה עם הבנה.
המצטיין שיוכתר כ„אלוף ישראל במשנה", יזכה בפרס —.1,500 ל"י.
כל העומדים במבחנים יזכו בפרס ותעודת הערכה.
בחודש השון יקבלו כל אלפי הנרשמים הזמנה אישית למבחנים.
נ ו ע ר ! הזדרז הירשם — פן תאחר. גמר חתימה טובה
מוכות משניות — ישראל גנאלים (הו"ל)
המפעל העולמי ללימוד המשנה וההלכה היומית / ועדת הבחינות הארצית לנוער במשנה
ת. ד. 29514 תל־אביב • טל' 25 49 76—03

גול אחד בלבד!
אין צורך לבוא
לסניפי בנק טפחות!
גזור ושלח את התלוש המצורף
אנו נמציא לך בחוזר את המידע
והמסמכים לצורך הצטרפותך לתוכנית
טפחות 90,000
הפתרון לדירה־לך או לילדיך
* חסכון בסכומים בהישג ידך
* משכנתא כפולה מסכום החסכון, לא צמודה, בריבית 6%-12% בלבד
* ריבית הפרשי הצמדה על החסכון, פטורים ממס הכנסה

לכבוד
„טפחות" בנק המשכנתאות לישראל בע"מ
רחוב הלל המלכה 9, ירושלים
נא לשלוח אלי טפסי הרשמה וחומר הסברה נוסף על התכנית החדשה "טפחות 90,000".
בברכה,
שם השולח: ______
כתובתו: ______

סניפי בנק טפחות:
ירושלים, תל אביב, חיפה, באר שבע, אשדוד, נתניה, נצרת עלית
טפחות בנק המשכנתאות לישראל בע"מ

ברצונך להנות מתוספות השכר הנובעות
מתוספת היוקר והרפורמה במסים?
חסוך ב„טפחות 90.000"
תכנית החסכון השומרת על ערך התוספת
ופותרת את בעית דיורך בעתיד.

משרד החינוך והתרבות
מינהל החינוך
המחלקה לארגון מוסדות חינוך
הודעה להורים
משרד החינוך והתרבות החליט להתיר העלאת המחיר של השירותים בגני הילדים לבני 3 ו־4 החל ב־1.9.75 ב־15% לעומת המחיר שנגבה כדין בעד חודש יוני 1975.
דוגמא: בעל גן ילדים שגבה כדין בעד חודש יוני 1975 120 ל"י, יהיה רשאי לגבות החל מ־1.9.75 עד 138 ל"י לחודש.
ההודעה תפורסם בימים הקרובים ברשומות.

עירית בני־ברק — המחלקה לעבודה קהילתית
בשיתוף עם
המכון להשתלמות מקצועית משולבת
לנשים ונערות נפתחים קורסים מיוחדים בבני־ברק
- גזירה ותפירה
- עצבי דירתך
- צורפות ורקע
- שפות
- נברשות ואהילים
- התכשיט ואת
- אמאיל
- עבודות נוי 5x5
פרטים והרשמה: בימים א', ג', ה' בשעות 16.00—19.00 במחלקה לעבודה קהילתית. ברח' חברון 4, טל' 787300
המכון להשתלמות מקצועית משולבת

תושבי בני ברק והסביבה
לנוחיותכם פתוחה תחנת הרשמה לתכנית החסכון טפחות 90,000
ברחוב ירושלים 19, בני־ברק
התחנה פתוחה בימים א'—ו' בשעות: 9:00 — 12:00
ואחה"צ, פרט לימים ד' ו' בשעות: 16:00 — 18:00
תכנית החסכון לרכישת דירה?
טפחות 90,000 זו התשובה.

משרד החינוך והתרבות
הודעה
לציבור המורים והגננות
הנהלת משרד החינוך והתרבות שמחה להודיע לציבור המורים והגננות כי בימים אלה הסתיימה הפקת הפרשי משכורות המורים לשנת הלימודים תשל"ה (ספטמבר 1974 — יוני 1975) וכן משכורות חודשי חופשת הקיץ תשל"ה (יולי—אוגוסט 1975).

תלושי השכר יישלחו עד סוף השבוע למזכירויות בתי־הספר כמקובל.

על דעת מרכז הסתדרות המורים הוחלט, כי כל מורה המבקש לקבל הבהרות והסברים לגבי התלושים שיימסרו לו יוכל לעשות זאת גם בבית־ספרו וזאת החל מראשית חודש אוקטובר 1975. הגזברים המחוזיים של המשרד יבואו בדברים עם מנהלי בתי־הספר כדי לקבוע את מועדי הבירורים ומקומם והפרטים יובאו לידיעת המורים. במקרים שבהם יימצאו מורים החייבים בהחזרי כספים לא ינוכו מהם כספים אלה עד לבירור יסודי של עניינם עם אנשי הגזברויות.

הנהלת משרד החינוך והתרבות פונה לציבור המורים והגננות להמתין עד לתיאום מועדי הביקור של אנשי הגזברויות בבתי־הספר ולא לפנות למשרדי הגזברויות המחוזיות כדי לא להכביד על העבודה הרבה המתבצעת שם.

...יחה עם שר הפנים ד"ר יוסף בורג

יצול „הסדר הביניים" — התארגנות בטחונית כלכלית - האתגר המרכזי

ש. מהי הערכתך לגבי ההסכם שנחתם בין ישראל ומצרים?

ת. סבורני שההסכם הוא כורח המציאות. שבו הנושאים הצבאיים וביב בנושאים המדיניים. יש בהסכם משום העמקת היחסים בין היב לבין ישראל. יש גם לראותו בהקשר גלובלי. אין ההסדר בא לל מיצוי בבעיה לוקלית גרידא. מאבק הנושים מתמקד גם במזרח יכון ואם ארה"ב שואפת לחיזוק מעמדה באיזור הרי שגם לישראל עניין בכך. ההסכם מבטיח גם התעצמות צבאית של ישראל. אנו לים לעבור כל אויבינו ואף להתגבר עליהם תודות לעצמת האיכות. הא עקא איכות היא תשלובה של כח אדם וכלים וישנה השיבות ובה שארה"ב מבטיחה אספקה ופריטים צבאיים בכמות ובאיכות.

ש. האם אתה רואה בתקופת ההסכם לשלוש שנים משום חיוב?

ת. פסק הזמן הוא גורם חיובי לטובת החברה היהודית לנצלו באורח בי. ניצול יעיל של זמן זה להתארגנות והערכות מבית ומחוץ, חזוי הבטחון והכלכלה הוא האתגר המרכזי העומד בפני המדינה שביה בשלוש השנים הקרובות.

ש. האם אתה צופה להסכם נוסף עם סוריה ובמידה שיהיה הסכם? האם יש סכנה להעתקת ישובים במקומם?

ת. אינני רואה כל אפשרות להסדר נוסף עם סוריה. שיש בו אף הזזת ישובים.

ש. האם אתה צופה להסדר כלשהו עם ירדן?

ת. סבורני שגם האמריקאים יבינו שאין מקום לכך.

ש. מה יקבע על מערת מרוחות שלוהט את בדיונים להשגת הסכם?

ת. כל הפגנה שיש בה משום ביטוי דעה באורח דימוקרטי טהורה רצויה לעתים.

יתכן שבנושא דנן היא עשויה היתה לחזק את ידי הממשלה אבקה הדיפלומטי. ברם, כאשר המפגינים פורצים גדר הרי שהתוצאה ? החלשה במקום חיזוק. אסור שתדמית ירושלים בעולם תהא דומה דמות ליסבון. ישנה לדעתי מספיק בתנועים דומים לאומיים היסטוריים ותנים תוקף לעבודתנו. וטוב היה לו המפגינים היו מדגישים את יוב בעמדתנו במקום לגרום לתדמית שלילית.

היות ודיון זה מתקיים בימים של חשבון נפש. מן הראוי שמארגני פגנות יהרהרו אם פעלו לחיוב ואם היטיבו לעשות בהתחברותם יות קיצוניים; אם לא סטו בזאת שעוררו את חוגי השמאל הרצים לתמה ביסודות המאמינים במדינה.

ימים יגידו מי צדק...

ש. איך עברה עליכם את השנה האחרונה במדינת ישראל?

ת. שנת מעבר השנה מאבק, בשנה הכלכלה התכוננו לרפורמה סים, מרס התבהרו השמים. בנוגע למדיניות החוץ, התבססה הממשלה נת הקהל בזכות צדקתה במאבק המדיני.

חייבתי מתן התשובה השלילית לקיסינג'ר בחודש מרס שנה זו, פני היא חיזקה את מעמדה של הממשלה בכל הויכוחים שהיו בפנים.

תכנית המתאר הארצית לחופים נמצאת בשלבי סיום ותונח בקרוב על שולחן המועצה הארצית לתכנון. התכנית מקיפה את רצועת חוף הים־התיכון, חוף ים־המלח וחוף אילת. העבודות להכנתה כללו סקר של הנושאים הקיימים והמתוכננים על־ידי הרשויות המקומיות לאורך החוף עד למרחק שני ק"מ מקו החוף. מימצאי הסקר הועלו על סידרת מפות מיוחדות. ובתכנון על־פיהן השתתפו הלשכות המחוזיות לתכנון, משרד התיירות וגורמים ממשלתיים וציבוריים אחרים. אשר להם נגיעה בקו החוף. ההנחיות לעורכי התכנית כללו פיתוח חופי רחצה עבור האוכלוסיה, ריכוז אזורי בלהבאות בשטחים מוגדרים, ייעוד שטחים לגנים לאומיים ושמורות טבע והבטחת מראה פתוח לים.

הוחל בהכנת תכנית מתאר לחופי הכנרת. נבחר והוחל לפעול צוות התכנון, וכן נקבע תיחום קו הקפיצה הבניה והפיתוח סביב הכנרת. צוות התכנון מונחה על־ידי ועדה בין־משרדית, המורכבת מהגורמים הקשורים לנושא. אגם הכנרת הוא בעל חשיבות עליונה במערכת הפיסית של המדינה, בהיותו מאגר מים גדול יחיד בארץ של מים מתוקים. והוא משמש גם מוקד משיכה לקייט, נופש ותיירות ברמה מקומית ובין־לאומית. חשובה ביותר ההגנה על האגן החופי וזה ייעשה רק בתכנון נבון וזהיר של החופים ובמניעת פיתוח בלתי מבוקר בתחומים נרחבים של אגן ההיקוות. כדי לבלום סכנות אקולוגיות כמו זיהום המים, הנוף והסביבה. בהכנת ישולבו המימצאים הטכניים המעודכנים ביותר על מימי הכנרת והגורמים המשפיעים עליהם יחד עם שיטות התכנון הסביבתי המתקדמות ביותר.

מצבן הקשה של הרשויות המקומיות

ש. אדוני השר, ברשותך אולי נגע בבעייה קצת פחות פרוזאית והיא: מצבן התקציבי של הרשויות המקומיות.

סך־הכל הכנסותיהן של הרשויות המקומיות בשנת הכספים 1973

ד"ר יוסף בורג
שר הפנים

הגיע ל־2034 מיליון ל"י וב־1974 ל־2794 מיליון ל"י. הוצאותיהן השוטפות הסתכמו בשנת 1973 ב־2382 מיליון ל"י וב־1974 ב־3216 מיליון ל"י. הכנסותיהן של הרשויות המקומיות ממקורותיהן העצמאיים הגיעו בשנים 1968־1973 כיסו בין 90% לבין 94% כלל הוצאותיהן. מתוך סכום זה הגיעו הכנסותיהן העצמאיות של הרשויות ל־63% בשנת 1968 ול־41% בשנת 1973 וירדו ל־37% בשנת 1974. הירידה במשקל ההכנסות העצמאיות של הרשויות המקומיות היא אחד האינדיקטורים לשינוי במבנן הכספי היא ההחרפה הגדלה ההשתתפות הישירה של הממשלה במימון שירותים מסויימים. בכתן מענקים כלליים ובעזרה לקבלת מילוה להקטנת הגרעון בתקציביהן של הרשויות המקומיות.

הגרעון השוטף של הרשויות המקומיות הגיע לכ־348 מיליון ל"י בשנת 1973 והוא מהווה למרביתן של הרשויות המקומיות. הגרעון המצטבר של הרשויות המקומיות ליום 31.3.74 הסתכם בכ־231 מיליון ל"י. יש לציין שלכיסוי חלק מן הגרעון קבלו הרשויות המקומיות 160 מיליון ל"י במילוות בתיווך הממשלה ויתר 113 מיליון ברוחה כלכלית.

שנת 1974 היתה שנה קשה לרשויות המקומיות מבחינה אפשרית ניהול תקין של תקציביהן. בראשית השנה אושרו תקציביהן בהיקף של 3,266,000 ל"י ואילו אומדן התקבולים הגיע ל־2,794,000 מיליון ל"י בהכנסות נוספות ועוד 215 מיליון ל"י במילוות לאיזון אשר הממשלה דאגה להשיגם עבור הרשויות המקומיות.

הסכום שנותר ללא פתרון הגיע לכ־307 מיליון ל"י. עובדות אלו התבררו סופית בתקופה שבה נבעה מדיניות צמצום ההוצאה בהקשור הציבורי על־ידי הממשלה. מדיניות זו הוחלה גם על הרשויות המקומיות והן נדרשו לספוג במסגרת תקציביהן סכום של 50 מיליון ל"י לכל המחות. על מנת לצמצם את הגרעון יחד עם זאת להשתלב באופן מלא במדיניות הצנע של הממשלה.

מרבית הרשויות המקומיות בצעו את חובתן והחליטו על צמצומים בתקציב הרגיל וגם בתקציב הפיתוח. יחד עם זאת הביאו הפיחות
(סוף בעמוד 9)

המדיניות של פיזור האוכלוסיה

ש. מהם ההישגים בשנה זו במישור הפעילות של משרדך?

ת. הממשלה אישרה את תכנית המתאר הארצית לפיזור האוכלוסיה שהוגשה אליה על־ידי המועצה הארצית לתכנון ולבניה.

בשנת 1968 הוליכה המועצה הארצית לתכנון ולבניה, להורות על נת תכנית מתאר ארצית לחלוקת האוכלוסיה. לפי סעיף 49 של התכנון והבניה מדובר על־כך „שהתכנית המתאר הארצית תקבע התכנון של שטח המדינה כולה.

ובין השאר — (1) ייעוד הקרקע ושימושה, תוך שמירה על ייעוד לאי של הקרקעות המתאימות לכך; (2) אזורי תעשיה ושטחי הפקת צבים; (3) התוויה רשת הדרכים הראשיות, קווי מסילות הברזל, י הספקה ארציים, נמלים, ועורקי הספקת המים הארצית, סכרים, מי אגירה, תחנות כוח, רשת החשמל ושדות תעופה והדרכי דרישה אליהם, לרבות תחומת השטחים שבהם יחולו הגבלות למען ות הטיסה, אולם היא לא תקבע שדה תעופה אלא באישור שר התחבורה או שר הבטחון; (4) הוראות בעניני שטחי נופש, ייעור, ימור קרקע; (5) הוראה בדבר שמירה על עתיקות, מקומות קדושים, כי נוף ושטחים אשר ישארו כבבעם; (6) מקומות למפעלים ולמטרות בוריים שיש להם חשיבות ארצית; (7) חזוית התפרויות בחלוקת כלוסיה. ושלבי פיתוחה ותכנונים הארצי, בגלם הגודל של ישובים, קומם וגדלם של ישובים חדשים והקומם של ישובים, סוגיהם וגדלם, ועד שתקבע בה הוראות בעניינים שיכולים להיות נושא להכנית ואר בחוזית.

כדי שנבין מה יכולה להיות תרומת התכנון לעבודות הנוצרות היום, טוב שנדע כי ב־1948, עם הקמת המדינה, היתה רוב האוכלוסיה רכזת ברצועת החוף, בעיקר באזור תל־אביב ובאזור חיפה. שניהם רים ועדנים. 77% מאוכלוסי המדינה ישבו ב־11% של שטח רינה, ואילו בדרום ובנגב ישבו רק אחוז אחד של האוכלוסיה עירה. כאשר באים למדוד את השפעת התכנון, אסור למדוד אותו על־פי מה שהושג, אלא יש למדוד אותו גם על־פי מה שהצלחנו נוע. יש חשיבות רבה לעובדה, כי בעקבות התכנון המכוון נוסדו ים חדשים בישראל, גם אם רבות מהן עדיין אינן מבוססות. אם או עתה צעדים לבצורו וקדומו של התהליך הזה, הרי התבסס יאות אוכלוסיה מאוזנת יותר. גם כאשר לא היתה עדיין תכנית טוטורית, אלא תכנית מכוונת ומדריכות, תרם הדבר תרומה חשובה. ה נפתחות אפשרות חדשה בעלות תוקף וסמכות.

ש. אולי תפרט את התכניות לפיזור אוכלוסין?

ת. כבר ב־1949 הכינה הממשלה תכנית פיזור אוכלוסין, התכניות יכנו ב־1954, ב־1963, ב־1967, ועכשיו. מדובר בתכנית שהוכנתה גבהה עוד ב־1972. בארבעה פרקי זמן אלה, ומפרק לפרק, אומצה ולוגית סבירה יותר. התכנית של 1964 התבססה על אוכלוסיה של מיליון תושבים, כאשר שנת היעד להשגתה היתה 1965, ומצב ין כי היעד הושג כבר ב־1964. ב־1973 התבססה התכנית על לוסיה בת 3 מיליון תושבים, כמעט בהפרש של חודשים אחדים, נג גם היעד הזה. הכוונה במספרים אלה היא לאוכלוסיה הכללית. התכנית של 1967, ששנת היעד שלה היה 1980, כוונה ל־4 מיליון, זכנית הנוכחית אשר שנת היעד שלה היא ל־1992, מתבססת על מיליון תושבים.

התכניות של 1954 ו־1963 הושגו לפני שנת היעד או בתוך שנת ד. כאשר משווים את היעד הארצי, הוא הושג כמעט בדיוק מלא, בהפרש של 2%־3%. כאשר יורדים מהרמה הארצית אל המסגרות קומיות, יש פער בהשגת היעדים בעוד שבמסגרת הארצית הסטיה מן בנון מגיע ל־1%־3%, הרי שבמסגרת המחוזית ובעיקר במקומיות עד גדול יותר. תכנית 1972, המוגשת לכם היום, באה לענות למעשה קווי היסוד של כל ממשלות ישראל, כאשר נושא פיזור האוכלוסיה עמד תמיד כאחד הסעיפים הבולטים בקווי היסוד של כל הממשלות. שם־דגש, וכך הדבר גם כיום, על איכלוס מוגבר של יהודים בגליל, ירושלים ובנגב, ועל העדפת האזורים הפריפריים של המדינה, על מתחות תל־אביב המרכז. מדובר אמנם גם על־כך שיש צורך יכוני באזורי המרכז, כי יש בהם בעיות שאינן ניתנות לפתרון על־ידי לסות בוסות, וישנה כוונה ללכת לאזורים שיש להם רזרווה של קרקע.

הבסיס הדמוגרפי של 5 מיליון תושבים ב־1992, צופה אוכלוסיה ידית בת 4,180 מיליון, והאוכלוסיה ערבית בת 820 אלף נפש. באמצע זה היעד של תכנית זו, כאשר מדובר ב־4 מיליון נפש, הכוונה היא 3,3 מיליון יהודים ו־622 אלף בני מיעוטים. התכנית לא הושלמה ובות, שיתווספו יעודו גם בישובים אשר יוקמו כעבור לקו הירוק, כיוון שהנושא הוא בתחום ההכרעות המדיניות, יכלו עורכי התכנית לאמץ את הגישה הכללית, הם צופים כי 60 אלף תושבים יהודים ד בשטחים, ובאמצע שנות היעד — 30 אלף.

כאשר למדיניות פיזור האוכלוסיה, הקו אשר ננקט על־ידי עורכי ת הוא, שהיותי לתת ביטוי למגמת הגידול בכל ישוב וישוב. בלא רכז דווקא בכמה קטבים, כי צמצם הגידול הוא אחד הגורמים אשר שים על אורות האופטימיות בישוב. על־כן, עשלה התכנית על־כך לא יהיה ישוב שלא יהיה בו גידול.

דאגה לרווחת הצבור ובריאותו

ש. האם נתתם אל דעתכם, אגב התכנון לבעיות האקולוגיות?

ת. כן. הכנו תכנית התורמת לרווחת הציבור ובריאותו היא תכנית המתאר הארצית לגנים לאומיים ושמורות טבע. התכנית מייעדת שטחים גנים לאומיים, לשמורות טבע ונוף מחוץ לשטחים הבנויים, בהתחשב בערכי הנופש של האוכלוסיה העתידה. תכנית זו זכתה באחרונה מלאה. עקרונית של מועצת הגנים הלאומיים ושמורות טבע. בין השטחים שהוכרזו באחרונה כשמורה או כגן נמצאים שטחי שיטה ובינה בקרבת אשדוד, חוף שורק בחלקו הדרומי וכן פארק הכרמל. והרגנה מתנהל מאבק נגד ביטול יעודו של פארק הכרמל כגן לאומי ושמורת טבע, ומשרד הפנים מתנגד באופן חד־משמעי לקיצוצים וצמים בו.

בשנה זו הוחל בהכנות ארגוניות לעריכתה של תכנית מתאר ארצית לחוק אשפה, לפי הוראתה של המועצה הארצית לתכנון ולבניה. היה סילוק האשפה הנוצרת הנה בעיה טכנולוגית וסביבתית כאחת. עוסיקה את מרבית המדינות המפותחות בעולם, ועל אחת כמה וכמה ישראל, אשר בה קיים מחסור בקרקע. התהליך העיור בה מהיר. הכרח למצוא שיטות לסילוק אשפה, המתאימות לתנאי הארץ. תכנית המתאר הארצית לכריה וחציבה, הנערכת בשיתוף עם שרד הפנים ומינהל מקרקעי ישראל, מטרתה לקבוע את השטחים דרשים לאספקה סדירה של חומרי גלם לצרכי בניה וסלילת כבישים, שטחים הדרושים לכריית מחצבים שונים. המקרים לצרכיה של ציה זו נמצאים בשלבים מתקדמים, ועל־פי המפות שנערכו בהם יגדרו השטחים לכריה ולחציבה, תוך התחשבות במניעת מפגעים יכותיים ופגיעות בערכי נוף וטבע. יתוכנו במפורט שיטות הכרייה ל מחצבה וכן הפעולות שיהיו דרושות לשיקומה לאחר סגירתה. ה הצבעים הראשונים של התכנות יהיה איתור שטחים להצבה לבית־חרושת למלט, על מנת למנוע פגיעה בפארק הכרמל.

המעבר בסואץ זכות או חסד?

מאת ד"ר יצחק בן גד (מכלוף)

בימים אלה מרבים לדבר על מעבר אניה עם מטען ישראלי דרך תעלת סואץ כמבחן לכוונות המצרים לגבי הסכם הביניים. מעבר מטענים ישראליים בסואץ שימש אחד הסעיפים החשובים בהסכם הביניים. הממשלה והציבור ראו בכך ויתור מצרי בעל משמעות.

אין להכחיש שההרה מעבר מטענים ישראליים בתעלה תהווה צעד לנורמליזציה ביחסי מצרים־ישראל. לאחר שנים רבות של איבה ושפיכות דמים, כל מחווה של רצון טוב ושל הבנה הדדית יש בו כדי לשרת את השלום שהאיזור זקוק לו. בהקשר זה יאה לשימוש אמרתו של מאו טסה טונג שאמר כי המסע בן אלפי הקילומטרים מוחיל בצעד ראשון. במעבר מטענים ישראליים בתעלה עשוי אולי להיות הצעד הראשון במסע הארוך המגיע בדרך אל השלום המיוחל.

אבל ולמרות האמור לעיל, ה„ויתור" המצרי, הנחשב להישג ישראלי, אינו ויתור ואינו הישג. זכותה של ישראל להשתמש בתעלת סואץ מוקנית בצורה ברורה וחד משמעית במסמך בינלאומי מחייב, באמנת קונסטנטינופול משנת 1888, ואינה זקוקה לאישור נוסף במסמך דו צדדי מצרי—ישראלי. על ידי הסכמתנו להפוך את זכותנו החוקית המוכרת להשתמש בתעלה ל„ויתור" מצרי המוזכר בהסכם הביניים, סייענו בידי מצרים להופיע בעולם כוותרנים בזמן שלא כך הדבר.

הסכמת מצרים להתיר מעבר מטענים ישראליים בתעלה להפר את אמנת קונסטנטינופול רק באופן חלקי אינה מהווה של „רצון טוב" שיש להעלותו על נס. ישראל היתה צריכה לעמוד על כך שבהסכם הביניים תכריז מצרים כי לאחר הפרה ממושכת של עשרות חופש השייט בסואץ היא מחוייבת מעתה ואילך לכבד את אמנת קונסטנטינופול הקובעת את זכות העמים להשתמש בתעלה, כולל ישראל.

הטיעון הערבי והאמת החלקית

הטיעון הערבי נגד ישראל לגבי רשות המעבר בתעלה מסתכם כלהלן:

א) זכות המעבר בנתיבי מים לאוניות הנמצאים בתחומי מדינה מסויימת אינה ניתנת למדינות אחרות באורח אוטומטי. הזכות הזו נקבעת על ידי חוזה או מסמך בינלאומי כלשהו.

ב) ישראל לא היתה שותפה לאמנת קונסטנטינופול. ולכן לפי דעת מומחים למשפט הבינלאומי אינה יכולה לדרוש זכויות חוקיות כלשהן בהסתמכה על האמנה.

ג) מצרים נמצאת במצב מלחמה עם ישראל ולפי אמנת קונסטנטינופול היא רשאית לנקוט באמצעים הנחוצים הדרושים, כולל סגירת התעלה בפני אניות ישראליות כדי להגן על...

עד כאן ה„אמת" הערבית. מה היא האמת האובייקטיבית? בשנת 1888 חתמו המדינות הימיות על אמנת קונסטנטינופול ובה כללו במתכוון סעיפים ברורים אשר נועדו למנוע ממצרים, או מכל מדינה אחרת להטיל הסגר על התעלה. בסעיף אחד של האמנה נאמר שהתעלה תהיה „תמיד פתוחה בזמן מלחמה כבזמן שלום. לכל אניה מסחרית או מלחמתית בלא הבדל איזה דגל היא מניפה. לעולם לא תחול זכות ההסגר על התעלה".

בסעיף עשר אמנם נאמר כי המעצמה הטוטוריבית (אשר היתה השליטה הנומינלית של מצרים באותם הימים) או מצרים רשאיות לנקוט באמצעים כדי לשמור על מצרים ולדאוג לסדר הציבורי. אבל כבר בסעיף 11 נאמר במפורש כי האמצעים שתנקוט מצרים על פי סעיף 10 אין פירושם הפרעת שיט חופשי בתעלה. שנתקבל כעקרון ראשון במגילה ר עובר כחוט שני ברוב סעיפיה של האמנה. סעיף 4 בא לפרש עוד יותר:

„ביוון שהתעלה תמיד תהיה פתוחה בעתות מלחמה גם לאניות מלחמה של הלוחמים על פי סעיף 1 של אמנה זו, מסכימים הצדדים לאמנה כי שום זכות מלחמה מעשה איבה או מעשה שתכליתו הפרעת השייט החופשי בתעלה, לא ייעשו בתעלה ובמבואי הגישה שלה..."

סגירת התעלה בפני אניות ישראליות היא איפוא הפרה ברורה של התוכן והרוח של אמנת קונסטנטינופול. יתרה מזו יש כאן הפרה גלויה של הסכם שביתת הנשק המצרי ישראלי שנחתם לאחר מלחמת העצמאות, ואשר קרא לשני הצדדים לשים קץ לכל פעולות האיבה של צד אחד נגד השני. בהסכם שביתת הנשק מ־24.2.49 עליו חתמה מצרים נאמר בפרוש כי: „התקנת שביתת הנשק בין כוחותיהם המזויינים של שני הצדדים מתקבלת כצעד הכרחי לקראת חיסול הסכסוך המזויין והשבת השלום בארץ ישראל על כנו". מועצת הבטחון שהתייחסה לסעיף הזה קבעה ב־1 בספטמבר 1951 כי „הואיל ומשטר שביתת הנשק הקיים זה שנתיים וחצי בקירוב, קיבל צורת קבע, אין שום צד יכול לטעון על דרך ההגיון שהוא צד לוחם פעיל..." לאור דברים מפורשים אלה כיצד יכולה מצרים שחתמה על ההסכם לטעון שהיא במצב מלחמה עם ישראל?

הפרת החלטות האו"ם

גם ארגון האומות המאוחדות עמד על החומרה שבהסגר המצרי. ב־1 בספטמבר 1951 גינתה מועצת הבטחון את ההסגר המצרי וקראה למצרים „להסיר את המגבלות על הסחר". המועצה תיארה את ההסגר כ„התערבות בלתי מוצדקת בזכותם של העמים לשוט בימים". מצרים בשפה להחלטות המועצה למשך כשנה. ב־13 באוקטובר 1952 חידשה את ההסגר. נסיונות נוספים להביא את המועצה לפעולה בנושא זה סוכלו על ידי „וטו" סובייטי.

הטיעון המצרי כי אניות ישראליות בתעלה מסכנות את בטחונה נדחה על ידי רוב המשקיפים האובייקטיביים. מצרים לא הצליחה להסביר כיצד אניות ישראליות הנושאות מטענים לא צבאיים עלולות לסכן את בטחונה. יתר על כן, כיצד אניות של עמים אחרים הבאים אל, או מישראל יכלו להוות סכנה לבטחונה של מצרים.

גם הטיעון הערבי כי ישראל לא חתמה על אמנת קונסטנטינופול אינו תופס ואינו משכנע. הרוב המכריע של המדינות המשתמשות כיום בתעלה לא היו בזמן חתימת האמנה ולכן לא יכלו לחתום עליה. זכותן של מדינות אלה להשתמש בתעלה אינה מעשה חסד מצרי אלא זכות חוקית המעוגנת באמנת קונסטנטינופול. מדוע תישלל איפוא מישראל הזכות הניתנת לעמים אחרים?

אבל ההסגר המצרי הוא לא רק הפרה של אמנת קונסטנטינופול. הסכמי שביתת הנשק וקריאות מועצת הבטחון. בהסכם הפרדה הראשון לאחר מלחמת יום הכיפורים הודיעה ארה"ב לישראל, כי מתוך מגעים עם מצרים היא מקווה שכאשר יתגשם הפרדת הכוחות, תיפתח תעלת סואץ לשיט גם למטענים המיועדים לישראל (אך אין להניח כי בשלב זה תהיה פתוחה גם לאניות הנושאות דגל ישראלי).

לאור האמור לעיל רואים בברור שהתנהגותה של מצרים ביחס לזכות ישראל לשיט היתה שרירותית ובלתי חוקית. הסכמת מצרים למעבר מטענים ישראליים בתעלה היא המתחת בצדי הפרה של מסמכים והחלטות בינלאומיות, אבל בשום פנים ואופן אינה ויתור מצרי לישראל שיש להתברך בהשגתו.

לא הכל בידו...

לאחר החתימה בג'נבה

מאת יעקב אדלשטיין

מספר השוטרים שיוצבו בשדות הנפט ובעיית הבדואים כמעט גרמו למשבר בשיחות ג'נבה והעמידה סימן שאלה על חתימת הפרוטוקול המשלים את „הסדר הביניים".

שני גורמים אלה מסמלים את המוקשים הטמונים בהסכם זה. הדרישה המצרית להחזיק אלף שוטרים במפרץ סואץ, ובדרך לאבו רודס, משמע שליטה מצרית על המפרץ ובצורך להחזיק כוחות צה"ל באיזור זה מעל למספר המתוכנן.

הבדואים באיזור החוף מסוגלים אם יופעלו על ידי המצרים, לחבל בהסכם הביניים ולגרום לכך שההבנית של החזקת טכנאים אמריקאים, תבוטל, בשל ההתנגלויות „התמימות" של הבדואים לטכנאים. שיגרמו לסיכון מעמדם ולהוצאתם על ידי ארה"ב מן השטח.

הויכוחים אלה על גורל השוטרים הבדואים מוכיחים לנו עד כמה הסכם הביניים הוא שביר, ועד כמה אפשר לשברו, אם צד אחד מעוניין בכך. המצרים ביקשו שליטה על הבדואים באיזור החוף כדי שתהיה להם אפשרות לשמור לעצמם אופציה לשבור את ההסכם ברגע שזה יהיה נוח להם. אנשי שבטים אלה באיזור החוף יהפכו עתה למשחק בהסדר הביניים בין שני הצדדים. המודיעין המצרי ינסה ללא ספק להשתמש בהם לצורך סיורים בשטח. הבדואים יכולים לגרום לסתוף בשליטה כחות אוים באיזור החוף. מכאן מובן מדוע המצרים התעקשו כל כך לשלוט בבדואים האלה, מבלי להשתמש בצד הפורמאלי שהם אזרחים מצריים ועל מצרים מוטלת החובה לטפל בהם. הנימוק הפורמאלי שימש מסווה לפעולות מדיניות המסתתרות מאחורי השליטה המצרית בבדואים אלה.

הויתורים הישראליים

למעשה ויתרה ישראל בשתי נקודות מחלוקת אלה לטובת מצרים. הויתור הזה ביחוד כאשר לבדואים, שלמעשה ימסרו לידי שליטה מצרית, תוך הגבלות מסויימות על תנועותיהם והחזקת נשקם, אבל הכנסת שליטה מצרית באיזור החוף, היא מסוכנת מאד לגורל ההסכם כולו. הדיונים בג'נבה על ניסוח פרוטוקול הבצוע, הוכיחו את הדיונים שהתנהלו בשעתו, בשנת 1949 ברודוס על הסכם שביתת הנשק. המצרים דרשו אז, לפחות, מבחינה סמלית, שיתנו להם להציב מושל מצרי בבאר שבע, וזאת משום שבימים ההם, לא ידעו אזרחי מצרים, כי באר שבע נפלה לידי צה"ל. בשעניין זה לא ניתן להם, ביקשו לפחות, מושל מצרי בכיר שלונג, נקודה בלתי חשובה, אך למצרים זה היה חשוב מבחינה סמלית כלפי דעת הקהל.

דבר זה חוזר עתה לאחר 27 שנים בשיחות ג'נבה. המצרים סירבו להכליל בפרוטוקול, שום סעיף הנוגע למספר השוטרים שמותר להחזיק בהם באיזור מפרץ שלמה, וסירבו גם לצמצם את זכותם לטפל בבדואים באיזור החוף. והסכימו רק להכליל את זה בפרוטוקול של „הבנה" שיהיה בלתי רשמי, זאת כדי למנוע „ויתור" על זכותם באדמה מצרית, משום שלדעתם לא יתכן ויתור רשמי כזה. המנטליות המצרית חוזרת כאן כבשנת 1949. במהדורה אחרת.

כלומר, המצרים מחשיבים הרבה יותר סעיפים סמליים, מאשר סעיפים מעשיים. הם מוכנים לוותר הרבה בנושאי, אבל בתנאי שזה לא יהיה פומבי.

כיום נימקו זאת המצרים, בצורך להתחשב בדעת הקהל הערבית ולא המצרית. הם טענו שסאדאת מותקף על ידי הקיצוניים בעולם הערבי, ואין הוא יכול לתת נשק בידם, באמצעות ויתורים כאלה בדבר זכות כצדים על אדמה מצרית. אז בשנת 1949 טענו המצרים שהם זקוקים למושל בבאר שבע למען דעת הקהל המצרית, למרות שברור להם שהמושל בבאר שבע אין לו שום משמעות.

אבני הנגף בדרך לאספקת נשק

תוצאות הסכם הביניים, התגלמו בימים אלה גם בארה"ב, בצורת התתרה בין הממשל לבין משרד החוץ האמריקאי. המנגנון מבקש לשמש בלם להבטחות קיסינג'ר לספק נשק לישראל. הויכוח מתנהל מסביב לטיל „פרשינג". למעשה זהו ויכוח ממושך בין שתי הורעות שהתגלו במלחמת יום הכיפורים. הויכוח כיום כאשר את עמדת קיסינג'ר שהיה זה משרד ההגנה ושר ההגנה ג'יימס שלזינגר שעיכבו את הרכבת האוירית לישראל ולא הוא באמצעות תמרונים מדיניים. לכשעצמה, רשימת הנשק שהגישה ישראל אינה חדשה. היא הוגשה עוד בשנת 1974 ונעכבה אז באמצעות „הציון מחודש" של קיסינג'ר. עתה המטרה הוקפאה. מתברר שמשרד ההגנה הוא המעכב.

מתברר כיום, לפי הסכם הביניים הקרוי המסמך „ההבנה" שפורסם בוואשינגטון, למרות שהוגדר כמסמך סודי, כי אמנם צדק הנשיא פורד כאשר אמר כי התחייבויות לישראל אינן סופיות. הסכם ההבנה מבטיח עיון אוהד, אך אין בו התחייבות. מן הראוי היה שהממשלה בישראל תבהיר זאת לדעת הקהל, שלא תשיגה הבטחות מן הממשל האמריקאי בקשר לאספקה הציוד הצבאי שהובטח.

כך שמן הראוי שדעת הקהל לא תסנוור מטילי „פרשינג" ו„לאנס". טילים אלה נתבקשו מזמן על ידי ישראל כדי לשבש תשובה לטילי „סקוד" הסובייטים, ואין משום הבטחות חדשות בהסכם לספקם. אי לכך ראו בירושלים בבקורת את הודעת ראש הממשלה יצחק רבין, שטילי „פרשינג" אינם ענין קריטי מבחינת בטחונה של ישראל. המבקרים סברים היו שאמירה זו היתה בהחלט מיותרת, משום שהיא פוגעת במאבק המדיני של ישראל להשגת טילים אלה. שר ההגנה שלזינגר התבטא השבוע שישראל אינה צריכה להטיל „אימה" על העולם הערבי באמצעות טילים מסוג זה. הוא שכח משום מה להודיע כי למעשה יש בידי הערבים טילים כאלה מתוצרת סובייטית. כך שאכן ההבטחות אינן סופיות ויש בידי ארה"ב לעכב את הטילים עד להסכם ביניים חדש עם סוריה...

מה זוממים הסובייטים?

בוואשינגטון התנהלו השבוע גם שיחות בין קיסינג'ר לגרומיקו. יש להניח ששיחות אלה כללו את המזרח התיכון. בעוד שכלי התקשורת בברית המועצות מתקיפים קשה את הסכם הביניים, הרי גרומיקו נזהר בוואשינגטון מלבטא עמדה נגד הסכם הביניים. יתכן ויש כאן משחק כפול סובייטי. כלפי חוץ להתקיף את ההסכם, כדי להזדהות עם הקיצוניים הערביים, ואילו בשיחות פנימיות להרגיע את ארה"ב שברית המועצות לא תחבל בהסכם, משום שבין המעצמות יש השפעות חשובים יותר ולא רק חשבון מספר הטכנאים או מספר הבדואים בסיני. השפעות אלה סובבים — כידוע — מסביב לנפט ולחיטה. ברית המועצות מעוניינת יותר בהסכם לאספקת חיטה אמריקאית לארצותיה כדי להשביע את רעבונם מאשר להתדיין על הסכם ביניים בין ישראל למצרים.

בידי ברית המועצות קלפים חשובים להפריע לארה"ב בזירת המזרח התיכון ולגרום לכך שההסכם הביניים יתגע קשה ושרכו יבוטל. היא יכולה להטיל „וטו" על מבגש חיל האו"ם באיזור החוץ כל זמן שלא יוצאו הטכנאים האמריקאים. בידי ברית המועצות יש עמדות מדיניות באו"ם שיש בכוחה לגרום מהומה ומבוכה במזרח התיכון. אותה הדוגמאות לכך, היא הרכב ועדת האמנות של העצרת. ועדה זו מורכבת מ־4 מדינות העלולות להצביע בעד השעית ישראל מן האו"ם ומ־4 מדינות העשויות להצביע נגד. הקול המכריע הוא בידי ברית המועצות. כלפי חוץ היא מעמידה פנים שהיא נגד ההשעיה של מדינה באו"ם מאחר שזה בהוה תקדים מסוכן גם בשבילה. אבל כלפי פנים היא תהיה מוכנה לשחק את המשחק עם הקיצוניים הערביים עד גבול מסויים. משום כך יתכן שגם ענין ההשעיה יהיה מונח כחרב תלויה על צוואריה של ישראל במשך כל ימי העצרת, ברית המועצות, נוח לה שהיא מחזיקה את ישראל בצוארה, ובידה ההכרעה לשבט או לחסד. היא תדרוש תשלום עבור משחק זה לא מאת ישראל, אלא מאת ארה"ב.

פנייה ל„עולם השלישי"

שר החוץ יגאל אלון רמז שלהסכם הביניים יש השלכות חשובות על יחסיה של ישראל עם מדינות בעולם השלישי, ביחוד מדינות אפריקה. הוא יפגש עם שרי החוץ של מדינות אלה בעצרת האו"ם. אבל אין להניח שעד החוץ אחד ממדינות אפריקה יבטיח לאלון חידוש היחסים הדיפלומטיים עם ישראל, זאת למרות שמדינות אפריקה הפסידו בניתוק היחסים והערבים לא נתנו להן שום תמורה. המשבר הכלכלי שפקד את אירופה בגלל חרם הנפט וייקור מחיר הדלק פגע במדינות אפריקה יותר מאשר באיזור אחר בעולם. אבל כדי לשנות את המדיניות של הארגון לאחדות אפריקה, יש צורך בפעולה משותפת של כמה מדינות באפריקה, הדבר זה בלתי אפשרי במצב המדיני כיום.

בענין, שרוב המשטרים שניתקו את היחסים עם ישראל, באפריקה, נבגדו ונשברו בהפכות פנים, ובראשם המשטר של קיסר אתיופיה היילה סלסי, שנבגד בישראל ברגע קריטי.

המדיניות של מדינות אפריקה כלפי ישראל כיום היא מפנינה. הן מוכנות להסכמים מסחריים, הסכמי סיוע טכני, אבל לא לחידוש היחסים הדיפלומטיים. הן מוכנות לעשות הרבה בחשאי, אבל קוה דבר פומבי. ברגע שענין בסרים יצא לפומביות, הוא נכשל מלכתחילה. למעשה יחסי המסחר בין ישראל לארצות אפריקה לא נותקו לכרות ניתוק יחסים. אבל בעתיד תזהר ישראל מלקשור יחסים דיפלומטיים עם כל מדינות אפריקה. היא תפנה למדינות המרכזיות בלבד, המסוגלות לעמוד בלחצים המופעלים ע"י מדינות ערב בארגון לאחדות אפריקה.

מלחמת האזרחים בלבנון

הקרבות בלבנון שהפכו למעשה למלחמת אזרחים. יש להן גם כמה משמעויות מדיניות לישראל. ראשית, הוכח שהסיסמה של אש"ף „מדינה דמוקרטית חילונית" המאגדת יהודים וערבים, היא סיסמת שווא.
(סוף בעמוד 7)

יומן ניו־יורק

הרב ד"ר שמואל בלקין פורש

מאת ד"ר הלל זיידמן
סופר „הצופה" בארצות הברית

התפטרותו של נשיא ישיבה אוניברסיטה בניו־יורק, הרב ד"ר שמואל בלקין, עוררת רעש גדול בקרב יהודי אמריקה. אמנם, אין זאת התפטרות סנסאציונית שקדמה לה „טריקת דלת", הרקע לפרישתו של הרב ד"ר בלקין — מצב בריאותו הלקוי, אם כי לאחרונה חלה הטבה בבריאותו, אחרי הניתוח שעבר בהצלחה.

עצם הפרישה — מעסיקה את יהודי ארצות הברית, מה גם שנשיא הישיבה אוניברסיטה שעמד בראש מוסד זה משך כחצי יובל שנים, נמנה עם האישים הבולטים ביותר ורבי השפעה, אשר מצודתם הרוחנית פרושה כעבר לגבולות היבשת האמריקאית.

רבים, רבים מאוד קיבלו איפוא את ההתפטרות בצער עמוק ומתוך ידיעה שלא קל יהיה למצוא לו — לנשיא היוצא, את הממלא המקום הראוי. אמנם, הרב ד"ר בלקין הסכים שלא להינתק כליל מהמוסד בו השקיע מיטב כוחות. הוא יקבל על עצמו את התפקיד של נ ג י ד (צ'נסלור) ויהווה בעצה את הישיבה אוניברסיטה. אבל, עצם העובדה שלא ימשיך לשאת לבדו בעול הכבד. כפי שזה היה בעבר משמשת מקור לדאגה: מה יעלה בגורלה של הישיבה בעתיד.

מי ימלא את מקומו של הרב ד"ר בלקין מיותר עדיין לקבוע.

גאון וגדול

הרב בלקין מלפל באישיותו הרב־גונית הרבה תכונות והרבה סגולות שיחדיו סגולה בלבד בחברים בהן. הוא נחשב לאחד ההוגים הגדולים בדור, כאשר הוא ממזג באישיותו את איש התורה ואיש המדע. רב, בכל הרמיה הסטי'ה שלו. מדען — בעל מטענים עצומים אם זה בהיסטוריה בחכמת יוון העתיקה ואם זה בתחום ההגות והפילוסופיה היהודית. אולם גם בהיותו גדול בחכמות חיצוניות מעולם לא חדל להיות ראש ישיבה.

כתלמידו של החפץ חיים, ידע מהכתותיו הסגוליות. השתדל להכניס כתורתו — תורה יהודיה והגדולות בתורה. אל תוך כתלי הישיבה עומד בראשה.

באחת ההזדמנויות סיפר הרב ד"ר בלקין. כי החפץ חיים זצ"ל המתיב פעם לבוכיחו שתי השרבות. לשני רבנים גדולים. לאחד ציוה לכתוב „הרב הגאון הגדול" ואילו לשני „הרב הגאון" בלבד. המזכיר התפלא מאוד שכן הרב דוואר היה ידוע כגדול מן הראשון. הסביר לו החפץ חיים זצ"ל התואר „גדול" אינו מוסיף על הגאון, אלא על האדם כולו. ומבחינה זו גדול הראשון מן השני...

כאשר אנחנו באים לסכם את פעלו של הרב בלקין, את אישיותו של גדול מרביצי התורה בארצות הברית עלינו לראותו בגדלותו וברב גוניותו גם בתור אדם שאף מעשים יש כבותו.

אולם אין זו השעה וכן קצרה היריעה לתאר כאן את פעלו הרב של נשיא הישיבה אוניברסיטה הנפרד מאתנו, מה גם שמקווים כי עוד שנים רבות. יוסיף להקרין מאישיותו על הישיבה אוניברסיטה ועל החינוך היהודי ברחבי אמריקה. כך שנסתפק כאן את המפעל שעמד בראשו. באשר הישגי המפעל, אף הם הישגיו.

מספרים מאלפים

לא פחות מ־15 מחלקות לישיבה אוניברסיטה, אשר במרכזה ישיבה רבנו יצחק אלחנן, כוללת גם בית־הספר לרפואה, מן המשובחים בארה"ב.

7,000 תלמידים ותלמידות לומדים בה: ומספר ראשי ישיבה. פרופסורים ומורים — 1,500. תקציב השנה זו הוא 106 מיליון דולאר!

מספרים אלה מוכיחים על הכמות של המוסד. אבל מי יתאר את האיכות?

אמנם נכתב ספר תולדות ישיבה אוניברסיטה, מאת הרב גילברט קלאפרמן. אבל תולדות יהדות אמריקה איך שנשתנה בהשפעתה של ישיבה אוניברסיטה, טרם נכתב. והרי מוסד זה הוציא את התורה מקרן זווית בה היתה מונחת לרחובה של עיר, ושילבה בחייה החברתיים, התרבותיים. בהם פעילים חניכי הישיבה מוסמכיה ומוריה, במספר רב מאוד.

מוסד זה הוא שלם כולו. על כל החלקה וקבעוע הטביע את חותמו הרב ד"ר בלקין.

היא בלבד בחור ראש ישיבה, מלומד מחנך, מנהיג בבינהל, אלא גם כאדם. הוא האציל מאצילותו על היסוד. על מוריו ותלמידיו. ביתהיו התרבויות העפייו מעבכין על כי שבא בבגע אתו — ואלה היו רבים וכן טובים. השראתו והשפעתו. כמופה על כבה להמפיה שיצבו את אופיה המיוחד של ישיבה אוניברסיטה יאה מהוהם של אלה שעתצבו על ידה.

שינה את הנוף האנושי

— ובכך שינה ד"ר בלקין את הנוף האנושי של חלק ניכר של יהדות ארה"ב בבבה צומחים. בציון פה רק את הכבבה הרחבה והבריכה של הציבור הדתית היהודית הכוהה. גורם חשוב בציבור המפעילה את משקלה למען חינוך דתי, למען הרמת קרן תרת היהדות הנאמנה.

יודעים אנו את הסכנות כלפי מנהיג הישיבה אוניברסיטה — ויתכן שיש מה לבקר — אבל תזיל ראו באלה שסברו ש„אין עולם אלא אחד", (עולמם הם — של האומרים כבה...) צד של מינות. כי שמסתכל על הקשת של יהדות נאמנה בארץ זו, ומי שמכיר בזכות „ברית ראשונים" של נטיעה בארץ לא זרועה, בשממה רוחנית, של חלוציות תורתית בסביבה אדישה או אף צוננת. — מוכרח להרכין ראש לפני המפעל העצום שחולל מהפיכה ביהדות אמריקה ולפני מחולליו ומנהיגו בהתמסרות, בנאמנות ובהצלחה.

ברצוני להזכיר שהרב בלקין חינך ומחנך לא רק לתורה ולתפה, אלא גם למעשים טובים. אין בתלמידיו הניכיו לתודעת אחריות לכלל. להשתתפות בפעולות ציבוריות. ולנאמנות לעם ישראל ולמדינתו.

הכיפות הסרוגות על ראשם של מפגינים למען יהודי רוסיה, למען כל ענין יהודי, הן רובן על ראשיהן של חניכיו וחניכי חניכיו של הרב ד"ר שמואל בלקין. רבים מאלה תופסים כקומות חשובים בציבור, כרבנים, כמנהיגי קהילות, עסקנים ופועלים בכל עניני הכלל.

לפני בחירות לנשיא המזרחי־הפוהמ"ז

תעוד הליפי בברא. המעם במפלגה הדתיה הלאומית באמריקה, העומדת לפני ועידה הארצית השנתית. תנועת המזרחי־הפועל המזרחי התאוששה בזמן האחרון וחבריה ומנהיגיה מצפים לתנופה חדשה עם ועידתה הארצית הקרובה ועם הבחרה של הנהגה חדשה. כסימן לתאוששות זו יכולה לשמש גם העובדה שמתנהל כיום מבצע בחירות נמרצה והמועמדים „רציפי במלוא מרצם במנהג אמריקה. מועמדים לנשיאות התנועה מפצילים קשריהם ואינם חוסכים עמל לרכוש תומכים למועמדותם.

כדאי, איפוא, להכיר את המועמדים, מה הם מייצגים. ומה אפשר לצפות מהם בהבהרה. הראשון בבירוק בשעה זו הוא כנראה הרב אליעזר (לואיס) ברנשטיין, נשיא הכבוד של הסתדרות הרבנים, עסקן והי"ק של הפועל המזרחי. מחנך נואם וסופר פורה ובפורה.

יתודו שיש לו דעות משלו, למעמים די מקוריות בעצוה. הוא אינו מסולל אומץ להשכינן. ללא התחשבות עם התגובות. אף אלה שאינם מסכימים אתו. הבי מתנגדים לדעותיו, מוכרחים להודות בכנותו. אמר לי הגאון רבי יוסף דב סולוביצ'יק: „מכיר אני היטב את הרב ברנשטיין ויכולני להעיד עליו שהוא איש אמת". בהופעתי אם ישנם רבים בין הדיינאים ועסקני מפלגת שהיו זוכים להעיכה כזו מפיו של אישיות זו.

מובן, שלדעתי של הגרי"ד סולובייצ'יק משקל רב בכל חוגי המפלגה. אבל זה אינו הגורם היחידי שהוא כסויים, די רחב, התרכז סביב מועמדות של הרב ברנשטיין. קיימים בארה"ב נסיבות אובייקטיביות נאותות להנעדה הדתית הלאומית — עקרום נוצלו. עובדה היא שרובם המכריע של יהודיה דהיים מקושרים לישראל בכל נימי נפשם, וקיימת זהות בין השקפתם לזו של המזרחי־הפוע"מ. אבל הזהות זו היא רעיונית בלבד ברוב המקרים ואנשים רבים ההגלים בה אינם מוצאים את מקומם במסגרת הארגונית של המפלגה.

העולם האקדמאי הדתי

יש אומרים שאינם מוצאים מקומם בה משום שלא ניתנה להם. בנידון זה יש להזכיר את התמורה הרבה שחלה ביהדות הדתית באמריקה. קם דור של אינטליגנציה דתית, צעירים ואברכים בעלי השכלה הדרגות אקדמאיות, התופסים מקומות חשובים במוסדות השכלה גבוהה, בממשלה, במעבדות מדע, בתעשיה ובסחר. רבים הם חניכי ישיבה אוניברסיטה, אבל יש גם מספר רב של חניכי ישיבות אחרות, שתלמידיהן לומדים בעת ועונה אחת, לרוב בערבים, בקולג'ס ואוניברסיטאות.

אלה מהווים כיום גורם חשוב בציבור. הם אי־אלו נסיונות למשוך מהם לתנועה המזרחי—הפוה"מ. לפני שנים אחדות הופיעו אמנם בועידה השנתית אחדים מן המצויינים בהם, כגון ד"ר סימור לקמן, שהיה נשיא ועד החינוך של עיר ניו יורק (משרה במקביל לשר החינוך, והיה מולש על ביה"ס עם מיליון ומאה אלף ילדים!), פרופסור להיסטוריה, הרב ד"ר יצחק (אירווינג) גרינברג, היסטוריון והוגה דעות גם הוא; הרב ד"ר בזוים לם, מהנהגים בישיבה אוניברסיטה; הרב ססיוון (שלמה) ויסקין, מחנך ורב בעל השפעה והדוכיהם.

אז תלו תקוות רבות בהצטרפותם של אישים אלה לתנועה. אולם „השתתפותם" נסתיימה מיד עם התחלתה. מטעמים, שלא כאן, המקום לדון עליהם. לא נמצא לאלה מקום מתאים, והם התרחקו עוד יותר מן התנועה שמבחינה רעיונית היו משתייכים אליה.

כיום תומכי הרב ברנשטיין לנשיאות סוברים שהוא האיש שבכוחו למשוך את האינטליגנציה הדתית, את העולם האקדמאי הדתי, ולהפעילם למען המטרות של המפלגה. הם מבטיחים שהוא, שהינו חלק מאלה, בתור פרופסור באוניברסיטה, וידוע בכנותו ובמקוריותו, הוא האיש שימצא שפה משותפת עם חוג זה וגם עם הנוער, היות והוא גם מחנך דגול. מובן שישנם מועמדים אחרים, ויזיד יבוא הציבור עליהם.

هكذا من الاصل

עיטורי

סופרים וספרים

שמחת תורה וכבוד התורה

בסוכתו של הרב

הרב היה נכנס לסוכה בלילה הראשון של סוכות, ומקיים בה מכש „תשבו כעין תדורו" עד ערב שמיני־עצרת.

היתה זו חויה רוחנית לשבת בכל ערב בסוכתו של הרב, בקצה השולחן שבראשו ישב הוא, ותלמידי־חכמים יקירי ירושלים — וביניהם רבנים קשישים — שבים על ידו, ושותים בצמא את דבריו בהלכה ובאגדה, תוך שילוב כפשים ודברים של גדולי־ישראל בדורות האחרונים — אורחי־ישראל לדורותיהם יושבים בצילא־דמהימנותא ונהנין מזיו השכינה!

בלילות חול־המועד היה שליח־הציבור בתפילת־ערבית מתחיל — לפי הוראת הרב — ב„ברכו", ולא אמרו קודם פסוקי „והוא רחום" (וכך מובא ב„משמרת שלום" להגאון ר' שלום ז"ל מקוידנוב: „אבא־מאריי ז"ל (אדמו"ר ר' ברוך מרדכי ז"ל) לא היה אומר והוא רחום וגו' בלילי החה"מ (סי' ל"ג, א), ומבואר שם הטעם עפ"י הזהר פ' תרומה דף קנ"ו, א'. „וכל מה דאפשר להשוות חול־המועד ליום־טוב בעניינים כאלה — צריך להשוות, ובזה מכבד את המועדות". כך נהגו גם אדמו"רי בית־קומרנא: „בחוה"מ בתפילת־ערבית התחיל: ברכו ולא אמרו רחום" — „מנהגי קומרנא" — ת"א השכ"ה — אות שי"ח).

שיחות הראי"ה

*

לוקטו וסודרו על ידי הרב משה צבי נריה

שמחת בית־השואבה ביום הזכרון של הגר"א

שמחת־בית־השואבה, המיוחדת לבני הישיבה, היתה נערכת בסוכת הרב, באור לי"ט תשרי. יום היארציים של הגר"א מווילנא ז"ל.

הגר"א ז"ל היה אחת הדמויות המופלאות שהרב הלך לאורן, עסק הרבה בתורתו שבנגלה ובמשנתו שבנסתר, ודבק בהוראותיו ובמנהגיו.

רבה היתה בקיאותו של הרב בכתבי־הקבלה של הגר"א ז"ל, וגם בספרי אלה אשר שאבו מבארו, באר־מים־חיים, הגאון המקובל ר' יצחק־אייזיק חבר ויא הגאון המקובל ר' שלמה פליאשאוו ז"ל.

הגר"י הטנור שליט"א, שהיה מבאי בית הרב וזכה להתקרב אליו, הגדיר ואמר לי פעם: „דער רב איז געווען א גר"א מענטש!" (הרב היה איש־הגר"א!).

הרב חיבר ספר גדול — „באר־אליהו" — על ביאורי הגר"א לחושן־משפט, חלק ממנו — על הלכות דיינים — נתפרסם ב„ספר הגר"א", חלק ג', ירושלים תשי"ד.

קטעים בספרו זה פורסמו לראשונה בספר „יובל השבעים" לנדיב ר' ישראל־אהרן פישל ז"ל — ירושלים תרצ"ה — הגאון ר' איסר־זלמן מלצר ז"ל שיבח מאוד וקילס את דרך ביאוריו הי־חבים והמאירים של הרב, בפיענוח רמזיו הקצרים ביותר של הגר"א ז"ל.

כשהגיעו דברי־הבכה של ר' איסר־זלמן לאזני הרב, אמר: „השעה שעסקתי בביאור דבריו הקדושים של הגר"א, הרגשתי כאילו אני יושב במחיצתו ובשמש לפניו, מגיש לו את הספרים, הבבלי והירושלמי, הרמב"ם ושאר ראשונים".

עוסקים במצוות כבוד־התורה

במסכת סוכה כ"ו, א', מסופר על רב חסדא ורבה בר רב הונא שהיו יושבים על שפת הנהר בסורא, בבואם בחוה"מ של סוכות לשבתא־דריגלא — שבת דרשת הרגל — אל ראש הגולה, הסבירו ואמרו: „אנן שלוחי־מצוה אנן" (ופטורים מן הסוכה) ומפרש רש"י: „שלוחי־מצוה — שבאנו לשמוע הדרשה ולהקביל פני ריש־גלותא".

וכתב הרב נתן־נטע ויצ'יק ז"ל בספרו „נטעי־נתן" (ירושלים, תרצ"ה): שמשום כך שם רש"י בפיהם גם את הנימוק „לשמוע הדרשה", ולא הסתפק בטעם של הקבלת פני ריש־גלותא, כיון שבפירוש להלן שם בסוכה כ"ז, ב, שהחיוב להקביל פני רבו, הוא דוקא אם יכול לחזור בו־ביום. אלא שנשאר שם בקושי: הרי הלכה פסוקה היא, שהלמוד תורה נדחה, במקום שקיבה חובת מצוה מעשית, שאי־אפשר־לקיימה על־ידי־אחרים, ואיך איפוא דחתה הדרשה — שענינה תלמוד־תורה את מצות סוכה?

ותירץ הרב: שמיעת הדרשה כפי ראש־הגולה בשבתא־דריגלא, היתה בה לא רק קיום מצוות תלמוד־תורה, אלא גם הרמת כבוד־התורה וכבוד הכלל התלוי בכבוד־הנשיאות של צאצאי מלכות־בית־דוד (עי' סנהדרין ה', א), שהיא מצוה מצד עצמה, מלבד צד תלמוד־התורה שבה. וצד זה בא לידי ביטוי בזה שהיתה שמיעת הדרשה מחוברת עם הקבלת־הפנים שהבליטה את יחס הכיבוד. וכיון שהיו הדברים מחוברים יחדיו, היתה כאן מצות בכבוד־התורה וכבוד־הכלל, שהיא מצוה מעשית — ניכרת על מצוות ת"ת — שעליה נקבע שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, ולכן היו רב חסדא ורבה בר־רב־הונא בגדר שלוחי־מצוה, ופטורים היו מן הסוכה.

זהירות בכבוד־התורה

„חובתנו היא לכבד כל מי שהוא מכבד של תורה, ובדורנו זה שכבוד־התורה השפל — — — יש לעשות חומרות וגדירות בזהירות בכבוד־התורה, יותר מכל החומרות שבעולם.

— — — ואם אנחנו בני־תורה לא נהיה זהירים וזריזים, להראות תמיד כבוד וחיבה, לעוסקים בתורה ומטפלים עליה — כי יתוש תוך כמנו? — — — וכל ספק של כבוד־התורה, הוא ודאי ספק־דאורייתא, על עשה דכבוד־תורה דחמירא טובא" (קונטרס על דבר השמן הנעשה משומשמין, עמ' 16).

כבוד ת"ח וחיבת תורתו

הרב המופלא ר' ירוחם והפסינג ז"ל (תלמידו של הגאון ר' חיים סולובייצ'יק ז"ל, וחברו של „העילוי ממיצ'ט" הגאון ר' שלמה פוליאצ'יק ז"ל) סיפר לי כשהייתי הולך להקביל פני גדול בתורה, ולהרצות לפניו מחידושי בהלכה, ידעתי שישנם גדולים חריפים שתוך ריתחא־דאורייתא במלחמתה־של־תורה, הם רגילים לבטל דברי זולתם, להקשות עליהם קושיות חמורות או לפרוך ולדחות חידושיהם, הייתי מכין עצמי, כשגם מתגי להשיב־מלחמה־שערה, שלא יבטלוני בהבל־פיהם.

כשעליתי בפעם הראשונה לא"י, ועמדתי לבקר אצל הרב, הכינותי דברי תורה מהמעולים שבחידושי, וכדי הייתי ערוך למערכה.

הנה כשבאתי והרציתי לפניו מחידושי תורתי, הא"ר פניו אלי ברוב־ענותנו, חיזק את דברי וביססם בעוצם־בקיאותו, העמיק הטעים סברותי ברוחב־הבנתו, וכה רוממני עד שנעשיתי בטל ומבוטל בפניו. (עד האם מיר אזוי אויף־גיהויבן, אז איך בין געווארן בטל ומבוטל פאר אים...)

אף הוא הוסיף וסיפר: בביקורי השני אצל הרב, חקר ודרש אותי הרב על מעמדי הכלכלי, והבוקת־הלב ההירה המפורסמת של הרב, היתה קצה חמותה

בעיני. והנה בסוף השיחה פנה אלי הרב, וביקש מכבי את הדרכון שלי. והוסיף שיחזיר לי אותו כעבור שבוע. לא שאלתי שאלות. ומסרתי לו את הדרכון. כעבור שבת כשבאתי שוב אל הרב, הגיש לי הרב את הדרכון כשבתוכו ויזה ארץ־ישראלית... — הרב החליט שמקומי הוא בארץ־ישראל!

„כל מן דין סמוכו לנא"...

סיפר לי הרב ד"ר אליהו יונג שליט"א:

בשנות שהותו של הרב בלונדון, היתה תקופה קצרה שבה ריכז כמה צעירים, ולמד אתם גמרא ותוספות, וזכיתי גם אני להיות בין שומעי לקחו של הרב.

בלמדנו סוגיית „מעמד שלשתן" בגיטין (דף י"ג, א). הקשיתי איזו קושיה, והרב השיב לי. ושוב חזרתי הקשיתי, והרב השיב לי בהרחבה ויישב קושיתי. בהמשך הלימוד הקשיתי פעם שלישית, והרב תירץ והסביר הדברים בהרחבה ובסבלנות.

בתום השיעור, כשחזרתי לביתי, ייסרני מצפוני ונקפני לבי, שמא הרשיתי לעצמי להטריח על הרב יותר מדאי, וכבר עמדתי לכתוב מכתב־התנצלות ולבקש סליחתו של הרב. והנה למחרת בבוקר, מצאתי בתיבת־הדואר מעטפה־מכתב מהרב, נפעמתי למראה המעטפה, חששתי אולי יש במכתב נזיפה, והנה פתחתי את האגרת והופתעתי — — — הרב עיטר אותי בסמיכת־חכמים!

הרב, שהודאי ידע לקבוע ערך התלמיד חריגתו, קיים במעשהו הנאה והמרומם, את מאמר חז"ל במסכת ברכות (ס"ג, ב): „הכל המנבל עצמו על דברי־תורה — ופירש"י: ששואל לרבו על ספקותיו וכו — סופו להנשא"!).

מצילא־דמהימנותא לעילא מענני־הכבוד

„נשמת ישראל בכללותה צריכה הבדלה מהעולם כולו כדי שישמר הסגולה שבה, ואוצר החפץ של הקודש — המלא מאור חכמה ומלובש בחסד עליון — לא ישבות ממלאכתו. הננו חוסים בצל הסוכה, בצילא דמהימנותא, בצל המיחוד המבדיל אותנו מכל העמים, בהתגברות הנאצלית המרוממת אותנו מכל לשון" (עולת־ראיה, ח"ב, עמ' שצ"א).

ועם ההבדלה קיים גם קשר בחג־הסוכות בין־ישראל־לעמים. אנו מקריבים בימי החג „שבעים פרים כנגד שבעים האומות", אנו דורשים טובתו של העולם כולו ומתפללים לשלומו.

לכן פועלים בחג הסוכות ענני־כבוד, קיימות מחיצות. כי כדי להאיר באורן של ישראל גם לאומות־העולם, יש צורך לצמצם את האור, יש צורך במחיצות המאפשרות לאור להגיע גם אל אלה, שאינם מסוגלים לקבל את האור במלוא הודו.

לא כן שמיני־עצרת — „בו מופיע האור הישראלי המיוחד, שאין לזרים חלק בו. הכל למעלה מן הטבעי" (עולת־ראיה, ח"ב עמ' שפ"ד) — „כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור" (תהלים ל"ו, י).

שמיני־עצרת, בו מתייחד האב עם בניו — „קשה עלי פרידתכם, עכבו עוד יום אחד" (רש"י במדבר כ"ט, לו) — כאן אין מחיצות, כאן נמצאים למעלה מענני־הכבוד, יוצאים מן הסוכה, ועולים ומתעלים בשמחת־התורה, „מורשה קהלת יעקב".

* * *

וכיוצא בזה כתב מו"ר הגרי"מ חרל"פ זצ"ל, בספרו „אורי וישעי" — מי מרום, חלק ד' — ירושלים תשכ"ט — עמ' רל"ה: בהגיע ימי חג הסוכות, הננו מתאמצים למלא, אחרי כל התפלות שהתפללנו בימים הנוראים, הננו מכוונים להמשיך חיים מלאים לכל העולם, ומבחינת „טוב עין הוא יבורך", אנו מקריבים בעד כל שבעים האומות שבעים פרים — — — להויותם ולהעלותם, — — — אבל מתוך שהם בועטים באוצרות־החיים שהננו ממשיכים להם, הולכים הפרים ומתמעטים...

אכן, יום שמיני־עצרת הוא יום של שעשועי־קדושה, הוא היום שיש בו מעין הגילוי שלעתיד — „ונשגב ד' לבדו ביום ההוא" (ישעי' ב' י"א). בו ביום נגמרים כל התיקונים של הנפש הישראלית, שחוזרת למקומה בימי־התשובה, והיא נקבעת עתה בדירת־קבע, להיות בטוחה בקביעותה — „עצרת תהיה לכם". מסילות־קודש הולכות ונסללות, להאמנת היעוד המקווה: קודש ישראל לד'" (ירמיה ב', ג), „ונתתי בציון תשועה לישראל תפארתי" (ישעיה מ"ו, י"ג).

שמחת־תורה בבית מדרשו של הרב

„אתה הראית" „מכרו" בישיבה, תמורת התחייבות של לימוד מאות דפי־גמרא, כתוספות למסכת הנלמדת. המתמידים הגדולים התחרו ביניהם, והגיעו עד 300 דפי־גמרא. בשנת־השמיטה הוסיפו גם לימוד „שבת הארץ" (ספרו של הרב על שמיטה לפי סדר הלכות הרמב"ם, ובראשו מבוא רחב של הרב המברר את יסודות היתר־המכירה).

כל אלה שזכו להיות במחיצתו של הרב בליל שמחת־תורה, ודאי יזכרו כיצד היה פותח בהקפה הראשונה בברייתא דפרק קנין־תורה: „רבי מאיר אומר — — — כל העוסק בתורה לשמה — — — זוכה לדברים הרבה". הרב, כל־כולו שירה, היה מבטא את המלים בהתרגשות נפשית כזאת, שהיתה זו חרדת לכל מהותו. וכבר מאליהם בקעו ועלו הצלילים, שהצטרפו לכדי מנגינה מרוממת, כובשת. וכך היינו שרים והולכים, מתזיקים בכל פיסקה ופיסקה של רבי מאיר, היוצאת מפי הרב בעוז ובנועם, בגיל ובחדוה, עד „ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים".

ב„קול הנבואה" מזכיר הרב רבי דוד הכהן זצ"ל (הנזיר), את שירתו של הרב. בהגיעו לזמן־שמחתנו, הוא מספר לנו בהערה: „מרן הרב היה רוקד בליל שמחת־תורה ריקודים יפים, ושר שירי תהילים יהודיים מרוסיה של ניקולי קיסר־רוסיה, וכולם עומדים מסביב לו במעגל, ואחר כך היה עולה על הבימה של ארון־הקודש, ודורש דרושים נשגבים בענין שמחת־תורה" (עמ' רנ"ב, אות שכ"ט).

אולם לא רק ענות בחורי ישראל (ששירתו את הצאר ניקולאי 25 שנה רצופות, ועמדו בנסיונות קשים ומרים), ידע הרב לשלב בשמחת־תורה, בשמחת נצח־ישראל. הוא גם שילב באותה שמחת־קודש את הצרות האחרונות. האם יפתח הפותח את סידור עולת־ראיה, ח"ב, ורואה בסוף סדר ההקפות — בעמ' שפ"ט — את הפסוק „הרנינו גויים עמו וגו'", ותמיד תמה, מה טיבו של פסוק זה לכאן?

הנה זה הדבר: בשמחת־תורה שלאחרי שנת תרפ"ט. רב היה הדכאון, אחרי מאורעות־הדמים בארץ, פרעות הערבים והטבח בחברון (שלשמעו התמוטט הרב והתעלף) — כיצד ישירו? כיצד ירקדו? והנה נכנס הרב למעגל ההקפה הראשונה, ופתח ברגשת־קודש: „הרנינו גויים עמו, כי דם עבדיו יקום" — — — זרמי דמעות פרצו מעיני הציבור, ומיד נהלך מעגל־איתנים, וכשהלב שותת דם והעינים יורדות דמעות התלהטה מנגינה חדשה שסחפה אתה את כל הקהל.

כיוצא בזה התנשאה שירת הרב כשירת־יחיד, שסוחפת אחריה בעוז את הרבים: במוצאי שמחת־תורה, אחרי ההקפות השניות (בליווי התזמורת של „בית חינוך עוורים"). בני הישיבה „האחרונים על התומה", עייפים וסחוטים משמחת היום, התלכדו סביבו בשעה מאוחרת, והוא היה שר את שיר־השתפכות של רבי יהודה הלוי „ישאלוני רעיוני" (ראה דיואן ריה"ל מהדורת ח"ה בראדי ז"ל, כרך ב', עמ' 182). להס־קודש אפף את כולנו, כשחזר הרב וחזר ברוב־התרגשות של המלים „ויחייתי העובד עם המלך במסיבו" — — —

פה עשה מו"ר הרב צבי יהודה קוק שליט"א, שהכניס את שירו של ריה"ל לתוך סידורו של הרב — חלק ב' עמ' שצ"ד — ואף הקדים לו שורות הוספות: „עם סיום שמחת־הקודש, שהיתה מגיעה עד חצות, היה מזמר אאמו"ר הרב זצ"ל, בהשתפכות הנפש ובהתלהבות נוראה, את ישאלוני רעיוני לריה"ל". חבל שלא ניתן לצרף לשורות השיר אדיר־הביטוי את כל מה שהרגישו אלה שזכו לראות ולשמוע את הרב מבצע בנגינתו, מתרונן ברוממות־נשמתו.

שנה בשנה תשל"ו

מאת מ. אונגרפלד

חמישים המאמרים המחקריים ה"מלוקטים בכרך שלפנינו" מתחלקים לשלשה מדורים. בהקדמתו, עומד העורך על כך שמלחמת יום הכיפורים הביאה עלינו הרבה אכזבות, ועמי העולם ובראשם ארצות הברית, נכנעו ללחץ שהפעילו הערבים. עלינו לסגת מגבולות בטוחים בסיני וב־שאר מקומות, והקיצונים שבהם מח־זיקים עוד בשאיפתם להשמדת יש־ראל. ואולם, על אף הכול, הולכת מדינת ישראל ונבנית וקיבוץ הגלו־יות נמשך והולך, וכך מתחזק מצב הבטחון בארץ, והקב"ה הוא לנו מגן ומחסה בעת צרה.

ניסויים רפואיים מנקודת ההשקפה היהודית

את המדור הלכה ואגדה, פותח הרב הראשי לישראל, הרב ר' שלמה גורן, במאמרו על בעיית הניסויים הרפואיים. מנקודת ההשקפה היהו־דית, נחשבים חיי האדם שנברא ב־צלם האלוקים, כערך עליון המקודש ביותר וכל פעולה שבכוחה להאריך את חייו, דוחה את שאר המצוות ש־בתורה. הרופא המטפל בחולה נחשב כבית דין שדן דיני נפשות. לגבי השאלה של עריכת ניסוי בחולה אנוש, שאם לא יתנו לו את התרופה בוודאי ימות תוך זמן קצר, ואם יתנו לו את הטיפול הרפואי, או שיתרפא או שימות מיד — הרי דעת כל הפוסקים בכל התקופות שוה בזה, שיש להעדיף את הספק של הצלת חייו על ידי הניסוי הרפואי, על פני חיי השעה ודאיים של ה־חולה. וכאן עלינו לאמץ את עצתו של בעל ה„שבות יעקב", שלפני כל הכרעה כזאת יש לערוך קונסיליום מטובי הרופאים שבעיר ולצרף להם רב פוסק, ובכוחות משותפים יחליטו בכל מקרה איך להתנהג.

ההתקדמות הגדולה במדעי הרפו־אה בזמן האחרון, עוררה בעיות הלכתיות רבות במקצוע הרפואה, כמו, למשל, השלמת הטכניקה ה־מאפשרת השתלת לב. הנה מבחינת ההלכה ומוסר היהדות הרי מתעו־ררת כאן השאלה, מתי מותר לו להתחיל בהסרת הלב הנודב? תאמ־רו: ברגע של מיתה, אבל השאלה היא, מתי חל באמת רגע המיתה? לפי ההלכה, תלויה המיתה עם הפסקת הנשימה והפסקת דפיקת הלב כאחד. וכך סוברים החכם צבי והחתם סופר.

ר' אהרן אריה כהרשק אינו מוצא שום נימוק לאסור הדלקת נר חנוכה בחשמל. וכשם שסבור הרב ר' צבי פראנק ז"ל בספרו „הר צבי", ש־הדלקה בחשמל היא רק גרם הדלקה מפני שאת הזרם המדליק את הנורה מזרימה המכונה שבתחנה, והוא ב־סובבו את הכפתור, רק סולל לו את הדרך.

הרב אהרן פיציניק מביא מקורות וטעמים למנהגי קדיש ויום הזכרון. עיקר השבח של ה„קדיש" הוא בזה, שכל הקהל עונה בצוותא: יהא שמיה רבא מבורך. ועל זה אמרו חז"ל: כל העונה יהא שמיה רבא בכל כחו, קורעים לו גזר דין ופות־חים לו שערי גן עדן. ב„קדיש" יש עשרה דברים של שבח, כנגד עשרה מאמרות שנברא העולם, ולכן אין אומרים קדיש בפחות מעשרה. ה־קדיש שאומרים היתומים בשנה ה־ראשונה לפטירה, היא להעלות ה־נפטר מגיהינום לגן עדן: אומרים קדיש רק י"א חדשים, שמשפט רש־עים י"ב חדש, ולא יעשו הורים רשעים. אומרים את הקדיש בלשון ארמית, משום שהיו ימים שגזרו הרשעים שלא יאמרו קדיש והנהיגו לאמרו בלשון ארמית, שלא יכירו בו. ועוד טעם לכך: לפי שבח גדול הוא לקב"ה נתקן בלשון תרגום, שלא יתקנאו המלאכים. המקור לאמירת קדיש בפטורים במדרשים שונים, והוא נזכר בפעם הראשונה בשמו במסכת סופרים וב„תנא דבי אליהו זוטא" מסופר על רבי עקיבא, שהביא לבית הכנסת את בנו של רשע שנידון לגיהינום ולימדו לומר הקדיש, ומזה נתפשט המנהג לומר קדיש אחרי הנפטר וביום הזכרון. חכמים תיקנו חמי־שה מיני קדישים. ואין שהקיק מי־שבעה קדישים בכל יום וכשם ה־ארי"י תיקנו י"ב קדישים.

במאמרו „מי שאין לו קרקע ב־מצוות עליה לרגל", מביא הרב אריה בלומנפלד את דעתו של ר' ישמעאל, המחייב גם את היושבים בחוץ לארץ במצוות עליה לרגל שלוש פעמים בשנה ואילו רבי עקי־בא פוטר את היושבים בחוץ לארץ.

כידוע, הפליגו חז"ל בחשיבותה של התשובה ובתלמודים ובמדרשים פזורים מאמרים רבים, המצביעים על התשובה כגורם מרכזי בחיי ה־אדם. ואמרו חז"ל במסכת ברכות: „מקום שבעלי תשובה עומדים, אפי־לו צדיקים גמורים אינם יכולים לע־מוד". על כך כותב הרב חיים מבחם לויסם במאמרו „כוחה ותקופה של התשובה". ואולם אין התשובה מכ־פרת על עבירות שבין אדם לחברו, עד שירצה את חברו. וכן פוסק ה־רמב"ם: אין התשובה ולא יום ה־כפור מכפרים על עבירות שבין אדם למקום. אבל עבירות שבין אדם ל־חברו אינו נמחל לו לעולם, עד שיתן לחברו מה שהוא חייב לו וירצהו. ואפילו לא הקניט את חברו אלא בדברים, צריך לפייסו. ואולם עבירות חמורות כאלה, אין אפילו בכוחו של יוה"כ להעניק כפרה גמו־רה ואין האדם מתכפר עד שהוא מ־שלם ביסורין.

ההלכה בעיני האגדה

את המדור „עיון ומחקר" פותח אברהם קריב במאמרו „ההלכה ב־עיני האגדה". מעולם לא דחקה ה־אגדה את רגלי ההלכה ותמיד דיב־רה בגדולתה, והמחבר מעלה מאמרי אגדה מן התלמוד והמדרשים, ש־תוכם משתמע, שההלכה היא עיק־רה של תורה. וכן מובאים כאן מא־מרים על ערכה של האגדה לצדה של ההלכה. ההלכה נדרשת מן ה־אדם, האגדה ניתנת לאדם להנאתו. ההלכה היא גן פירותיה של תורה, האגדה — שדה פירותיה.

גדול משוררי ישראל, רבי יהודה הלוי, היה גם הוגה דעות ואיש הל־כה מובהק. על כך כותב הרב אליהו כץ. ריה"ל להם מלחמת מצוה נגד הקראים והקדיש את המאמר השלי־שי מספרו „הכוזרי" לבטל את טע־נותיהם ולהרים על נס את צדקת הרבנים חכמי התלמוד, בעלי המסו־רת מדור לדור. ריה"ל חיבר פיוטים שתוכנם העקרי הוא ההלכה, ובאז־הרות לשבת ריכז דיני פסח ל־פרטיהם.

הרב יהודה שביש מבאר את מושג הלשון „מהדרין מן המהדרין", ש־נאמר לגבי קיום מצות חנוכה. לפי הרמב"ם מובן הביטוי הזה: הם עו־שים כמהדרין ומוסיפים הידור על מעשיהם. רש"י אומר כאן: „המ־הדרין אחר המצוות". והרמב"ם כו־תב „המהדר את המצוות". ומכאן שרש"י הבין „מהדרין" — מחזרים, ולכן אחר המצוות. הרמב"ם הבין, כנראה, לשון יופי הדר, ולכן „את המצוות".

במאמרו חכמי ישראל וחגיגות יובלים ויום הולדת, עומד טוביה פרעל על כך, שחכמי ישראל במזרח אירופה דחו חגיגות יובל לכבודם, ואילו במערב אירופה היתה חגיגת יובלות של רבנים נהוגה ומקובלת. כך חגגה קהילת המבורג ברוב פאר את יובל הכ"ה של החכם יצחק ברנהיים וכן יובל השבעים של הרב ר' עזריאל הילדסהיימר. הננו מוצ־אים במסכת מועד קטן, כי כשהיה רבי יוסף בן ששים עשה יום טוב לרבנים. המשורר עמנואל פראנסיס חיבר שיר במלאת שבעים שנה לר' חיים פאלאג'י, רבה של איזמיר, ערך לכבוד יובל השמונים שלו את הספר „קול החיים". בעל „כתב סו־פר" היה רגיל לסיים מסכת ביום הולדת שלו. ר' שמואל סאלאנט נדב שבעים זהב לעניי עיר הקודש במלאות לו שבעים שנה. ובעשים ערך בכל חיי אלול יום הולדתו, סעודה לקהל.

כבאמרו „הרמב"ם כאיש ענוה ו־רחמים", מוכיח ר' חיים ראובן רבי־נוביץ, שהרמב"ם אמנם ייחס ערך גדול לשכל ואמר שאין אדם מגיע לשלמות עד שיקנה לו „השכל ה־פועל". אבל סבור היה שעניני דת עולים על סברת השכל. וכן אמר, שאם אדם מוצא סתירה בין התורה השכל, יד התורה היא העליונה. על כן פנה הרמב"ם עורף לאריסטו, שאמר כי העולם הוא קדמון. הרמ־ב"ם התייחס ברחמים לבעלי חשר בה ועינותנותו הגדולה הוכיחה עד כמה שהיה גם בעל רחמים. גם כלפי נכרים התייחס בחמלה והזהיר שלא להחמיר באשה עגונה.

מבט על אדמות עזה

מאת ברכה קופשטיין

אֶרֶץ צְצוּבָה וְחָרְבוֹן
תְּאוֹמֵי קָלוֹן וְעִצָּבוֹן
נִכְסַף הַשָּׂשׂוֹן כָּאן
לְתְחוּשַׁת הַשָּׂשׂוֹן
שֶׁל נֶטַע
וְאִילָן.
בּוֹכִים הַחוּלוֹת
וְשׁוֹקְקִים בִּדְדִים.
עוֹרְגִים הַשָּׂדוֹת
לְאַחִים יְהוּדִים.

מאידיש: מרדכי סבר

מועדים חדשים

הרב בנימין בלעך מתב על שני המועדים החדשים שיש בהם משלבי גאולתנו — יום העצמאות ויום ירו־שלים. נפלאים הם הדברים שהשמיע מרן הרב צבי יהודה קוק במסיבת ליל העצמאות השל"ו, בישיבת „מר־

(סוף בעמוד 8)

* שנה בשנה תשל"ו מקרי־את הרב אהרן פיצ'ניק ירושלים, היכל שלמה, 496 עמ'.

לקט להושענא רבה ושמחת תורה

הושענא למענך דורשנו הושענא.

שח ר' אשר ישעי' מרופשיץ ואמר: רבונו של עולם, כתבת בתורתך במצוות השבת — אבדה: „ואספתו אל תוך ביתך, והיה עמך עד דרוש אחיך אותו, והשבתו לו" (דברים כב—ב) — והנה זה כאלפיים שנה אנחנו אבודים בגלות, ואיך מבקש אותנו. וזהו שמבקשים: „הושענא למענך דורשנו" — למען המצווה של עד דרוש אחיך אותו — הושענא" — — —

הושענא למען אמיתך.

יבואר על־פי הידוע שאבותינו נגאלו ממצרים בכח השם: אהי־ה אשר אהי־ה. אהי־ה בגמ' כ"א ואהי־ה אשר אהי־ה, היינו כ"א פעמים כ"א, מספר אמ"ת. והנה דרשו חז"ל: „אהי־ה אשר אהי־ה" — אהי־ה עמהם בשיעבוד זה וכן אהי־ה עמהם בגלויות (ואגאלם). וזהו שאמר: „הושענא למען אמיתך" — למען אהי־ה אשר אהי־ה, בגימט' אמ"ת כנ"ל (בני יששכר).

למה אוכלים לביבות בהושענא רבה?

נוהגים לאכול לביבות ממולאות בבשר, בערב יום־כיפור, בפורים ובהושענא־רבה. הטעם הוא משום שימים אלה הם כיום־טוב, באכילה ר שתיה, ולא כיום־טוב גמור, שהרי מותרים ב־מלאכה, ועל־כן היום־טוב הוא באתכסיא, ולא באתגליא. וביום־טוב נאמר (דברים טז): „ושמ־חת בחגך", ודרשו חז"ל (פסחים קט): אין שמ־חה אלא בבשר. על־כן בימים אלה הבשר באת־כסיא; אוכלים בשר, אבל הוא מכוסה בבצק (ימים נוראים, בשם ספר המטעמים).

והיית אך שמח (דברים טז—טו)

לרבות יום־טוב האחרון לשמחה, שיש שמחת לפנינו (סוכה מח) „לילי יום־טוב האחרון", היינו, לילי הגלות האחרונה. כי התורה מצוות שגם בחשכת הגלות צריך לשמוח. ואם ישאל השואל: האיך אפשר לשמוח בגלות? התשובה היא: „שיש שמחה לפניו". השמחה שהיתה בזמן הבית, השאירה אחריה רושם בל ימחה, שנוכל לשמוח גם בגלות (ישמח ישראל).

באותו ענין: והמלאכה היתה דים...והותר (ויקרא לו—ז).

המלאכה הספיקה להשראת השכינה אז, כאשר הקימו את המשכן. וגם „והותר" — נש־אר ממנה רושם גם לזמן הזה. ובכל עת שמע־שינו יהיו רצויים לפני השם, ישכון בתוכנו ויש־רה עלינו את השכינה כאז בימי הקמת המשכן (ר"ן מנסכיז).

וזאת הברכה

שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך (לג—יח)

קנין הממון של האדם הוא חוץ ממנו, ואינו דבוק בו. לכן נאמר בו לשון יציאה. אבל קנין התורה מתעצם ודבק בו ממש, והיו לבשר אחד באהלו. לכן נאמר: באהליך (כלי יקר).

ויקבר אותו בגי בארץ מואב, ולא ידע איש את קבורתו (לד—ו)

רש"י: קברו היה מוכן שם מששת ימי ברא־שית. יבואר על־פי מה שמובא (ע"ז—מד): שאל פרוקלוס את ר"ג בעכו, שהיה רוחץ במרחץ של אפרודיטי כתוב: ולא ידבק בידך מאומה מן החרם (דברים ג). ...מפני־מה אתה רוחץ במרחץ של אפרודיטי?... אמר לו: אני לא באתי בגבו־לה, אלא היא באה בגבולי. ומפרש רש"י: היא באה בגבולי: שמרחץ קדם לה, והמרחץ נעשה לכל הבא למרחץ, ולא כל הימנה לאסור על אחרים. וגם כאן, בקבורת משה תישאל השאלה, האיך נקבר סמוך לפעור? ועל זה משיב רש"י שקברו היה מוכן שם מששת ימי בראשית, וכתשובת ר"ג: היא באה בגבולי (המלקט, ב חידושי מהרש"א עה"ת).

ובמותו לא כהתה עינו (לד—ז)

פרוש: גם לאחר מותו עינו פקוחות וזוכר הוא את בני־ישראל להמשיך עלהים אור התורה והשפעות טובות (תפארת שלמה, פרשת פנחס).

ולא קם נביא עוד בישראל כמשה (לד—י)

מלת בישראל נראית כמיותרת, ועל־כן אמרו חז"ל: בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ומנו? בלעם (ספרי) ניתן לאמר עוד, כי מקשים הרי הבחירה חפשית ביד האדם, ויכול להיות שיזדמן עוד אחד בישראל, שיטהר ויקדש את עצמו כמשה רבנו, ואם־כן למה לא ישיג מה שהשיג משה. ויש לאמר בזה על־פי המסופר (סוטה מח) שהיו רבותינו יושבים בכרם ביבנה, יצאה בת־קול ואמרה: יש כאן אחד שראוי שתשרה שכינה עליו כמשה רבנו, אלא שהדור אינו ראוי לכך. נתנו עיניהם בהלל. הרי שלהגיע למדרגה של משה, צריך גם לזכות הדור. והנה המהר"ל כותב שישראל מוכרחים לקיים את התורה, ובהקדמה לספר אבני מילואים שואל: אם־כן לא יקבלו שכר בעד קיום המצוות? אלא שכלל האומה הישראלית חייבת בזירת ה' בהכ־רח שיקיימו את התורה, אבל לא בטלה בחירת היחיד להרע או להטיב, ועל זה יש שכר ועונש. (וראה רמב"ם, הל' תשובה, בענין למה העניש ה' את המצרים) וכן כאן ניתן לאמר שגזרת חכמתו יתברך שהאומה הישראלית בכללה, לא תהיה עוד במדרגת הגדולה של דורו של משה — דור דעה — שזכותו גרמה גם־כן להשגה הנפלאה שזכה לה משה, אבל כל איש ישראל הפרטי, לא נתבטלה ממנו הבחירה והרשות והיכולת בידו להגיע למדרגת משה, אלא שהוא לא זוכה למדרגת משה, בגלל הדור שאינו ראוי. וזה: „ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" בגלל ישראל, אי־אפשר שיהיה נביא עוד כמשה (אפר יון עה"ת לר"ש גנצפריד).

ליקט שלמה יהלומי

שיחה עם הרב עדין שטיינזלץ

תלמוד לעם

מאת נ. גוטקינד

„באהיות נאות על נייר נאה נדפס הש"ס, שוליו רחבים ומבהיקים, כעצם השמים לטהר"...

(ש"ס של בית זקני ז"ל ש"י עגנון)

„לפני שלושה ארבעה דורות שהיתה התורה חביבה על ישראל וכל תפארתו של אדם היא התורה" — כותב הסופר ש"י עגנון במשפט הפתיחה שלו לסיפור „שני תלמידי חכמים שהיו בעירנו". „...ואם היו בני אדם עומדים בשוק ומדיינים זה עם זה בעסקי נחלאות וגביית מלוה וחלוקת שותפות ונזקי ממון וכיוצא באלו, לא על עסקי ממון היו מתדיינים אלא בהלכות אלו ש„בהשן משפטי"... באותם הימים שהכל היו עושין את התורה עיקר, שהיו יודעים שהודות ה' מעוזנו היא התורה".

כך בדור שעבר, „דור דעה", ומה בימינו? מבחינה סטטיסטית לפחות, מרובים התלמידים בישיבות של היום מאשר בזמן הזוהר של ישיבות סלבודקה וולוזין. גם מבחינות אחרות מצטיין הדור בעיסוק בדעי ולמדני בתורה, אם ע"י תיקוני שיבושים בטקסט של ה„בבלי" וה„ירושלמי", אם בהוצאה חדשה ומבוררת של המשנה או „משנה תורה" להרמב"ם, ואם בפיסוקו ותיקונו של התלמוד, תרגומו לעברית ולשפות אחרות — עד שיהיה מובן להדיוטות ולא רק לתלמידי חכמים.

הרבה נעשה היום כדי לאפשר לימוד תורה למי שנפשו חשקה בכך, ואפילו הוא עם־הארץ או רחוק ממסורת. שאלה אחרה היא האם המפתחות לגנזי התורה אמנם מגדילים את מספרם של לומדי תורה ומאדירים את כבודה וכבוד לומדיה.

על נושא זה שוחחנו השבוע עם מי שהשקיע עשור מחייו ושקיע לפחות עשר שנים נוספות באחד המפעלים החשובים ביותר בתחום לימוד התורה, מפעל שניתן לכנותו בפשטנות: תלמוד לעם. המדובר ברב עדין שטיינזלץ, המכין במסגרת המכון הישראלי לפרסומים תלמודיים את התלמוד הבבלי מנוקד ומבואר, עטור בביוגרפיות קצרות של אמוראים ותנאים הנזכרים בטקסט עם תרגום המשא־ומתן הארמי לעברית של ימינו בנוסח השיעור הניתן ממורה לתלמיד, עם רישומים וצילומים של עצמים וצמחים, עם הסברת המנטליות של עולם חז"ל וישיבות בבל וביאור קשיי לשון ומונחים תלמודיים, החל בבסיסיים ביותר הנדרשים למי שבא ב„לוח הלקי" (לדוגמה: מה זה „תנו רבנן") ועם הגהה מחודשת של מקורות „מסורת הש"ס" והצעות לתיקון שיבושים שנפלו במשך הדורות בשל הצנזורה, העתקה לקויה של כתבי יד ושגיאות דפוס.

נקל להבין שמדובר כאן בעבודת נמלים אדירת ממדים של האיש, הנעזר אמנם בצוות עזר, אבל סודק בעצמו כל עובדה וכל פרט ומכנס במו ידיו את כל הכתוב, מן השיעור התלמודי עצמו ועד לאחרון הסברי המלים.

עליית ההמונים

על איזה צורך עונה עבודתו? „הגענו למצב שבו מספר קטן והולך של אנשים יכולים לשבת וללמוד דף גמרא לבד", הוא עונה. „בדורות דעה, המספר המכשי של אנשים שהיו באמת בעלי תורה — לא היה גדול. נכון, אוירת תורה היתה אז נפוצה, אבל ההמונים הסתפקו בנתן כבוד ללומדיה. מה שקרה בדורות האחרונים, כמו ההיסט הרי"ץ, זו עליית ההמונים. בנושא שלנו, למשל, גם המוני עם ישראל מצויים, קוראים, מביעים דעות ומשתדלים ללמוד משהו. בעבר היה הקיטוב הלימודי בין עם הארץ לתלמיד חכם — חריף. כיום אין הקהל מסתפק בכך שהרב או הר"מ ידיעו. נעשינו, לטוב ולרע, המוניים יותר גם בלימוד תורה, וממילא גדל הצורך לספק מורים, מבארים ופירושים לדברי התורה. בשנים הראשונות להתעוררות זו של סקרנות וצמאון ללימוד — די היה בשעורים שבעל־פה. קיימים בירושלים בלבד שיעורים רבים שמספרם גדל משנה לשנה ולאו דווקא בחוגים הדתיים. אני עצמי נותן שעור גמרא לקבוצה שבה משתתפים חילוניים ואפילו אנטי־דתיים. כלומר — נוצרה בישראל פתיחות מסויימת ללימוד גמרא. פעם, כשהייתי מציע למישהו חילוני ללמוד גמרא, היה האי נדהם ועונה: ומה עוד תרצה? שאלבש גם שטריימל? זו היום — השתנה כל היחס. דוגמה קטנה: חוג לתנ"ך — באוניברסיטה, של ידיד שנפל לפני שנתיים הוליט לאחרונה להנציח את זכרו ע"י שיעור בתורה — ומדובר בחוג שאינגו של יהודים חרדים...

„אבל נכונות רוחנית — לא מספיקה. צריך לסייע לה בעזרת גישה מתאימה. וגישה זו באה לספק עבודתי בתלמוד המבואר והמנוקד. אגב, אני מאמין שהתהליך הוא דיאלי. כלומר כשם שנבונות לא מספיקה ויש לאשש אותה בכלי עזר לימודיים, כן באשר קיימים כבר כלי העזר הללו, כאשר יודעים בציבור שיש התלמוד שבו יכול ללמוד כל אדם — מתעוררת סקרנות חדשה לקחת ספר ולעיין בו. מי שבכבוד בעולם הלימוד יודע שהיה קיים פער גדול בין הגמרא ובין חלק ניכר מהציבור. כל אפשרות לקומוניקציה מעבר לפער זה, כל גשר חדש לתורה שבע"פ חשוב בעיני לא רק לעצמו — אלא אפילו לאחדות עם ישראל. שכן, אחדותנו עומדת על התלמוד יותר מאשר על התנ"ך, שהפך נחלת רוב האנשים. מאז נעשיתי זהיר בהכרת חשיבות התלמוד לאחדותנו הפנימית, אני מנסה בכל פורום אפשרי, כולל ועדות משרד החינוך והתרבות בזמן השתתפותי, להסביר כי תלמוד לא רק גם ללא רתיים יותר מאשר תנ"ך. התנ"ך סוגו כמון אידיאי עד כדי כך שאי אפשר ללמדו, בלי לסלף את רוחו, אלא כהדך עם האמונה המושקעת בו. לתלמוד לעומת זאת מעין אינטלקטואלי, הוא דורש פחות חובת הזדהות אידיאית ואפשר יותר מגע עם היהדות החדה לדורותית, מאשר התנ"ך. הייתי רוצה לכן שילמדו תלמוד בבתי הספר לא פחות ואולי יותר, מאשר מלמדים בהם תנ"ך".

במפעלו של הרב שטיינזלץ (תשעה כרכים יצאו כבר עומד להופיע בימים אלה) הוא מנסה, כנראה, לאפשר צעד ראשון בכיוון שליו הוא ממליץ. האם נזכה בעתיד לראות את „עמי" לומד התלמוד כפי שלומדים היום תנ"ך? לכך עוד עלינו לצפות. בינתיים בצליח מפעל התלמוד המבואר לשאת את עצמו, לכסות את ההוצאות הגדולות ולעורר הדים ברחבי תבל. הרב שטיינזלץ מקבל, למשל, מכתבי תגובה והערה של שגיאות שמצאו לומדים בספריו, ממקומות כמו פינלנד או גיברלטר, מקיבוצים חילוניים בארץ, מבתי כנסת בהם מקיימים שיעורים הנעזרים בו ואפילו, הוא מציין בהבלטה, בחוגי ישיבות בני־ברק לא החרימו אותו.

פשטות ולא פשטנות

אמנם שלם הישיבות הוא פרשה בפני עצמה. ביאור ברוח ובלשון תקופתנו, שהוא גם פשוט לקריאה בלי להיות רדוד, אינו בדיוק ה„מרשם" המתאים לישיבות שאורן על התעמקות ובקיאות. „לא עמך", מהחיך איש שיחנו, „באים וטוענים נגדי: אתה עושה בזק להלמוד. הליכוד נעשה קל מדי... תשובתי — התלמוד לא היה מיועד לעמוסים ולא התכוונו לעשותו קשה".

„פשטות מעולם לא העידה על פשטנות, אדרבא, מי לנו גדול מרש"י, וכל יודע רש"י יודע, שילד יכול לרוץ בו בקריאה וגם גדול הלמדנים מעמיק בפירושיו. פירוש טוב וזוהר תמיד למסור בלשון פשוטה גם את הדברים הקשים ביותר, כדי שגם אלה שאינם מסוגלים להעמיק — לא ייכשלו בו. בעיניי של הפרשן היא כיצד יוצרים כשסה חלק לכאורה, בלי לפגוע בים הגדול והעמוק המסתתר מתחתיו. מיצפים הפרכב"ם שהגיעו בעבר לרמה זו של פשטנות מושלמת, בלי שיורגש החיפוש. מספרים על הרב מבריסק, שהיה אמר, כי מצר של מורה לגמרא איננו בהצגת קושיות ותירוצים אלא בהגדת שעור כשפש, וזוהי הדרגה הגבוהה ביותר. הפשטה שכבר מתרצה בתוך עצמה את כל הקושיות, הפשטה שאחרי העבודה הקשה, אחרי העמל המפרך — כשאתה מהליך ומפייק ומתגבר גם על היצר הרע הדוחף אותך להבליט דווקא את הקשיים שהצלחת לפתור והבעיות שתירצת..."

ההתייחסות אל ביאור התלמוד כאל שעור — מבעית לרב שטיינזלץ המפעל כולו הוא דרך שיעורי הלמוד שנתן בעל פה, כאשר אני־שים שונים כאלה שהשתתפו בהם דחפו אותו להעלות את הדברים על הכתב.

„ופרט לכך", הוא מוסיף, „כושג השעור מרכזי כשמדובר בהלמוד. הרי הכתובה התלמודית כולה מורכת מצב של שיח ושיג בין מורה לתלמידים. התלמוד לא יוצר מעולם ללימוד עצמי. הוא היה מבוסס על תורה שבע"פ, על מסירת ידע מרב להלמיד. ביחוד שרמתו של שיעור כזה תלויה גם ברמתו של הרב וברמתם של תלמידיו. הביאור שלי אמנם איננו מבט שיכתוב של שיעור בע"פ או שיעור מוקלט — למרות שלאחרונה נעשים נסיונות גם בכיוון זה ואני משוכנע שמישיר נמצא מקלטים ענינים על צורך ימינו — אבל נסיוני לכתוב בשביל האדם היושב לבד ואינגו במסגרת, מסיבות שונות, להצטרף לשיעור של מורה או אינגו מוצא את המורה המתאים להבנתו ולרמתו. לא לכל אחד יש זמן ללכת לשיעור שבבבי או המזל ליצור קומוניקציה עם מורה המתאים לו. אני בנה איפוא רצף שיעור כולק אחר של הדף, ותוך כדי כך מנסה לענות על השאלות שעשויות להישאל ע"י אנשים שונים ברמות שונות. אני מסביר את מונחי הטקסט עצמו — לאלה הבקיאים פחות; נותן הסבר רק לכי שאינו מבין ארמית, ועוסק גם בפירוש המצפים העבדיים בתלמוד שהם כעבר לידיעותיו של יודע העברית הכבושה; כמעצה ראשי תיבות; נותן תיאור של עולם החיים והכוונה המוזכר בהלמוד ובודק את המקבילות במקורות של מסורת הש"ס. מסתבר שלא תמיד כל ההשוואה נכונות. לפעמים המקבילה דומה בניסוח אבל איננה כמין הענין הנידון ויש גם מאות שיבושים בטקסט הגמרא עצמו.

שיבושים ותיקונם

„אלא שאף־על־פי שאני מתקן בראי מקומות, אינני נוגע בלשון הגמרא. ראשית — הלא האיסור קיים להקן טקסט מקודש עוד מימי דרב דרבינו גרשום. שנית — ביכיע לבדנו שיש להיזהר מאד ביותר מעויות בכתבי יד, ובו הכקרים בהם מיהרו המקנים לתקן בסופו של דבר התגלה שהם טעו — הטקסט המודפס דייק. הנעתי למסקנה שכדי לתקן את הטקסט התלמוד עצמי — צריך להושיב שוות בפרד שיקריים את כל זמנו לכך. אין ספק שזוהי עבודה שניתן לציבותה רשוב לעשותה דיש כלים ומכשירים ביכינו הבאפשרים אותה — אלא שאין היא שייכת למסגרת עיסוקיי לביאור התלמודי".

על הנוף שבלהיתנה מגוונה להקין הגברא מספר הרב שטיינזלץ מקרה שכצא באחד מבדותונה העצבר להחויד לבקוד את תרשוה שבי־בשה הצבורה ברצפת הדורות. כידוע, כל מקום שנאמר בו גוי החליפה הצנזורה: לפעמים כתוב שם עכ"ום או עמ"ם (עובד עבודה זרה) ויש בגרות הקן מצא הרב שטיינזלץ שכתוב אפילו כותי או כותי. ובכן, כאשר באו להקן בקיבוצה אלה החליטו בביקוב אחד לבגרא את המילה כותי, שהיתה כיכה במקרה זה לבוף הענין הנידון (והרי כותי הוא שומרוני, בעל מעמד הלכתי מיוחד ואינו בהגדרה גוי) למילה גוי. והמובה רבנים שונים, כל אחד לעצמו. העירו באותה הכוונה שהנוסח של הגמרא תבוה בעיניהם ואין הם מבינים מדוע כתוב שם גוי, עד שנכבא שמקור הליבוט שבקן בתיקון יתר..."

השיבושים מרובים גם בימים אלה באיה בגים אין מדקדקים בתדיש אלא מצלמים את הכלכה כפי שהיא על כל השגיאות שנפלו בה בדפוסים קודמים. הרב שטיינזלץ מצא שאפילו הדפוס של הדיוק הביפלא של ע"ש ויל"א הרבה בוגמאות.

אשר לבעיות הנובעות מצורת הדפסה, הנה העובדה שהגמרא המבוארת מודפסת בניקוד ובפיסוק מלא — אף היא דורשת מצבינה עבודת הבנה קשה ומייגעת. „כנראה שכתבי היד העתיקים היו מנוקדים", אומר הרב שטיינזלץ, אלא „שהניקוד לא נכנס לדפוסים, כי הוא היה מייקר את ההדפסה. כשבאנו לנקד מחדש, צריך היה להתמודד עם בעיות של כתיב מלא וכתיב חסר, צריך להחליט על פיסוק מתאים — וכל פיסוק הוא גם ביאור — צריך להתמודד עם הבעיה שבכתבי הקריאה המודרניים אין תשובה לכל גווני הניואנסים שבמשא ומתן ההלכתי. למשל, יש לנו סימן שאלה אחד, אבל בהלמוד יש כמה וכמה צורות שאלה. איזה סימן פיסוק אתן, למשל, ליד שאלה של תנאי? חסרו לי גם השימוש בסוגריים עגולים ומרובעים, הנפשה באלגברה, הנדרש מאד לטקסט התלמודי שיש בו הרבה מפלים ומאמרים מוסגרים, כלומר, אנחנו מתמודדים בעבודה זו עם אלפי קשיים וצריכים לפתור בעיות בכל עמוד ובכל פיסקה, פרט לעבודות המכניות הקשות של הגהה והזרה ובדיקה במקורות היסטוריים מדעיים, גיאוגרפיים בוטניים וכד'".

כשאלנו, האם אינו חושש שאשימוהו, שהוא מביא לכך שאנשים ילמדו את הגמרא המבוארת והמתורגמת ולא יעיינו בגמרא עצמו, מחייך הרב שטיינזלץ ומניע ידו. „אפילו הרמב"ם לא הגיע לכך ומי אני, הקטן, שאחשוש? מכל מקום, טרחתי לצטט כל פיסקה ופסקה מן הכתוב לפני אני מביא את ביאורה, שגם מי שמסתפק בביאור בלבד — ילמד תורה במקורה".

מדינה של איכות

מאת אהרן הלוי פיצ'ניק

...ן הדברים הרבים ששמעתי ר... י בעתונים ובכלי התקשורת ...ך השבועות האחרונים של הת... השנה הבאה עלינו לטובה, היה ...י אחד שנקלט במוחי במיוחד. הביטוי הזה, „מדינה של איכות", ...י מאיש חילוני שהשתתף ב... ...ויון על התקוות לשנה החדשה אמר בין השאר: העולים לארץ ...ות הראשונות באו עם שאיפות ...ת, עניינים שבאיכות, אם טוב ר... ...יע, כמו: סוציאליזם, מרכסיזם, ...ים וכדומה ושאפו לבנות עולם לעצמו בהתאם לערכים מסויי... ...והיה גם בכולם זיק וריח של ...ת אמיתית.

...לם היום, אמר האיש, חלפו ...הזמנים הללו, אין ערכים ואין ...את נעלות, יש רק ריקנות ר... ...נות ויש שאיפה לרמת חיים ...ה, אנו שואפים וחולמים על ...ה של איכות, על חזרה לערכים ...רד לנו לבנות עולם יותר טוב ...ו ובעד דורות הבאים. מדינה איכות, של שאיפות נעלות — ...ה אנו צריכים ולזה אנו מקווים.

...גם, יש אנשים מרגישים שנמ... ...להם התהליכים החדשים במדי... ...של שלילה ושל כחש, של מר... ...ושל שחיתות, של עבריינות באוה. נראים ניצנים של בחילה ...ת ובנשמות מבחילה. רוצים ...ה של איכות, של התעלות ל... ...אלים שיותרו התפוצות ואפילו

בעולם הגאור יעריכו זאת כהוגן, כמו שלימדו אותנו נביאינו באופן הפשוט ביותר: שמציון ומירושלים תצא תורה ודבר השם לכל העולם!

בהקשר זה נזכרתי באימרה של רבי מנדל מקוצק, ששאל: מדוע בחטא העגל לא נענש כל העם רק אלה שחטאו, ובעוון המרגלים נגזרה כליה על כל העם, „במדבר הזה יפלו פגריכם... מבן עשרים שנה ומעלה". והוא ענה: בחטא העגל ביקשו „עשה לנו אלהים", אם מבקשים דבר רוחני, אף שזה אלהים אחרים, יכולים הם בנקל להכיר את משובתם ולשוב לאלוקים אמת, אבל מה רצה העם בזמן המרגלים? הם רצו לשוב למצרים אל השומים ואל הבצלים. לאנשים כאלה אין תקנה...

*

התשורות לצדי הרחוני אנו רואים ומרגישים עתה מצדדים שונים. הנה, למשל, עתון „הארץ" אינו מצטיין, כידוע, באהדה רבה ל„דתיים הללו", ובכל זאת הציג במאמר ראשי במוסף של גליון ראש־השנה דיוקנו של ישראלי אחד, בתור דוגמה לאדם של מעלה.

וראה זה פלא: האיש הזה, האדם המעולה, הוא איש בעל הכרה דתית, חובש כיפה סרוגה, שהיה חבר בתנועת „בני־עקיבא" ומבוגרי „מדרשית נעמי" בפרדס־חנה. הוא איש צבא־קבע ומפקד יחידת ארטילריה ברמת־הגולן, אך נשאר באמונתו ובהשקפת עולמו הדתית, ודואג גם שאנשי יחידתו יידעו מהיכן צומחים השרשים שלהם...

אותו סגן־אלוף גדעון הצהיר בגלוי, שחיילים רבים המשרתים ביחידתו הם נטולי חינוך יהודי לגמרי וזה כואב לו מאד; כואב לו ניתוקו של הנוער ממקורות היהדות וממסורת אבות. אינני מיסיונר, אמר, ואינני מקווה לעשות את כולם לדתיים, אבל אני גורס שאין חינוך אמיתי בלי חינוך למסורת... איך אפשר להיות אזרח טוב בלי לדעת שיש לנו כותל מערבי, שיש לנו בית־אל, יש מצדה ויש מערת המכפלה?

אחרי שהכתב מתאר את חיי המשפחה של ס/א גדעון, איך שביתו בהרצליה מרוהט בצניעות ואיך שהוא ואשתו שמחים בחלקם עם שלושת ילדיהם, למרות פרנסתם המצומצמת, כי כדברי גדעון: „אצלנו שמים את הדגש על ערכי הרוח ולא על הישגים חומריים". ומתלהב הכתב: „רבונו של עולם, היכן מוצאים כיום יהודי כזה? איך הצליח להשתמר בחברה שלנו רודפת הבצע? איך לא נשחק בין האבנים הטוחנות של השחיתות ואוירת התאוה..."

*

לאמיתו של דבר יש בארץ הזאת הרבה יהודים כאלה, שהכתב של „הארץ" מתאר כאדם שנדיר מאד למצוא דוגמתו. ייתכן, צדק הוא בכך שרובה של החברה שלנו היא, לצערנו הרב, רודפת בצע ומלאה ריקנות וגסות, אלא שעוד לא אלמן ישראל ועוד לא פסו אמונים מבני אדם.

יש יהודים רבים בארץ הזו שמסתפקים במועט וחיים חיי יושר וצדק. אני מכיר איש, אב לששה ילדים, שלומד ב„כולל" ומפרנס את משפחתו הגדולה במשכורת זעומה של חמש מאות ל"י לחודש, והוא שמח בחלקו ואינו רוצה בשום אופן ליהנות מאחרים. אנו עדים בכל עת לגילויים של מסירות נפש לזולת, של אחריות מירבית הנוגעת עד הנפש, לעם ולארץ ולמדינתנו המתחדשת. יש עוד בארץ חוגים רבים שאיכפת להם השחיתות והמתירנות, הכורות וההפקרות, ונכונים הם להטות שכם לשפר את דמותנו ולהיטיב את מעשינו.

איני מתכוון לומר שאנשים דתיים הם כולם צדיקים וישרים בלי סייג ופגם. מי כמונו יודעים את המגרעות של רבים כאלה ולא עוד אלא שיש אנשים דתיים שמעשיהם גובלים בעוון החמור של חילול־השם, שהוא כידוע כמעט בלי כפרה. הענין של ריב ומחלוקת, השכיח מאד בחוגים דתיים, הוא מייגע מאד וגורם הרבה צער ועגמת־נפש.

הגבול בין חילונים ודתיים הוא לרוב בכך שאצל החילונים יש יהודים שהם אנשי מעלה אבל בתור כלל הם חלשים ומבולבלים ועומדים לפני שוקת שבורה. בו בזמן שאצל הדתיים יש יהודים שאינם מהוגנים, אולם הכלל הוא איתן ושורש „כגן רווה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו".

*

הרעיון הציוני החילוני היה של הצלה פיזית לעמנו, של „מקלט בטוח" לעם ישראל בארץ משלו ועי"ז תיפסק השנאה וההתרות לישראל בעמי העולם. עתה, אחרי הגשמת הרעיון הציוני, אנו רואים ששנאת עולם לעם עולם לא פסקה כלל ואולי עוד הגיעה לממדים יותר גדולים, וגם הענין של „ההצלה הפיזית" עוד לא בא על פתרונו ואויבים בנפש סובבים אותנו מכל צד.

אולם, הרעיון של הציונות הדתית, של מדינת התורה, עוד לא התחיל להתגשם כלל וכלל. ויש עוד שאיפות וכיסופים למעלה בקודש כמו: אור לגויים, ביאת המשיח, תיקון עולם במלכות שדי ועידן של אחרית הימים. זוהי תכנית רבת היקף ומסועפת, הנותנת עוז ותעצומות לעם ולכל אחד שיש לו ערגת הנפש ויתרון הכשר חכמה.

התורה שלנו „ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים" ואנו יודעים ומשוכנעים שיש לה התשובות מספיקות ונכונות לכל מכאובי הדור, „הפוך בה והפוך בה דכולא בה". במלים ספורות היא נותנת לנו תכניות רחבות וזרועות עולם, אם רק אנו רוצים להישמע לה. הרב עמיאל ז"ל אמר פעם, שכל התיאוריות של רעיון הסוציאליזם של הגויים שפשט את הרגל, מקופל בתורה בשש מלים, אם רק נבין ונשמע אותן היטב, והן: „העשיר לא ירבה" במילא „והדל לא ימעיט". ולא בכדי גמר הרמב"ם את ספרו „היד החזקה" במלים אלה: „לא נתאוו החכמים והנביאים לימות המשיח, לא כדי שישלטו על העולם ועל העמים, אלא כדי שיהיו פנויים בתורה ובחכמה... ובאותו הזמן לא יהיה לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות וכו'". האם אנו צריכים לשאוף לדברים יותר נעלים? האם לא מתאימה לעם ישראל השב לארצו, מדינה של איכות לפי דוגמה כזאת?

ישר מרום...

מאת אברהם בלאס

...זמנה רונבת מידות ר... ...ית הן לה, שטוה זרוע אבנים. ...ן שטותות ועמן מתוספסות ...לות שני זוים, בתים מעורע... ...ו עם קירות מטופים ודבוקים ...ו את החצר. גגותיהם חפו... לחות ניר זפת או ערוכים ...נות כפויי עץ ועפים, שהגב... ...בתן וזית מרובה מתמוטטות ...צי זוויה רחבת, ובאמצעיתה ...ב עמוד שבראשו קרא עורב את הגר „קרע קרע".

...ימים ימי חול המועד. ילדים ...די חג היו רכונים על הארץ ...שוקם ועלהב, וכיסיהם מל... ...ם ערמונים שנלגלו אל גומות הארץ באורמה. ליד כל פנת ...סוכות שעונות על דפנות ...מסוכבים בענפי עץ, כש... ...צנורים מכסים את הקי... ...ת והתשתים וכתרים של נירות ...מקשטים את הרונן הד... ...ירה, שם והיה אבא ז"ל יושב את השולחן, וזמים ערב סוכה... ...לגלגיות והתחמקות כבר ב... ...בין בבשושיות של ענבים, ...היה תלוי בחללו של ...אור. ...וזמים הנוראים עוד ...בחנתנו, אבל בושם ארב... ...ן מינים והוא שרוי בכל פינות ...יהודי כל השנה בבגדים ...וקמטות ...ו... לבשו ארשת חג ש... ...קדושת. מעל חוות ופסותם. ...זקן הישן, שהמה מרוב אורים ...זמנים, נתרוקן כולו מהודר... ...ם המלאים, והפך מקום מפגש ...תשחורת.

...ימים ימי מועד, ביום עשר... ...א מביתו המוצמן אל דירת ...די — הסוכה שאותשמיון והיו ...אותה מדי ערב בערב. ...שבת, שם סעד את לבו, ושם ...תנומה לעפעפיו. בבקר ...משכימים ל„שטיבל". כל ...אותו את לולבו בידו, ואת ...המהודר עטוף בסיבים ...ן בכלי כסף, ומהודר. והמע... ...בהלל. ילדים עלו על מדרגות ...הבדולח נוטלים את ...לב בוחות, ואת האתרוג ב... ...ת, ומכריסים מנענעים, ויוצאת ...בשמים יקרים וזה נפרץ ב... ...מי ה„שטיבל", וירקות ומזונו ...לבת כבן פורת, נמרץ את ה... ...לה, ואז התהים הבוזו ב... ...תות, בפסיעות מדודות, ב... ...ה שלוות, תוך כדי שיחה שיח ...שיחות הלוך של תלמידי חכ... ...ו על מסכת החג.

...ו יהודים זקופים בעלי ...ים מאירות, על ראשיהם כו... ...חג, בבריהם נקיים מכל רבב. ...תותיהם ותות בית שורים, ד... ...עת המינים בידם. הלכו יהו... ...הליכה והתשית בשימשאות ...קולות תחת שמי גבר, וכל ...שבתם נתונה בהדור חג. ימי ...המועד היו ימי מסע. קרוי... ...היו באים ממרוקים. מעיי... ...ומעבר הכרך לדרוש בשלום ...שותם, לישב ולהתענג, לשר... ...על הקיץ שעבר חולף, ועל ...החורף המשמשים ובאים. ...א חג שמיני עצרת ניתן הד... ...לצאת השנה, לזלוף המש... ...ת לגיל חג האסיף.

...שמחת תורה„ב...שטיבל" לבן לעמד ...התיבה בשלוקות משורדים ...פותו מגל עבר, ותוך בולו ...לתפילת „מטר" לשאול בו... ...לפתיחת ארובות השמים. ...פיקע נאה, עמידתו דלתו ...זקו הגדל, ביקש שעת רצין ...נת לניב שפתיו, ועם הצליל ...ושון של „יתגדל" יתגדש ...כי איזו אגשה מהלכת ב...

...שמחת תורה, עגמי־עגנים ...התעבב, ודה דעבת פעיה ...בה. האך הול השי"ך בתפילת ...בית הגיע לפסוק „משיב ...ת הנשמה", ותוספר הד... ...השאיל טפין מים, ש... ...בצעיצה לפלגים הרמים, ...ביום ירדו ושטפו והוליכו ...עד לנהר הגדול...

...זוהו, הגביה קולו, אך לרגע ...נו רק את השאון של המטר... ...ים בהדרו לעבר הארץ, הולד ...זום בשחק וקורדוו ובאבני ...רבות הרעותים, ונפעמים מל... ...שעותיו בלחש;

...ובן תפילת החזן נענתה, הוא ...תה ישר, ישר למרום...

„ליקוטי תפילות" — גלגולי כתיבה והדפסה

מאת פרופ' אברהם רובינשטיין

עוד בחיי ר' נחמן השתוקק ר' נתן להשתקע בברסלב, כדי להיבצא דרך קבע במחיצת רבו, אך ביטל רצונו בפני רצון אשתו, שלא נאותה לעקור מנעמירוב. רעיון ההעברה ירד ממילא מן הפרק בצאת ר' נחמן לאומאן ובוטל לגמרי עם פטירתו. ברם, בעקבות שתי שריפות גדולות, שפרצו בנעמירוב בחג השבועות תקע"א ומיד לאחריו, שבהן עלה באש רוב העיר ככולה, ובית מגוריו של ר' נתן בכלל זה, ואף היו קרבנות בנפש, שינתה האשה את טעמה והיא שהעלתה את ההצעה להסתלק ממקום הפורענות ולקבוע את דירתם בברסלב. ההעברה יצאה מיד לפועל (ולמחרת היום פרצה בנעמירוב שריפה שלישית) ובתקופת ישיבתו בברסלב — ולדעת ר' נתן, בזכות ישיבתו זאת — עלה בידו להדפיס את ספרי רבו, לקרב אנשים לאמיתת דרכו, לכתוב ולהדפיס את התפילות, „כי רוב כל עסקי בהשראתו הק', שזיכני השי"ת להדפיס ספריו הק', ולקרב אנשים לאמיתת דרכיו ולכתוב ולהדפיס התפלות הק' וכו' וכו', הי' ע"י ישיבתי פה בעזה"י" [9].

מאז עסק ר' נתן ותרה כל ימיו למען הנצחת רבו — משאיתו — מעין קיום נוכחות, לא רק בדורו אלא גם בדורות הבאים. תוך תחושה חריפה של ייעוד, הקדיש ר' נתן את כל חייו להפצת תורתו בברסלב, לארגונה, לגיבוש תורתה ולעשיית נפשות למענה. ובהיותו מחונן בכשרון ספרותי רב ומצוייד בכלים ארגוניים מעולים, שיתף את עצמו במפעלו הסיפורי של ר' נחמן, הן בהעתקה, בכתיבה ובעיבוד והן בהדפסה ובהפצה. על רקע זה צמחו כתבי ר' נתן, שעיקרם עיבודים ספרותיים מדברי הרב או זכרונות ממגעיו עמו. אך תנאים חיצוניים קשים הכבידו על פעילותו הספרותית ומכשולים רבים לאין ספור, „מניעות" בלשונו, עמדו בדרכו ב„עסק ההדפסה". ספק, אם היה עולה בידו להתגבר על „המניעות" כחומות ברזל ודלתי נחושת ממש, לולא זכר את שלימדו רבו, „שאין מניעה בעולם כלל ושהעיקר הוא הרצון והחשק והכסופין וכו'" [10].

באמצע קיץ (תקע"א) עסק ר' נתן בהדפסת הספרים „ליקוטי מוהר"ן תנינא", „ס' האריב" — הוא „ספר המדות" — ו„קיצור ליקוטי מוהר"ן", כולם במאהלוב. ולקראת ראש השנה תקע"ב יכול היה להביא ספרים אלה לאומאן, שם נתקבצו אנ"ש לראשונה אחר הסתלקות הרבי. אך חלפו עוד שנים מספר, עד שהחל בחיבור התפילות ובהדפסתן.

„עסק ההדפסה" וכן הטיפול בעזבון ר' נחמן גרמו לר' נתן טרחות גדולות וטלטולי דרכים רבים. רק לאחר גמר ההדפסה, החל „ליישב את עצמו", אך טרם מצא מרגוע לנפשו. בניגוד למצבו בנעמירוב, שם התגורר בנוחות בבית אביו־זקנו, גר בברסלב בשכירות ונאלץ להטלטל מדירה לדירה, במיוחד סבל מהעדר חדר מיוחד, בו יוכל לקיים התבודדות, לרכז מאוויים לתורת רבו ולהעלות על הכתב את דבריו. „ועיקר גודל עוצם היסורים שלי בזה — רשם באותם הימים בזכרונותיו — שהגיעו עד הנפש הי' מחמת שלא הי' לי שום חדר מיוחד... אך איש כמוני בודאי הי' צריך חדר מיוחד".

לאחר מאמצים רבים עלה בידו להתגבר על כל „המניעות" ובין יום־הכיפורים לחג הסוכות שנת תקע"ד נכנס לדירה משלו ולעבור זמן בנה לו שם חדר לעצמו — ורווח לו. „והנה בבית זה נתייסדו התפלות הקדושים ברוב חסדו ונפלאותיו" [6].

„יסודי" התפילות כיצד?

זוהי סוגיה מורכבת, המחייבת בירור יסודי. בדיון הביבליוגראפי נצטמצם על־כרחנו בהערות מעטות, ככל שהדבר הכרחי לנושא המתברר כאן.

ברור, שהכתוב מדבר ביצירות חדשות, בתפילות שאינן מעוגנות בסדר התפילות הנהוג ומקובל מדורי דורות. ועל כך יצא קצפם של המתנגדים בברסלב, לאמור: מי שם את ר' נתן לחבר תפילות חדשות, כלום תבנו ד' ברוח הקודש? הטענה משתמעת מדברי ר' נתן בהקדמה לס' „ליקוטי תפילות", בה הוא אומר דברים להגנתו ולהצדקת מעשיו. לא נפלאת היא לחבר תפילות חדשות, כי כבר קדמוהו כמה וכמה „גדולים וקטנים". וגם בימינו נתחברו תפילות חדשות, גם כל הפיוטים, הסליחות והזמירות רובם ככולם לא נתחברו ע"י הקדמונים, הנביאים, התנאים ובעלי רוח הקודש, כי אם ע"י „האחרונים", שהיו זמן רב לאחר שפסקה רוח הקודש מישראל, נמצא, שאין כל איסור לחבר תפילות אפילו על מי שאינו במדריגת בני עלייה.

זוהי, כמובן, תשובה לשואלים, למקשים בחוץ שמניחים לקיטרוג. אך ההסבר לאנ"ש היה שונה בהחלט. „הם המתנגדים שואלים אם יש בהתפילה רוחניק ובאמת הם גבוהים מרוחניק, כי הם נמשכים משער החמשים" [5]. אך גם בהקדמה לס' „ליקוטי תפילות": „כל תפילות אלו, ממקום קודש יתהלכו, נובעים ויוצאין ממעין קודש היוצא מבית ה'".

ברם, אין זה אלא מרכיב אחד של הבעיה, שכן לפנינו סוג תפילות, שאין לו את ורע בליטורגיה היהודית. אלה תפילות שעובדו מתוך תורות, שהשמיע ר' נחמן ושקובצו בשני הספרים „ליקוטי מוהר"ן תנינא". ונשאלת השאלה: הכיצד מתגלגלת „תורה" ונעשית „תפילה"?

„רבינו ז"ל, פותח ר' נתן את ההקדמה לס' „ליקוטי תפילות", הזהיר אותנו כמה פעמים, בכמה מיני לשונות, לעשות מהתורות תפילות. אמנם לא ביאר הענין היטב, איך היתה כוונתו בזה. אך מכלל דבריו ניתן היה להבין למה נתכוון. מסביר ר' נתן: היה זה רצונו של ר' נחמן להביא את ה„תורה" לכלל „מעשה". היינו, שהמעיין בתורה מן התורות שיצאה מפיו ישתדל להבין כוונת כל הנאמר בה, הלכה למעשה, כדי לשמור, לעשות ולקיים. עליו להרהר בדבר גודל הפער שבינו ובין הכלול בתורה, לעורר בקרבו את החפץ להשלים ולתקן את החסר ולשפוך שיחו לפני אלקים שיזכה להגיע לתיקון הנדרש. — הרי התפילה מתגלגלת מן התורה.

בעצם, הצביע ר' נחמן עצמו על דרך זו. בתורה „בהוצצרות וקול שופר" אמר: „כי צריך כל אדם לומר לא נברא העולם אלא בשבילי (סנהדרין לז). נמצא אם העולם נברא בשבילי צריך אני לראות ולעיין בכל עת בתיקון העולם, ולמלאות חסרון העולם, להתפלל בעבורם" [7]. ור' נתן מספר: כאשר דיבר ר' נחמן עם אנשים מאנשיו לענין התפילה הורה לעשות מהתורות תפילות, תפס לדוגמא תורה זו. „כי כ"א מחוייב לומר כל העולם לא נברא אלא בשבילי והתפלל על חסרון העולם, ולידע אם הוא קודם בגיד או לאחר גיד, ואיך עתה יסתכל על עצמו כמה הוא רחוק מכל זה, יתפלל ויעתיר להשי"ת שיזכה להגיע לכל זה. ושאלו אותו אז, כי אין זה צריך לנו עכשיו, כי אנו רחוקים עכשיו מלהתפלל על זה, לפי מדרגותינו עכשיו, השיב להם, הלא ישמעו אוזניכם מה שפיכם מדבר בהתורה הזאת, כי הלא מבואר כאן, שכל אדם מחוייב לומר כל העולם לא נברא אלא בשבילי, ואם כן החוב מוטל על כ"א ואף בהכרח ואינו יכול לפטור עצמו מזה וכו'. כדברים האלה נשמע מפיו הקודש ז"ל בעצמו". עד כאן בהקדמה ל„ליקוטי תפילות".

מסתבר, אל לו לאדם להסתגר בד' אמות שלו. עליו לראות את בעיות העולם כבעיות האישיות שלו, לשאת בקרבו את סבל החסר וליטול על עצמו את תפקיד התיקון. הכרה זאת תביאהו להתור ולשאוף, בעת ובעונה אחת, לתיקונו של עולם ולשלימותו שלו עצמו. חפץ זה יבטא בשיח עם הבורא, בתפילה. זוהי חובת גברא, המוטלת על כל אדם ואדם. וכל יום שעתה.

מסתבר איפוא, ש„יסודי" התפילות הוא הליך מורכב, שבלביו העיקריים הם: עיון ב„תורה" והעמקה בתוכנה; עשיית חשבון־נפש, מה רב המרחק בינינו ובין הדברים הבנויים באותה „תורה"; הבעת התחנונים, היא התפילה, שה' ירחם עלינו ויזכנו לקיים כל הנאמר ב„תורה" זו, והשלב האחרון: הניסוח בכתב. ר' נתן מביא בשם ר' נחמן, כי הזוכה ותפילתו סדורה, רצוי להעלותה על הכתב, למען יוכל לאומרה שנית.

כך „נתייסדו" התפילות של ר' נתן, לשתן צמודות לתורות ששמע מפי ר' נחמן. תורה ותורה ותפילה שלה. תחילה כתב אותן בלשון יחיד, שהרי נועדו לשימושו האישי בלבד. אחר־כך החל להעתיקן ללשון רבים, „בלשון כלליות", כדי לשוותם לכל נפש לפי מדרגתו. לאו כל אחד בקי כל־כך בדברי רבינו ז"ל, עד שיוכל לעשות מהתורות תפילות. אך ברור לו, שכל החסר לאדם בעניין עבודתו השם יכול הוא לגלות בתפילות הללו שהוא ייסד, ולמצוא בהן ביטוי למבוקשותיו, למאוויו. „כי אין שום תפילות בעולם שיוכל האדם למצוא א"ע בהם כמו באלו התפילות המדברים מכל המידות ומכל הדברים שבעולם". ולבנו יצחק הוא כותב במכתב מיום ו' עש"ק פ' ויגש תקפ"ה: „אך כל מה שחסר לך הכל כאשר לכל תמצא בספרי רבינו ז"ל ובהתפילות ובהחידושין שזכני ה' אשר בידך" [7].

במכתב, שכתב כעשרים שנה לאחר הדפסת הקונטרס הראשון של „ליקוטי תפילות", הזהיר ר' נתן לצורך לעשות מן התורות תפילות ומגלה בהן פנים חדשות, נוסף על הנאמר כבר לשבחו. „והעיקר לעשות מהתורות תפילות לבקש בכל יום ולפרש שיחתו לפניו ית' ע"פ איזה תורה שילמוד בספריו הקדושים שבכולם יכולים למצוא את עצמו בכל יום, אהה ה' מתי נזכה לזה, כי כל ימינו פורחים והולכים כצל עובר וכענן כלה וכרוח נושבת וכחלום יעוף וכו'. ואין לנו במה להתמסך ולהחזיק שיהי' נשארים קיימים לנו שנחי' בהם לנצח כ"א ע"י תפילה והתבודדות והעיקר ע"פ הדרך הקודש הזה שהוא ישן וחדש מאד שהוא לעשות מהתורות תפילות כנ"ל. וכל אחד רחוק בעיני עצמו מזה, ובאמת אינו כן, כי קרוב אליך הדבר בפיך ובלבבך לעשותו" [8].

התפילות שנעשו מן התורות, לא זו בלבד, שהן עונות על צרכי האדם — המכוונה לצרכים הרוחניים הנפשיים — לפי הסיטואציה האישית שלו מדי יום ביומו, אלא שדרכן הוא פורץ אל הנצחיות, הרחוק הרחוק מעבר לקונקרטי והחלף, בו הוא נתון בשעת אמירתן.

לא לנו לדון במקום זה האם ובאיזו מידה מימש ר' נתן בתפילותיו כוונות אלו [9]. אך בדין לציין, כי בצד אין־סוף חזרות, — וחזרות הן סימן־היכר לכל ליקוטי תפילות — ואריכות דברים, נבחין בקטעים בעלי עוצמה רגשית רבה וכוח פיוטי גדול, המבטאים מאוויי אנוש בתחומי הפרט־האישי והכלל־אנושי כאחד, ומביעים געגועים עמוקים לקירבה לאלוהות.

הרי דוגמא מ„ליקוטי תפילות" ח"ב סי' ד':

„יהי רצון מלפניך — — — שתבטל מלחמות ושפיכות דמים מן העולם ותמשיך שלום גדול ונפלא בעולם ולא ישאו עוד גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה, רק יכירו וידעו כל יושבי תבל האמת לאמיתו אשר לא באנו לזה העולם בשביל ריב ומחלוקת ח"ו ולא בשביל שנאה וקנאה וקינתור (!) ושפיכות דמים ח"ו. רק באנו לעולם כדי להכיר ולדעת אותך תתברך לנצח. — — — ותתן הגשם והמטר בעתו ובזמנו ולא תעצור השמים מן המטר בכל עת שהעולם צריכין לו. — — — וימלא כבודך את כל מוחנו ושכלינו ורעיונינו ולבבינו — — — ואזכה מרכבה לשכינת אלקותך ולא אצא עוד מן הקדושה אפילו כחוט השערה. ולא אחשוב שום מחשבת חוץ, רק ... שלום רק אהי' תמיד דבוק בך ובתורתך הקדושה עד שאזכה להכניס גם באותם ידיעת אמיתת אלקותך להודיע לבני האדם גבורתך וכבוד הדר מלכותך. שאזכה להמשיך אלקותך לתוך מוחם ושכלם ולבבם" [10].

אך נשוב לענייננו.

ראשית הפעולה

כאשר העתיק ר' נתן קצת מן התפילות ומסרן לקצת מן האנשים, הוטב הדבר בעיני המקבלים ואלה הפצירו בו להעתיק את הכל. אמנם, היו לו היסוסים רבים אם למלא רצון חבריו האדוקים לדבר ה', המתאווים ומשתוקקים לתפילות אלו, — ואין הוא מגלה את סיבת ספקותיו — אך החליט להעתיק את כל התפילות ולזכות בהן את הרבים. „אם אמנם לבי הלך אנה ואנה בזה, עם כל זה מסרתי עצמי להשי"ת לבד, וסמכתי עליו לבד, כרצונו יתברך הטוב גמר אומר „להעתיקם ולהדפיסם, לכרצון רבינו ז"ל כן אעשה" ואז האירם על פני תבל, לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל" — מדבריו בהקדמה.

וזה סדר הדברים: „בשנת תקע"ה התחילו התפילות להתייסד, בשנת תקע"ו בדפוס הס' ספורי מעשיות, בשנת תקע"ו התחלתי למסור התפילות לאנ"ש להעתיקם לעצמם ולאומרם וכן בשנת תקע"ח עסקתי בזה הרבה ואז בשנה הנ"ל מסרתי התפילה של היו"ד מזמורי תהלים שצוה הוא ז"ל לאומרם בשביל מקרה לילה ח"ו, ועל קברו הק' שנקרא תיקון הכללי" [11].

כך נודעו התפילות ברבים עוד לפני שהועלו על מכבש הדפוס. אך לא רק אנ"ש בלבד קיבלו אותן. הן הגיעו גם לידי המתנגדים לחסידות ברסלב והדבר הגביר את המחלוקת, שקיימת היותה עוד בחיי ר' נחמן.

ברם, באותו זמן עוד לא ניגש להדפסת התפילות. ככל הנראה, רצה תחילה להדפיס שנית את ספרי רבו ותור לדפוס משלו, בביתו בברסלב. הוא לא סמך על מדפיסים מבתי־דפוס אחרים, שמלאכתם תהא באמנה דייה. ואכן, בשנת תקפ"ב החל לעסוק בהעמדת דפוס בביתו, כדי לחזור ולהדפיס את כתבי ר' נחמן בכמה תיקונים והשלמות וכן כדי לתקן את מה שעיותו, לדבריו, המדפיסים בהוצאה הקודמת. אך הועמד בפני עיכובים, מניעות ו„מלחמות גדולות בזה".

ויהוא משגילה על כך בזכרונותיו, כיסה בהם: „והנה כל מה שעבר עלי בענין הדפוס צריכין עיין חיבור גדול ואי"א לבארו בכתב בשום אופן ובעזהי"ת בעזה"ב יתברך מזה הרבה הרבה" [12]. אך גם מן המעט שהעלה על הכתב, ניתן להסיק על עיקר הקשיים, שבפניהם עמד והם: הסכומים, מחלוקת מצד המתנגדים לחסידי ברסלב וחשש מהשלטונות. אמנם, התחילה עלה בידו לקבץ מעשירי אנ"ש סכום כסף, תמורתו קנה מכבש, אותיות ומעט נייר. אך עד מהרה אפס הכסף וכן רבו המחלוקות והמניעות האחרות. ובמשך כל שנת תקפ"ב ותקפ"ג לא הצליח להעמיד את הדפוס. כמה פעמים נסע על־פני המדינה, אך המעט שהשיג לא היה בו די להוצאות ההכרחיות. בשלהי שנת תקפ"ג נדרש עוד סכום כסף „כערך ר"ש אדומים ויותר ואין שום דרך הטבע לקבץ יותר אפילו שליש ורביע מזה הסך" [13], כתב באותם הימים. גם פרנסתו היתה אז דחוקה ורבצו עליו חובות כספים כבדים. אף על פי כן, לא הניח את הרצון, גבר על המניעות והדפוס החל לפעול בט"ו בשבט שנת תקפ"ד [14].

ברם, חודשים אחדים לאחר מכן, אחרי פסח תקפ"ד, נאלץ להפסיק את הדפסת „הספרים הגדולים" — הכוונה ל„ליקוטי מוהר"ן" ול„ליקוטי מוהר"ן תנינא" — מחמת המחסור בנייר. אז החליט להדפיס לעת־עתה „על נייר אחר" ס' האיב". בנו נתן לו מעות וההדפסה נתחדשה, ר' נתן כתב מחדש את שמות התנאים והאמוראים אשר לא נכללו בדפוס הראשון של „ספר המדות". ומכאן, השינויים הרבים בין שני הדפוסים. לאחר־מכן, בהגיע הנייר, סיים את הדפסת הספרים „הגדולים והקטנים" הכל „בתיקונים נפלאים ובהוספות חדשות נפלאות המכוונין את הנפש" [15]. באותו זמן הפתיע אותו בנו שכבא המדפיס שלא בידיעתו את „תיקון הכללי", שבסופו התפילה שחיבר ר' נתן ז"ל „אשירה לד' בחיי". ובזה בעצם נפתחה הדפסת התפילות של ר' נתן, או בלשונו: „וזה הצמיחת הישועה של הדפסת התפילות" [16]. את הספרים הנדפסים הביא עמו ר' נתן לאומאן, לראש השנה תקפ"ב וחילקם בין אנ"ש.

בראשיתה של אותה שנה, היא שנת תקפ"ב, התחיל הבן שכבא להדפיס „בסוד" את כל התפילות. אין ר' נתן מכניס אותנו בסוד זה, אך אין ספק, כי הוא קשור בשוחד, שהדפוס נפתח בלי רשיון רשמי מצד השלטונות המוסמכים. ברם, לאחר כ"ב תפילות הושבת הדפוס ממלאכתו. ושוב, אין ר' נתן מגלה בזכרונותיו את הסיבה לכך, בהסתפקו בציון העובדה, שהיו „מניעות". וכה דבריו: „ואח"כ בשנת תקפ"ב בתחילתו התחיל בני הנ"ל (שכבא) תיכף להדפיס כל התפילות, אך הי' מניעות עצומות מאד ולא נגמרו כי אם כ"ב תפילות. ובאותה השנה היא שנת תקפ"ב נסעתי לא"י" [17].

אין כל הוכחה לכך, כי קיים קשר ישיר בין נסיעת ר' נתן לא"י ובין השבתת הדפוס. קורותיה של אותה נסיעה מופלאה אין עניינה לכאן. אך מחמת השתלבותה במערכת התפילות של ר' נתן, הן בייסודן והן בהדפסתן, עלינו להקדיש לה תשומת־לב.

(המשך יבוא)

1. ימי מוהרנ"ת ח"א, בני ברק תשט"ו, דף ג.
2. שם, דף מ.
3. ימי מוהרנ"ת ח"א, דף נ—נא.
4. שם, דף נד.
5. אברהם בר' נחמן מטולטשין (חזן), ס' כוכבי אור, ירושלים תשל"ב, דף עו סי' כה.
6. ליקוטי מוהר"ן תנינא סי' ה. התורה נאמרה בראש השנה תקס"ג, כאשר הנשמע בעולם שרוצין לגזור כמה גזירות שקורין „פונקטין". עיין חיי מוהר"ן, למברג, 1874, דף ב' סי' א'.
7. עלים לתרופה, ברדיטשוב תרנ"ו, סי' רצ"ג.
8. ס' עלים לתרופה, סי' רנג.
9. כאן המקום להעיר, כי חוקרי החסידות, ואלה של חסידות ברסלב לא נזקקו לר' נתן אלא בדרך אגב, לא תיארו את דמותו ולא ניתחו את כתביו.
10. ליקוטי תפילות, דפוסי זאלקווי —לעמברג (סי' 2, להלן); ובדפוסים הסטאנדארטיים: ח"ב סי' גג.
11. ימי מוהרנ"ת ח"א, נג.
12. ימי מוהרנ"ת ח"ב, סי' ו.
13. שם, סי' יד.
14. על דפוסי ברסלב, עיין א. יערי, הדפוס העברי בברסלב, קרית ספר, י"ג, עמ' 532—528, תרצ"ז/ ז; א. מ. הברמן, למאמרו של א. יערי (הנ"ל), קרית ספר, י"ד, עמ' 127/8, תרצ"ז/ח; ג. שלום, אלה שמות, ירושלים, תרפ"ח; הנ"ל, הוספות והשלמות, קרית ספר, ו', תרפ"ט—תר"ץ.
15. שם ח"א, דף נה.
15. ימי מוהרנ"ת ח"ב, סי' י"ג, ס"ו.
16. שם ח"א, דף נה.
17. שם, שם.

הדים

יהודי רם מעלה בשירות ארה"ב

מאת משה אפרת

„אנשים והחלטות" מאת לואיס ל. שטרוס, הוצאת מקמילן, לונדון, 35 שילינג.

לואיס שטרוס הוא יהודי אמריקאני אורטודוקסי המדבר בכהברה אורטודוקסית של דרום ארצות הברית והיה מעורב במשך שנים לא מעטות ימפה־וםפה במדיניות אמריקה בדרג הגבוה ביותר. הוא בנקאי לפי מקצועו ושירת עוד בימים בהם היה הרברט הובר ראש הסיעה האמריקאני לאירופה עם תום מלחמת העולם הראשונה.

שטרוס עשה עבודה חשובה למען פליטים יהודיים בשנות השלושים, וכדוגמת בנקאים ואילי הון אמריקאנים רבים היה לפקיד ממשלתי בשכר סמלי עם פרוץ מלחמת העולם השניה.

אין זה הכל. הוא עלה לדרגת אדמירל בימי מלחמת העולם השניה וכתוצאה מקשרי ידידות הדוקים שנרקמו בינו לבין שני מדעני אטום יהודיים שנמלטו מאירופה לאמריקה — אלברט איינשטיין וליאו סילארד — היה מעורב בבעיות פיקוח האטום. בשל כך לא עבר זמן רב עד שהוא מונה על ידי הנשיא אייזנהאואר ליושב ראש של הוועדה לאנרגיה אטומית וכיהן בתפקיד זה מ־1953 עד 1958. אייזנהאואר שבע נחת מעבודתו האדמירל היהודי ומינה אותו לשר המסחר בשנת 1959, אולם אז קרה דבר מחור: הסינאט סירב לאשר את המינוי שהוצע על ידי הנשיא וכך הגיעה הקאריירה הציבורית של לואיס שטרוס לקיצה הפתאומי.

הביטוי הבדוש והשגרתי אומר ששטרוס היה עובד ציבור מסור ונאמן שקידם עניינים לא מעטים בתפקידים הציבוריים הרבים בהם כיהן, אולם הוא קבע לו מקום בהיסטוריה של המאה העשרים מכיוון שהיה האיש שעמד מאחורי ההצעה לייצר פצצת המימן האמריקאנית הראשונה.

הוא היה אחראי להחלטה השדבה אחרת שעוררה סערה בעולם: הרחקתו של ד"ר רוברט אופנהיימר משירות ארצות הברית. שטרוס התנגד לאיסור ניסויים גרעיניים.

שטרוס נהל הצלחות וגם אכזבות ולכן מפתיע ספרו, מכיוון שאין אנו מוצאים בו כל ניסיון של הצדקה עצמית. הוא מתאר את המשברים הגדולים שעברו עליו ובהם היה מעורב ישירות והוא יודע לצרף סגנון עצוב לגישה אובייקטיבית.

למולו הביש של הקורא, ספר זה אינו כל כך מרתק כפי שיכול היה להיות. הרי בידי מדינאי זה הופקדו משימות מיוחדות במינן בהיותו מעורב בעשה בלב לבה של הקהילה המדעית משני עברי האוקיאנוס האטלנטי. הוא קיים קשרי ידידות עם אינשטיין, עם פון נוימאן, עם פרמי ועם צ'רוול, עם סילארד ועם אדוארד טלר, המדענים החשובים ביותר בדורנו. הוא היה מקורב באותה מידה גם למדינאים בעלי הרמה הגבוהה ביותר, לרבות סטימסון, פורסטאל, אייזנהאור, פוסטר דאלס, ובכל זאת אין ספרו מאיר את הדמויות ההיסטוריות הללו באור חדש כלשהו.

בכל זאת מכיל הספר חומר רקע רב ערך בשביל ההיסטוריון של דברי ימינו, אם כי שטרוס יודע להסתייג מן ההחלטות הגדולות בהן היה מעורב הלכה למעשה. הוא מגלה, למשל, שלא רק המדענים נרתעו מפני הטלת פצצת האטום משום שמצפונם ייסר אותם, אלא גם הפקידות הבכירה בוואשינגטון היססה אם אמנם יש להטיל את הפצצה על הירושימה ועל נגאסאקי.

אשר לסכסוך סביב רוברט אופנהיימר, האם מותר להשאירו בתפקיד רשמי רב השפעה או לסלקו מבנו — אין שטרוס מגלה חומר חדש. הוא חוזר על הדיווח הרשמי. הוא זוקף לעוצת זה לזכות עצמו את העסקת המדען הדגול בעבודה לא סודית בפריסטון.

הקטע המעניין ביותר של הספר דן במאורעות של השנים 1949 ו־1950. אז נתעוררו חילוקי דעות חריפים בממשל האמריקאני, בחוגים הגבוהים ביותר, סביב השאלה, אם יש להמשיך בפיתוח פצצת המימן או לאו. שטרוס חוזר על טענתו שרק ראייה אמיצה של הנולד מנעה מצב בו היו הרוסים מקדימים את ארצות הברית בפיתוח פצצת המימן.

כמו כן מרתק הפרק בו מספר שטרוס על המגעים בין אייזנהאור לצ'רצ'יל בשנת 1954 בדבר חידוש הסודיות בכל הנוגע לנשק גרעיני, המנוי שמונה שנים אחר שהקונגרס האמריקאני אסר את הדבר תוך התעלמות מ„הסכם הייד פארק" שנחתם בין צ'רצ'יל לרוזוולט.

שטרוס אבד את תביעות הבריטים, כמו רוזוולט. מעניינת בנוון זה הערת אייזנהאואר לשטרוס לאחר השקפות ממשל קנדי: „אם אנו נאלצים לנהל קרב עם אויב המצוייד בנשק מודרני, אין בזה הגיון רב לדרוש מבנות בריתנו המגנים על האגפים שלנו שנשקם יוגבל לחץ ולקשת בלבד"...

* יצא לאור *

— שירים ופואימות מאת אברהם סוצקבר, נבחרו ותורגמו בידי משוררים עבריים שונים, הובאו לדפוס בידי א. ב. שפיר, הוצאת עם עובד, תשל"ו, 136 עמ'.

*

— תחת השמש, רומן, מאת משה שמיר, עם עובד, תשל"ה.

*

— במהלך הדורות (באידיש), מסות בנושאי תנ"ך, פולקלור וספרות מאת יעקב י. מייטלס. הוצאת „ישראל־בוך", תל־אביב, 340 עמ'.

— גנזים, חוברת מוקדשת לשאול טשרניחובסקי, 100 שנה להולדתו, בהוצאת אגודת הסופרים בישראל, מכון ביוביבליוגרפי על שם אשר ברש.

*

— אור תורה, ירחון תורני, חוברת ה' (צ"א), תשרי תשל"ו.

*

— חבצלת השרון, בהוצאת המדרשה ללימוד היהדות איזור השרון, בעריכת הרב אשר זמל, חוברת ס'—ה'.

מוסד הרב קוק

מוסד הרב קוק

ת. ד. 642 ירושלים

פירושים על התורה

פירוש רס"ג על התורה
ליקט, תרגם והוסיף מבוא והערות
הרב יוסף קאפח
המחיר: —.18 ל"י

פירוש התורה לרבנו משה בן נחמן
על פי כתבי יד ודפוסים ראשונים בצירוף
הערות ומראי מקומות
מאת הרב חיים דוב שעוועל
2 כרכים המחיר: —.60 ל"י

רבינו בחיי
ביאור על התורה. מוגה על פי דפוסים
ראשונים וכתבי יד בצירוף הערות ומראי
מקומות
מאת הרב חיים דוב שעוועל
3 כרכים המחיר: —.102 ל"י

פירושי רבי דוד קמחי (רד"ק) על התורה
עם מבוא, הערות וציונים
מאת הרב משה קמלהאר
המחיר: —.24 ל"י

רבינו מיוחס ב"ר אליהו
פירוש על ספר דברים. על פי כתב יד
יחיד בעולם עם מבוא והערות, ציונים
ובירורים
מאת הרב ד"ר יחיאל מיכל כץ
המחיר: —.18 ל"י

בעלי תוספות על התורה
יו"ל על פי כתב יד אוקספורד בצירוף
מבוא והערות על ידי
פרופ' שרגא אברמסון
המחיר: —.15 ל"י

פירושי רבינו חננאל על התורה
נימוקי חומש לרבינו ישעיה מטראני
עם באורים ומראי מקומות
מאת הרב חיים דוב שעוועל
המחיר: —.18 ל"י

משרד ההפצה: תל־אביב, רח' אלנבי 87, טל. 615036

הושענא רבה ושמחת תורה במסורת יהודי תימן

מאת הרב אברהם חיים אלנדאף זצ"ל

ערב יום הושענא רבה מקדימין לסעוד סעודת הצהרים, וישנים שתים שלוש שעות, כדי שיוכלו לעמוד כל הלילה בלימוד הנהוג מזמן שנתגלו ספרי הקבלה וסדורי „קריאי מועד". סדר הלימוד כך היה: אחר שסועדין סעודת הלילה באים לבית הכנסת, מדליקין נרות כמו בליל יום הכיפורים, וקוראין כל הקהל ספר דברים במקהלה בטעמיו, ומוכרין פטירת משה מתחילת הפרשה „וזאת הברכה" עד סופה, וגם התרגום מוכרין אותו. והקונה מוכה לבנו הקטן או לאחד מבני קרוביו לתרגם. ואח"כ קוראין תהלים עם הסליחות וההקפות, ויש הלומדים זוהר עד זמן תפילת שחרית.

מערב יום הושענא רבה מביאין לשוק ערבה וכל אחד קונה שלושה בדים או חמישה בדים ארוכים, ממטר ומעלה, וכל המאריך הרי זה משובח. ומשמרים אותם עד הלילה ויש המוכרים בחצר בית הכנסת בליל הושענא רבה קודם עלות השחר או אח"כ.

קורין להושענא רבה יום חיתום, רצה לומר: חתימת הפיתקאות של בני אדם אם לחיים או חס ושלום להפכו, אם לטוב או לייסורין. וחושבין שיום זה כיום כיפור, ולפיכך מרבים בסליחות בעת ההקפות, ומורידין דמעות מתוך יראה ופחד, ובפרט אם השליח ציבור מעורר בדברי תוכחות המשברים את הלב.

אחר גמר תפילת מוסף מסדרין המחצלאות או מצעות של צמר עיזים ששוטחין על הרצפה של בית הכנסת, וכל אחד תופס את בדי הערבה ביד ימינו כאלו חרב פיפיות בידו. ומקרוב יש מנהגו לומר תחילה „יהי רצון" שיסד הרב יחי"א צאלח זצ"ל. ואח"כ אומרים „חביט חביט ולא בריך". שלש פעמים, והילדים מוסיפין כמה חבטות בשמחה רבה.

יוצאין מבית הכנסת וההושענות הערבות בידיהם, כמי שחוזרין מהמלחמה בנצחון. רבים מצניעים אותן בתוך בגד או מטפחת במקום מיוחד, ויש שתולין אותן על גבי משקוף החדר, שדורים בו תמיד לשמירה, או על גבי זיזין שבחדר. ודע שארבעת מינים אלו בכל אחד מהן יש בו סגולה בפני עצמו. באתרוג יש בו סגולה למקשה לילד, שמרסקין אותו אם הוא יבש, ונותנין ליולדת לאכלו ואומרים איזה מזמורים, כגון: למנצח מזמור לדוד יענך ד' ביום צרה וכו', שנים עשר פעמים, וגם פסוק וירדו כל עבדיך אלה אלי וכו' עד ויצא לבד, ותיכף יצא הולד. והערבה יש ששורפין אותה באפיית המצה של מצוה (מצה שמורה). וההדס שורפין ראש הקלה וכוון בו (למי שנדעיו כואבות), וכן אם תכאב בטנו של הילד עושין לו כן סביב הטבור ומתרפא. והלולב צופין ממנו כמין שולחן או קערות קטנות, ובכללן יש סגולה לקבלת התפילה. ובילדותי ראיתי פעם אחת שהיתה עצירת גשמים, והתפללו ולא נענו. ואחר כך נכנסו כל קהל לבית כנסת גדולה של מהרי"ץ (מורינו הרב יחיא צאלח) זצ"ל. ובאמצע התפילה הביאו לולב אגוד עם שאר המינים והאתרוג, של שליח ציבור שנענע בהן ביום הושענא רבה, והניחום על התיבה. ואז בכו כל העם בכיה גדולה והקב"ה חס עלינו בזכות מצוות ארבעה מינים אלו ונענו.

אין נהוג בתימן לעשות שמחת בית השואבה, אך רק כל אחד שמח בביתו, ופעמים מזדמנים שלושה או ארבעה חברים או קרובים, וכל אחד מביא סעודתו ושאר מאכלים הנ"ל, ומסיבין יחד אצל אחד מהם בסוכתו. בוחרים במי שסוכתו יותר ארוכה ורחבה, וששים ושמחים שמחה של מצוות החג, ואחר סעודה חוזר כל אחד לביתו לישן כנהוג בין ביום בין בלילה.

כל ימות חול המועד של החג הכל שמחים, יען שהכל מוכן, הן צרכי סעודות הן שאר דברים, ורק יוצאים אחר התפילה לקנות בשר וירקות וכיוצא מדברים שחסר להם. וסועדים סעודת שחרית, והולכים לבית הכנסת ללמוד מעט בס' „ראשית חכמה", ואחר כך בהלכות הרכבים או „שולחן ערוך" בערך כשתי שעות. ר' הולכים לרחוץ בבקעה, לקרר הגוף, ויש שמטיילין בשווקים או ברחוב העיר. וחוזרים הביתה לסדר הסעודה כאמור למעלה.

בעלי חנויות מכולת פותחים דלת אחת וסוגרים אותה ומוכרים למי שנצרך איזה דבר לחג, וסוגרים חנויותיהם לפני הצהרים והולכים לבתיהם לשמוח שמחת החג, באכילה ושתיה כנהוג. אין מנהג לסדר אסיפות של חברות בחול המועד יען שאין מצוי לעשות חברות לשום עניין ואפילו חברה קדישה, אין אנשים מבודדים לזה זולת החופר את הקבר. הוא החופר הוא המסדר את המת תוך הקבר שעושה לו כוך ומכניסו תוך הכוך מתחת הקרקע בצד החפירה וסותם הכוך באבנים וטיט ואחר כך משליכים עפר כל העומדים והמלוים הם הנושאים את מיטת המת וכל הקודם זכה והחופר הנזכר מקבל ממשפחת המת ריאל (המטבע הגבוה במדינה) שכרו, ואם הוא ילד חצי ריאל.

*

ליל שמחת תורה ויומה יום שמחה הוא, יותר מכל החג. מביאים הילדים הקטנים עם נרות שעוה בידיהם, ויש גם עושים להם תמונת ספר תורה מתיק ובגדים דוגמה ספר תורה ממש, ומניחים אותם על הדרגש הילדים יושבים סביבותיו ונרות דלוקים. ועושין הקפות בלילה וביום כמו שיתבאר להלן.

כשמוציאים ספר תורה ראשון אומרים פיוט שיסד הראב"ע המתחיל „אצולה לפנים", וכשמוציאים ספר תורה כדי אחר קריאת התורה המיסי, אומרים פיוט שיסד הר"ר בנימין הכהן המתחיל „מבורך רחמנאי" ואחריו אומרים כל הקהל „הללויה זמרי למלכך בת ציון", ויש אומרים גם כן פיוט שיסד הר"ר יחיא אלציהרי המתחיל „אמונה יצרה", ואחר גמר ספר בראשית פותחין ההיכל ומתחיל „אשר בגלל לבדד וכמגיע לפיסקה „יסין ה' ספחיים בלוחות" אז לוקח הספר תורה ומוציאו מההיכל וכן אחרים, כל אחד מוציא ספר תורה ועושין ההקפות.

מוכרין פתיחת ההיכל והוצאת ספרי תורה מההיכל וכל הפיוטים. ומוכרין מתן ברכה וחתן בראשית בכסף או שמן. ואחר התפילה הולכין ידידיו וקרוביו וסועדים אצלו. ויושבין לאכול מיני קליות ומשקרים ושירי ערייש שבפי ז"ע עד זמן כנ־ הג. ומי שיש לו בן כבן שתי שנים אזי מביאו לבית הכנסת בעת ההקפות לסימנא טבא, ומביא מי ורד ומולפין על פני כל אחד ואחד מהקהל לשמחם וגם מיני קליות, ומחלקים לילדים וגם לגדולים ומשוררים בפיוטים שייסד הרס"ג (ר' סעדיא גאון) ליום שמחת תורה בעת ההקפות.

רבים נוהגים אחר קריאת התורה לילך לבתיהם לקדש ולשתות כוס יין שרף או יין גפן, ולאכול מעט מזונות ולחזור לבית הכנסת לעשות ההקפות בשמחה רבה. ר' מוכרין הפיוטים, והפותח מתחיל והקהל עונים אחריו, כמו „שמחו בשמחת משה כי נתנה אדיר למשה", וכן הלאה „שמחו בשמחת תורת משה כי נתנה ברוך למשה" והקהל עונים אחריו „על הר סיני ירד ודבר עם מקהו", וכן על זה הדרך כל אלפא ביתא. ועוד כמה פיוטים, ככתוב בתכלאל „עץ חיים". בעת ההקפות מניחין שבעה ספרי תורה על התיבה, ומכסין אותן במטפחות יפות, ושאר ספרי תורה מקיפין בהן בבורא ושמחת הלב. כשסיימו אמירת הפיוטים מחזירין ספרי תורה להיכל ואומרים, „הרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה". וכל אלה הפיוטים אומרים בשמחה ורנה רבה ובסימין הללויה זמרי למלכך. ודע כי לכל אחד ואחד מהפזמונים האלו יש לו נגינה בפני עצמו. ויש שנהגו להוסיף עוד שיר משירי ר' שלום שבזי השייך ליום זה, בזמן שהעולם בנחת ובהשקט להרבות בשמחת התורה. האומרים התפסורה ונוכרין התפילה.

אין נבבא משחקים לא ב„אותה הראיות", ולא אצל ילדים בסוכות, ולא בחול המועד ולא בשמחת תורה. גם דגלים אין נמצא. במקום דגלים משמחים התינוקות בנרות שעוה ובתמונה ספר תורה ומיני מגדנות. כשיוצאים מבית הכנסת יש שמלוים חתן תורה וחתן בראשית לביתו ומביאים יין לקידוש ושותים מעט יין שרף או יין גפן ואחר כך כל אחד הולך לשמוח בביתו, וקצת נוהגים להולכים קרובים וידידים לסעוד אצל החתן כאמור למעלה.

בשבת בראשית מוכרין כל העליות לספר תורה. ומי שעוד לא זכה לבן משתדל לקנות עליה, שישי, לסגולה שיפקד בבן זכר באותה שנה. יש נוהגין להסיק התנור ביום אסרו חג בבכך.

مكنز من الاجيال

שליחים ושליחותם

ראשי המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה של ההסתדרות הציונית העולמית — על מהותם ותפקידיהם של השליחים החינוכ-יים.

משה קרונה — ראש המחלקה:

אור היהדות ליהודים

המורה השליח מישראל הוא הכרח לרגל ההידלדלות של כחות הוראה ללימוד היהדות על כל סוגיהם בגו-לה, בשל הנחיתות במעמדם של המורים המקומיים למקצועות היהדות. בלי כחות הוראה מישראל הפרו-סים על פני כל תפוצות הגולה, כמעט יקשה להעלות על הדעת בימינו אלה רשת חינוך יהודי ברמה נאותה. המורים השליחים מישראל ממלאים בזה חלל ריאלי במציאות היהודית. אלא, נוסף לכך נושא המורה השליח את אור היהדות ליהודים. המורה השליח מביא איתו את מטען הניסיון החינוכי הרב שהצטבר במער-כת החינוך הדתי בארץ על כל סוגיהם, את האידיאות והערכים המפכים בקרב הדור הדתי הצעיר בארץ ובמיוחד בדור חניכי הישיבות והאולפנות. המורה הש-ליח מישראל מביא איתו את בשורת ההתחדשות הממלכתית בישראל, את אהבת הארץ, את הרגשת חובת העליה וההגשמה האישית ואת כל האופטימיות הציונית הדתית לגבי עתידנו הממלכתי הרוחני במדי-נת ישראל.

אלה הם שני האנפין של עבודת השליח. וזוהי עבודת קודש המעמצה את תרומתה של ישראל לקיומה ולהמש-כה של היהדות בתפוצות.

המחלקה לחינוך תורני אינה שמה לב למטרה להר-בות באופן מלאכותי בשליחים, אין זה כלל וכלל רצונה. היא באה לעשות את ההכרחי בלבד, את הניתן לעשות ואת הרצוי לעשות למען עתידה הרוחני של התפוצה היהודית. עלינו להפיץ בציבור את התודעה של אחר-יותנו היהדותית כלפי הגולה בין כל אלה הראויים בכושרם, באישיותם ובהתמחותם לשרת באחד מתפקי-די שליחויות ההוראה.

*

ד"ר חיים המיאל — מנכ"ל המחלקה:

מאבק על קיום שארית ישראל

עלינו לדעת שהמאבק שלנו הוא מאבק על קיום שארית ישראל, על קיום אותו ציבור שאפשר למשוך אותו עדיין למשהו יהודי.

המורה-השליח הוא אחד האמצעים שאפשר להשת-מש בו למטרה זו — להבאת א"י לגולה ולקרב את הגולה לארץ, ובעיקר למשוך את הילד היהודי בגולה, עליו מופעלות השפעות מנוגדות חזקות. השליח צריך להתמודד עם כוחות השפעות אלה. הקיום ברור שיהדות העולם לא תוכל לבסס ולהעמיק את החינוך היהודי בלי עזרה מישראל. מצד שני, לא תמיד תופשי השליח לפעול כרצונו כפי ההכשרה שקיבל בארץ, ולא פעם מתעוררים ניגודי אינטרסים בינו לבין הקהילה בחו"ל. מובן שעל כל הקשיים האלה יכולה לחפות מסירות הנפש של השליח בעבודתו — דבקותו במשימה, מסי-רותו. דרושים מורים לא רק בעלי ידע רב, אלא גם אנשים בעלי אידיאל, המורים הכרח שהם בשלוחים לעזור ממש ולהשתלב ממש בתוך צוות החינוך המקו-מי. השליח צריך ללמד את מקצועות היהדות, להקנות את השפה העברית, להנך לקיום מצוות מעשיות כש-המטרה הסופית היא חינוך לעליה, בכלל זה: הבאת צעירים לתקופות לימוד בארץ כדי שיטעמו את טעם הארץ, ולהשרות אווירת א"י ומדינת ישראל בתוך מוסדות החינוך, בתי ההורים, בבתי הכנסת ובכל מקום שציבור יהודי נפגש.

הצלחת השליח תלויה בכושר ההסתגלות לתנאי העבודה בגולה בלי לטשטש את דמותו החינוכית ובלי לוותר על העקרונות שאותם הוא בא להקנות.

*

מנחם לוין — מנהל האגף לשליחים:

דוגמה אישית - סוד ההצלחה

אדם המתאים לשליחות חינוכית צריך להיות קודם כל מחנך מנוסה ומצליח שהשכלתו היהודית יסודית ומופנמת והתנהגותו תואמת את הערכים התורניים. כדי להצליח בחו"ל יש להכיר את הגולה, המבנה החברתי והלחצים הסביבתיים שבהם חיים היהודים. יש ללמוד היטב משמעותו של חינוך יהודי בקהילה שהיא מיעוט חברתי בסביבתה, ומעל לכל — על המחנך היוצא בשליחות חינוכית להיות אדם פעיל ובעל יכולת ליצור קשר טוב עם בני אדם.

המורה השליח מייצג את תורת ישראל ומדינת ישר-אל. עליו בראש ובראשונה לחבב את היהדות וישראל על תלמידיו בשמשו דוגמה בידיעותיו, בגישתו המחונ-כת, באישיותו הנעימה והמקרבת ובנכונותו לתרום מזמ-נו, מאונו ומחילו לכל עניין יהודי בקהילה שבה הוא פועל ללא תמורה ובלי להתערב במחלוקות פנימיות של הקהילה.

הצלחתו של שליח קודם לכל, מקנה לו שם טוב ולמדינה הכרת תודה. כשלון שליח מסב נזק גדול לישראל ולחינוך היהודי בגולה.

*

צבי ברנשטיין — סגן מנהל האגף לשליחים:

לייצג ולהציג ארץ ישראל יפה

משימות השליח:

א) לייצג ולהציג ארץ ישראל יפה באישיותו ובהת-נהגותו.

ב) לייצג בחו"ל את שלמות הסינתיזה בין תורת ישר-אל וארץ ישראל (בהתנהגותו, קירוב לבבות, קשר חי עם הארץ).

ג) המורה-השליח יציב לעצמו מטרה להביא לידי כך שיהודי הגולה יטעמו את ארץ ישראל, לפחות ע"י טיול בארץ, ויטעמו אורח חיים על-פי התורה.

רב-שיח של שליחי המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה

דמותו של השליח החינוכי

מאת נעמי גוטקינד

מאז ימי ה„משולח" שהיה עובר בקהילות ישראל באירופה במאה ה-19 לגייס כספי חלוקה, מלווה את דמותו של השליח הארץ-ישראלי שובל של מחלוקות. יש המבליטים את תרומתו — ויש את חסרונותיו. יש המנגים את כמות הכספים שאסף, העולים שעלו או לא עלו, בהשפעתו, למדינה, ו-איכות החינוך היהודי בתפוצות שהשתפרה או לא השתפרה בג-ללו.

ויש, ושלושה מהללו הסבו עמ-נו לסימפוזיון הנוכחי היהודים ל-תאר את חוויותיו העצומה לעם ישראל בפזורה, את קשייו והיש-גיו — מתוך היכרות קרובה וני-סיון אישי.

בני שיחנו הם שלושה שליחים של המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה. שלושתם חזרו זה עתה לארץ עם תום שליחותם — שושנה פחוביץ, מורת בית-יעקב שניהלה חמש שנים בית-ספר יהודי בברזיל, יהודה אורון, שגי-מש ארבע שנים יועץ ושליח חי-נוכי בניו-יורק, והדב גולדפלם, שחזר לאחר שלוש שנות הוראה ושליחות בדרום אפריקה.

מיד בפתיחה „זרקנו" לשלושה אתגר בדמות דעה קדומה המהל-כת בציבור הישראלי: השליח מן הארץ, אומר האיש ברחוב, הוא בדרך כלל „גובניק" השואף לח-יות חיים טובים בחו"ל, להשתלם בלימודים, לחזור עם מקסימום כלים חשמליים ודרך אגב, למלא את ייעודו המוצהר, חינוך או עליה.

האמנם?

■ מרכז ישראלי ליהודי הקהילה

דוב גולדפלם: נעשיתי מודע לדעה הקדומה שתיארת מן הרגע בו חזרתי ארצה לפני כמה שבו-עות. מיד ביום הראשון שאלו אותי: נו, כמה עולים הבאת? הציבור הישראלי אינו יודע ש-שליחי חינוך רבים משליחי עליה ושהם זוכים להצלחה ניכרת ב-עבודתם.

יהודה אורון: שפת מספרים משכנעת יותר מסיפורים תאור-טיים. אספר אם כן שבמשך מחצית השנה האחרונה, לפני חזרתי לארץ, עסקתי, מחוץ לתפקידי הרשמי, בשיחות עם מורים יהו-דיים בארה"ב הרוצים לעלות אר-צה. ראיינתי מאה ועשרים אנשים כאלה, ובתיאום עם משרד החינוך והתרבות בארץ, בירורתי עבורם אפשרויות של עבודה. מורים-עולים אלה, שיצרו את הקשר עם ישראל, דרך השליח החינוכי, הם רק דוגמה אחת, מני רבות, להישגי עבודתנו. בזמן שהותי באר-צות-הברית ערכתי מחקר על תרומתם החינוכית של שליחי יש-ראל לחינוך היהודי בגולה. עברתי בערים שונות, שוחחתי עם מנהלי בתי ספר, עקבתי אחרי עבודתם של 115 שליחים, ובסיכומו של דבר הגעתי למסקנה שבשנת תש-ל"ה ארבעה נכשלו, 16 הגיעו להישגים בינוניים ו-95 שליחים, הרוב המוחלט, ממשיכים בעבו-דתם בהצלחה לשביעות רצון כולם. כאשר שליח אחד נכשל, כמו השליח הישראלי באוסטרליה, רועשת העתונות, נערך „לינץ'" נגד הדמות הכללית של השליח שלנו בחו"ל, והאנשים נוטים לש-כוח את מה שחזיתי שוב ושוב במו עיני — רק שליח ישראלי מסוגל לתרום ישירות לחינוך ציוני, לדבר בצורה אמינה על עליה ולהפוך למרכז של הסברה ואינפורמציה ישראלית. גיליתי גם, דבר הידוע לי מנסיוני האישי, כי רוב השליחים עושים בתפוצות עבודה קשה ומפרכת, מופיעים בחוגי בית כדי לספר על ישראל, מנהלים שיחות עם נוער ומבוגרים בלילי שבת, עונים על שאלות של יהודים בכל תחום מפוליטיקה עד כלכלה, מדת עד קליטה, הנוגעות למדינה, מארגנים סמינריונים, טיולים ומסיבות שתוכנם ישראלי ובסך הכל משמשים מרכז ישראלי אינטנסיבי ליהודי הקהילה בה הם מוצבים. נכון, כששליח אחד נכ-של — ישראל נכשלה באותו מקום. נכון — יש גם שליחים שאינם מתאימים: בארץ בודקים בדרך כלל את יכולת ההוראה של שליח חינוך פוטנציאלי — נתון חיוני לא פחות, ואולי יותר, הוא יכולתו ליצור יחסי אנוש באותים, הסתגלותו לתנאים חד-שים זרים לו, התנהגותו בתנאי לחץ חברתיים ומשפחתיים. לדע-תי, אין מעניקים בארץ הכשרה מתאימה ומספקת לשליחים החי-נוכיים. אמנם מקיימים עמם כע-שרה מפגשי אינפורמציה. לא די בזה.

דוב: גם אני סבור שלא נותנים בארץ מספיק מידע על הקהילה והמדינה אליהם נשלח השליח. לפני צאתו הוא צריך ללמוד על המנטאליות השונה, הלא-ישראלית של יהודי הקהילה אליה נשלח. הוא צריך לקבל הסברים על תנאי החיים ומושגי החיים של יהודי התפוצה. ובכל זאת בארבע השנים של שליחותי בדרום אפריקה נו-כחתי באחוז קטן מאוד של כשי-לונות. הצרה היא שלכל כשלון כזה — תהודה רבה.

יהודה: אנשי חינוך מקומיים בארה"ב, כמו חלק מהציבור ב-ארץ, רגילים להשמיע טענות נגד השליח הישראלי כאילו בא רק ללמוד, לעשות כסף, לבלות והוא איננו מוכן למלא משימות נוספות על תפקידו המוצהר. טענה זו אינה נכונה. ראשית, אם הקהילה היהודית שוכרת להוראת עברית או חינוך יהודי מורה שהוא יש-ראלי יורד, לא באים אליו בטע-נות על כך שנוסף למשרתו הוא גם לומד, רק אל הישראלי באים בטענות.

דוב: ושנית, המציאות דורשת ומאלצת את השליח החינוכי ל-עבוד הרבה מעבר למה שהוגדר במסגרת הפקידה. הוא נעשה, ו-רוב השליחים אכן נענים לדרי-שה זו, מרכז חינוכי ישראלי כללי. אתן דוגמה מפרטוריה. נשלחתי ללמד עברית ולנהל את המחלקה לחינוך עברי. אבל עבודתי כללה דברים רבים נוספים: טיולים, סמינרים, שבתונים, ימי עיון שי-חות לאין ספור עם מבוגרים, אירגון אולפנים ליהדות — בסך הכל מצאתי את עצמי בתפקיד עשרים וארבע שעות. בשביל ה-יהודי הדרום-אפריקאי הייתי תמיד כתובת לכל שאלה, כל בק-שה או כל תלונה הקשורים ליש-ראל.

■ נטל גדול

שושנה פחוביץ: גם הניסיון שלי בברזיל היה דומה נוסף ל-דרישות הרשמיות נתתי ארבעה חוגים קבועים, ערכתי ימי עיון לכל המורים הדתיים של סאן-פאולו, ניהלתי שיחות עם הבנות המבוגרות של בית-הספר גם אחרי שסיימו אותו, ובעלי, שנשלח גם הוא כשליח, היה מקדיש ארבעה ערבים בשבוע בקביעות לחוגים עם סטודנטים יהודיים ללא תמו-רה. כלומר, שליח ישראלי נעשה בכורח המציאות, דובר המדינה וסימלה. וזה נטל עצום — ואם הוא רוצה מחוץ לשעות עבודתו, ובלי לפגוע בה, גם להשתלם ב-לימודים או לעבוד עבודה נוספת — מה רע בכך? כל עוד עבודתו כשליח היא מרכזית בחייו — למה שלא יעשה כרצונו, ביתר שעותיו? אולי האידיאל הוא שליח ישראלי שמקדיש יומם ו-לילה את כל שלוש-ארבע השנים של שליחותו לתפקיד המוצהר — במציאות יש מעטים כאלה ואינני מבינה מדוע זה צריך לפגוע ב-דמות השליח. רבותי, למרות שהוא מקבל משכורת ולמרות ש-הוא מחליף אווירה וחי בחו"ל — עדיין צריך ישראלי להיות „משו-גע לדבר", אדם שאיכפת לו, אדם רחב אופק וגמיש המוכן ל-הקדיש ימים וערבים ושבתות ו-חגים לעבודתו — כדי שיצליח כשליח חינוכי. והעובדה שרוב רובם של שליחים אלה מצליחים — מדברת בעד עצמה.

יהודה: גם מחקרי גילה שמר-בית שליחי ישראל — וללא הגז-מה יכולתי לומר, רוב רובם של השליחים החינוכיים הדתיים של המחלקה שלנו — הם אנשים ה-מוכנים להתמסר לעבודתם ולהק-דיש לה הרבה שעות מעבר למה שמוגדר בתפקידם.

שושנה: אישית, עבדתי יותר שעות ללא תשלום מאשר השעות שבתקן משרת ההוראה.

■ תכונות המבטיחות הצלחה

שאלה: מה הן התכונות ה-מבטיחות הצלחה לשליח יש-ראלי?

דוב: נכונות להשתלב בחברה זרה, סובלנות לדעות הזולת.

יהודה: שליח מצליח טיפוסי הוא אדם המוכן להתמסר לעבו-דתו, לפתוח את ביתו לילדי ה-קהילה להיות תמיד בכוננות.

שושנה: חשוב שהשליח יהיה גמיש מבחינה חברתית, סובלני מבחינה דתית לכל קשת הדעות ביהדות — אבל שהוא עצמו יהיה אישיות חזקה, בעל עקרונות דתיים וציוניים מוצקים ולא אדם השואף למצוא חן בעיני הקהילה בה הוא חי, בכל מחיר.

דוב: מה שהופך את הפקיד ה-שליח לעדין ומסביר פי כמה את הישגו, כשהוא מצליח, זאת העוב-דה שהוא שכיר הקהילה בתפוצה אבל עם זאת גם שליח הציבור הישראלי.

יהודה: הקהילה, למרות שהיא זו המשלמת את שכרו, רוצה בו נציג כל הערכים שהיתה רוצה למצוא בישראל. לשליח החינוכי יש אם כן משא ומתן עם ועדי בתי ספר „בעל-בתיים" השוכרים ומפטרים עובדים ללא סנטימנטים, מחד, ואתגר לייצג את כל הער-כים החיוביים של ישראל, לפי מיטב המסורת האידיאליסטית, מ-אידך.

דוב: המציאות מוכיחה בכל אופן ששליח המוכיח מסירות — כובש את אימון הקהילה וזוכה ב-תמורה ביחס של הערצה ובעמדה של השפעה מרשימה כל בוקר כ-שהוא מופיע בבית הכנסת מיד מקיפים אותו מבקשי פרשנות: שמעת מה אמרו בחדשות על יש-ראל? מה אתה חושב שיעשה סאדאת? מה תעשה הממשלה ב-תגובה? כלומר — הוא הופך ל-גורם חשוב בחיים היהודיים ב-מקום.

■ השליח הדתי עדיף

יהודה: וכאשר שליח הוא גם אדם דתי — והרי כל שליחי המח-לקה שלנו הם דתיים — הוא נע-שה מרכז של השפעה דתית מוב-הקת, אפילו בקהילות שהקשר שלהם ליהדות מתבטא בביקור של פעם בשבוע בביהכנ"ס.

מנסיוני אני יודע ששליח חינו-כי נעשה מהר מאוד גם יועץ ב-ענייני דת ויהדות.

דוב: בדרום אפריקה התקבלה החלטה כללית ע"י כל יהודי ה-מדינה שאין מקבלים מישראל שליח חילוני.

שושנה: נוכחתי לדעת שאפילו השליח הישראלי הדתי שנכשל עדיין עדיף בהרבה על החילוני. בעצם התנהגותו בקיום מצוות, בהנהגת הבית, בשבת ובחג — הוא הופך לדוגמא מאלפת ורבת השפעה בקהילה.

דוב: שליחי תנועות נוער חי-לוניות שהופיעו בעמדה אנטי-דתית בדרום-אפריקה, בקרב הצי-בור שכולו בעל נטיה מסורתית, פגעו קשה בתדמיתה של ישראל. אני זוכר כיצד יהודים היו שוא-לים אותי בתדהמה איך זה שבארץ אוכלים כל כך הרבה טריפות ו-מחללים כל כך הרבה מצוות — לאחר שהקשיבו לשיחות השלי-חים החילוניים.

שושנה: בסאן-פאולו קיבלתי הרבה בקשות להרצות בבתי ספר חילוניים כי לשליחים החילוניים לא היה מה „למכור" לנוער ה-יהודי. אני משוכנעת, לאחר חמש שנים של נסיון בברזיל, שהסוכ-נות היהודית חייבת לערוך מיון יסודי יותר בכל נושא השליחות ולהגיע למסקנה ששליח דתי יכול למלא כל שליחות (עליה, חינוך, מגביות וכד') בהצלחה רבה ב-הרבה מן השליח החילוני.

■ מאזן של הישגים

שאלה: כאשר אתם עושים עם שובכם, מאזן של הישגיכם האישיים, מה כלול בו?

יהודה: בתחום החינוכי הישגים נמדדים במילימטרים. להגיד כמה ילדים הצלתי מטמיעה — אינני יכול. זאת נדע עוד שנים. אבל אני גאה, למשל, בכך שהבאתי את אחת העיירות היהודיות מחוץ ל-ניו-יורק לשלב שבו בית הספר היהודי מלמד עברית בעברית. מעכשיו — הקשר של הנוער שם לארץ יהיה ישיר ולא אמצעי אני מונה ברשימת ההישגים גם סמי-נריונים מרוכזים ליהדות בבתי הספר הניו-יורקים בנושאים כמו: מדוע לנו הארץ. חוברת מקורות על זכויותינו לא"י שערכתי במק-ביל לתנופה ההסברתית של ה-„פתח" שהשפיעה אפילו על בני נוער יהודיים דתיים, ושיחות עם צעירים. לדעתי, מבצעים כאלה, שלי ושל עבודת השליחים החינו-כיים הפועלים בארה"ב, תורמים תרומה שקשה להעריך נגד הכו-חות העצומים של הטמיעה והתב-וללות המופעלים על הנוער ה-יהודי. מבחינה זו חשוב שבמורים האמריקאיים לא יהיו כמו ה-בינוני שבשליחים הישראלים ואין כמו מגע ישיר עם חוויית החיים הישראלית.

שושנה: במשך שנותי בברזיל יכולתי לראות כמה בתים שהיו מסורתיים על קצה המזלג — ש-התקרבו למסורת דרך בניהם, תל-מידינו. אני גם משוכנעת שבע-בודתנו שמרנו על הנוער הטוב שהיה זקוק למגע עם מדריך חינוכי ישראלי, לדוגמה, בחורים יהודים שלמדו שנתיים בישיבה גבוהה בפטרופוליס ובאו ללמוד באוניברסיטה של סאן-פאולו, ב-רחוב החילוני ובחברה החילונית הגויית, שבשבילם היינו הקשר היחיד והישיר עם היהדות ולפע-מים כמו עוגן הצלה רוחני היו כתלמידנו שלבשו ציציות גם ב-קמפוס של האוניברסיטה. לא הכלנו את עצמנו שנביא רבים לעליה. בדרום אמריקה אין שום נטיה לחשוב בכיוון זה. אבל השתדלנו, והצלחנו, לשכנע הורים לשלוח את בניהם, אם לא לישי-בות בישראל, לפחות לישיבות יהודיות בארה"ב ולא פעם היו מקרים בהם תלמידינו נעשו שומ-רי מצוות הרבה יותר מהוריהם. אני מקווה מאוד שתרמנו, כללית, לתדמית החיובית של היהודי הב-רזילאי על הישראלי הדתי.

יהודה: כל מחלקה או משרד בארץ השולחים לתפוצות שליח לא דתי עושים עוול לארץ-יש-ראל, לעליה לעם ישראל, ולתפ-קיד המוגדר שלשמו נשלח הש-ליח.

דוב: כתמצית ההישגים שלי הייתי קובע את שינוי היחס של הנוער והמבוגרים בדרום אפריקה לקיום מצוות. כשבאתי לפני שלוש שנים, מצאתי תפילת בוקר מקוצרת בבית הספר, הנחת תפי-לין לא היתה חובה, כל נער נהג כרצונו. שיניתי את הנוהג: תפי-לת שחרית במלואה, תפילין — חו-בה, ובמקביל התחלתי בפעולת הסברה ארוכה ומייגעת, סמינרים רבים ומפגשי שבתות וטיולים מבוהפים, כולם מוקדשים לנושא של קיום מצוות כחלק ממשי של הווי החיים. כאשר בסופה של תקופת שליחותי באו אלי התל-מידים ואמרו: עכשיו אנחנו רו-אים שאפשר להיות כיהודי גם בעולם המודרני של המאה העש-רים, ידעתי שהצלחתי!

הסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה
ת. ד. 92 טל': 39261
ירושלים

לציבור המורים

למחלקתנו כ-240 שליחים ב-25 ארצות.

בשבועות האחרונים חזרו כ-70 משליחינו מבתי-ספר בגולה בתום תקופת שליחותם. שליחים אלה משתלבים במערכת החנוך בארץ. הם מצטרפים למאות שליחינו שחזרו במשך השנים ותורמים מנסיונם הרחב והעשיר שרכשו במסגרות המגוונות של החנוך היהודי בתפוצות.

לקראת שנה"ל הנוכחית יצאו מטעם מחלקתנו 61 שליחים כדלהלן:

אירופה (כולל אנגליה)	—	16 שליחים
אמריקה הלטינית	—	24 שליחים
ארה"ב וקנדה	—	14 שליחים
דרום אפריקה	—	5 שליחים
ניו-זילנד	—	1
פרס	—	1

❖

לשנת הלימודים תשל"ז דרושים:

■ שליחים לתפקידי הוראה, הדרכה, ריכוז וניהול לימודי היהדות לבתי-ספר יסודיים, תיכוניים, וישיבות תיכוניות

■ למקצועות היהדות ועברית.

כישורים:

זוגות מורים דתיים, בעלי השכלה פדגוגית מושלמת ובעלי נסיון חיובי בהוראה.

הכשרה:

מועמד שיתקבל יוזמן להשתתף בהשתלמות של „עתודת המחנכים" הנערכת בשיתוף עם משרד החינוך והתרבות.

❖

● על המעוניינים לפנות בכתב או טלפונית לכתובת הנ"ל.

הווי יהודי וישראלי בבתי-ספר בתפוצות

שליחי המחלקה בחו"ל

אוסטריה	1
אוסטרליה	14
אורוגוואי	3
איטליה	3
אירלנד	1
אנגליה	20
ארגנטינה	12
ארה"ב	61 *
ברזיל	20
דרום-אפריקה	20
הולנד	4
ונצואלה	3
מקסיקו	2
ניו-זילנד	4
ספרד	1
פנמה	8
פרס	2
צרפת	10
קוסטה ריקה	1
קנדה	45
שוודיה	1
שווייץ	3
טורקיה	2
ס"ה	258

* 30 במסגרת חילופי מורים

תערוכת סוכות של ילדי ביה"ס תלמוד תורה הרצליה בריו-דה ז'נירו

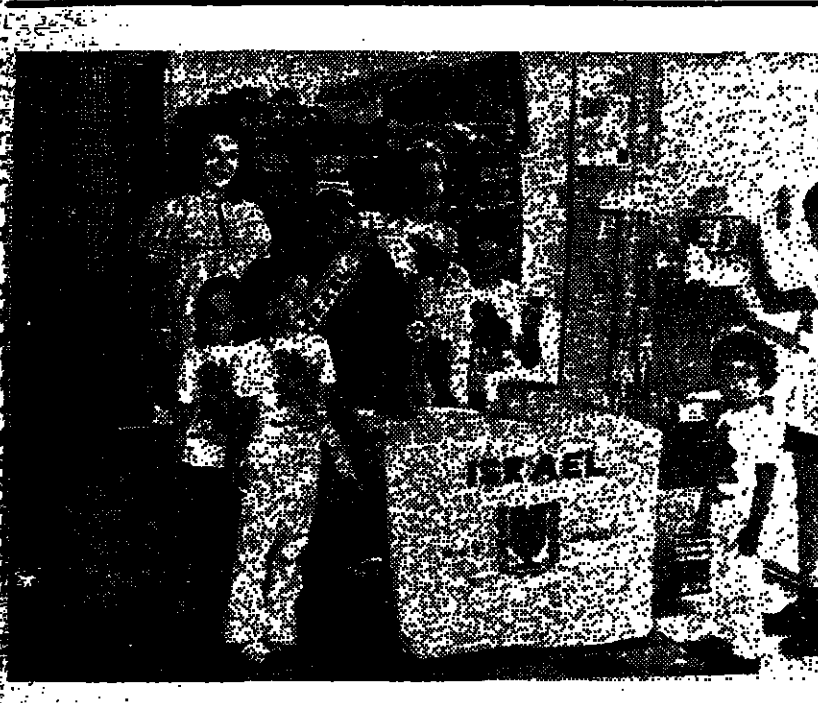

ילדי מידלברג שבדרום אפריקה מוכרים גלידה שתמורתה קודש לישראל

תלמידי ישיבת רמז, ניו-יורק בטקס לזכרם של קרבנות הפשע במעלות

מסיבת חנוכה בבי"ס „הלל" במילווקי, ארה"ב

אין ,רשימות שחורות' יש בדיקות למניעת טרגדיות משפחתיות

מאת שמחה אהרוני

סערה פרצה במדינה וסוחפת עמה את כל בעלי הגרון והעט. מאן-דהו ,גילה' תגלית מר-עישה, וללא בדיקה נוספת הפריח את ,הסוד' הבמוס, משרד הדתות מחזיק ב,רשי-מה-שחורה' של ,פסולי חי-תון' — אלו הם אנשים שהם פסולים לנשואין מכל מיני סי-בות. לאמתות הדברים אף פירסם תצלום של קטע מרשי-מה של המועצה הדתית בתל-אביב — שהודפסה באמצעות מחשב, ובה שמות ותיאורים מקוצרים ביותר, בעצם רק מי-לה או שתיים על מהות הפסול.

לא עברו שעות והחלה הזעקה באקטיביות ופרנעה על הרבנות ו-משרד הדתות. הטלוויזיה והרדיו ר-שלחה כתב מיוחד שיכסה את הנושא, ובמקביל הקרינה את ,הרשימה ה-שחורה' כשהיא מראיינת את ,אבירי והחופש' הידועים בתשקפותיהם ה-סמאלניות האנטי-דתיות. הכל שקולים במעט ולא נשמע במשך כל השנה, התעוררו מתרדמתם וביקשו כינוס דחוף של הכנסת, זאת בצוד העתונות, מנסה במתכונת או שלא בהתכוון לנבור בפרשה ולנסות ל-מצוא כל פרשה עכורה שתוכל ללבות יותר את הסערה.

מוסיפים גם שמות שבתי הדין מודי-עים לנשואין לאחר שהרשימה ה-קודמת הודפסה, עד גמר הבירור.

מבהיר הרב גור: ,אף פעם לא היו ברשימה של משרד הדתות מקרים שנודעו בעתונות ובטלויזיה כמו ,גבר נוכרי שאינו יהודי', ,לא נימולי' וכו'. ,הרשימה שהופיעה ב-עתונות אינה של משרד הדתות, מה גם שהיא מכילה מקרים שכלל וכלל אין להכניס אותם ברשימות — ויש בכך משום חילול לייחס רשימות אלה למשרד הדתות'.

מוסיף מנהל המחלקה לרבנות: ,גם הרשימה הזו, שהיא שייכת ל-מועצה הדתית אינה ,רשימה שחורה' — של ,פסולי-חיתון'. אפילו רק לפי המקרים שפורסמו בעתונות אפ-שר לראות את האבסורד בדבר.

איזה פסול נשואין יש במקרה של ,לא נימול'? הרי יהודי לא נימול הוא יהודי לכל דבר, כולל קידושין כדת משה וישראל, הגבר היהודי ש-מונעים ממנו זה ,אכילת קורבן פסח', או ניקח דוגמא נוספת ,מהרשימה': ,הוכרז שאינו יהודי'. אף אדם לא הוסמך להכריז על מישהו שאינו יהודי אפילו רב, מלבד בית דין. כגיל ב-ידיעה ,המרעישה' ,באם הכלה טוע-נת שחתנה אינו יהודי' — אי אפשר לפסול אדם על [?] עדותה של אשה'.

,לא הפעלנו בלשים'

,לא הפעלנו בלשים כדי לגלות פרטים על מבוקשי חיתון. השמות של המדווחים מוסרי המידע הם שמותיהם של אנשים שעברו בשעתו במועצה ולא של גורמים חיצוניים' — מצהיר יו"ר המועה"ד ח"כ פנחס שיינמן.

אנשי המועצה הדתית אינם מבינים בשל מה הסערה הגדולה הזו. שעצם כי הרשימה בה מדובר, אינה רשימה של ,פסולי חיתון', אלא של אנשים שטעוני טיפול ובדיקה מיוחדת בעת באם להרשם לנשואין. הכוונה היא, לאנשים שידוע, או קיים כלפיהם חשש שמבוסס למצבם האישי, שיש לברר לפני הרישום לנישואין.

המועצה הדתית בת"א מסבירה כי חלק הארי של השמות ברשימה מקו-רם מרשימות משרד הדתות, אשר מקבל את השמות מבתי-דין הרבניים ומרושמי הנשואין בארץ. רק מיעוט קטן של שמות הם מעכבי נשואין בפסק דין של בית המשפט המחוזי. השאר הם של אנשים, שהם עצמם או עדים מסרו עדות על נתון אישי המצריך בירור בעת רישום נשואין.

יתר על כן, הרשימה מכילה שמות שהתאספו במשך עשרות בשנים, היא הודפסה במחשב, בשנת 1970. בעתון אחר בלבד הוסף ביותר. חלק גדול מהשמות ברשימה, הוא כבר מיושן. מאז לא הודפסה כל רשימה חדשה.

אנשי המועה"ד בת"א גם מכחישים בכל תוקף כאילו ברשימה מצויים שמות של חיילי צה"ל או אזרחים, אשר נפצעו. דבר זה מסווה שקר גס.

לדעת אותם חוגים נגבה הרשימה ע"י חוגים שכל כוונתם להשחיר את פני הרבנות הראשית בישראל.

מדוע קמה הסערה? האם אפשר למנוע נשואי ביגמיה מבלי להחזיק ברשימות? האם אפשר למנוע טרגדיות משפחתיות ולהאמין רק למוצא שפ-תיים של זוג הבא להנשא? באמ-תחתם של הרבנים ורושמי נשואין ישנם סיפורים למכביר על עשרות מקרים שהודות ליחסם הרציני של הרבנים לנושא הפרט ביותר שהתוקף בידם, מנעו טרגדיות משפחתיות נוראות?

אותם ,אבירי החופש' הזועקים ל-מען הנהגת נשואין אזרחיים במדינה: האם הם חושבים כי במקרה זה לא יחזיקו השלטונות המוסמכים תיקים ורשימות של אנשים שיש להם בעיות? האם אזרח אמריקאי הנוסע לאבודה או ללאס ואגס להנשא, מוכן רושם הנשואין להשיאו בלי שיעביר את נתוניו האישיים ל-מחשב? בכן, בארה"ב מחזיקים תיקים ורשימות. גם שם מודיעים את המושב בכל מיני עדויות. כמובן העדויות והנשואים שם, שונים מאלו שבישראל. אבל השאלה אינה כרגע מי הם הנשואים, אלא הפרינציפ ש-הוא זהה: בכל מקום ישנן רשימות, בכל מקום מקבלים עדויות. פסקי דין ורושמים אותם. ובכל מקום מעכבים תהליכים בשיש ברור משפטי.

אם כן מה הרעש הגדול שקם עתה במדינה?

הצבועים הללו

אומר לנו מר דוד גלס מנכ"ל משרד הדתות: ,בזמנו כאשר התעוררה שאלת ,מיהו יהודי', טענו בפנינו מדוע אנו מתעקשים על הרשום, הרי זה רק רישום טכני. היום הם טוענים, את ההפך — כי מה ה-צביעות הזו? צריך שיהיה ברור כי כל זמן שיש חוק הקובע שנשואין בישראל יעשו לפי דין תורה — יבוצע בהתאם לכך'.

ישראל גודיוביץ', תייק על תיק פרשה, בטל רשימה ש,מגליה' לא ידעו כלל את תכליתה.

על מה המהומה? — בשנת בעיו רשמי הרבנים רושמי הנשואין למעלה מ-40 אלף זוגות לנשואין. כל המק-רים שבם בעיות לאותו אחוז הם מהם חלק שכבר בבר מותר לנשואין.

יש להודות כי אם היה מכשול כלשהו הרי הוא נעוץ בעובדה ש-הרשימה הזו הודלפה החוצה. היא היתה חייבת להיות סגורה בתוכם כפול ובידי אדם אחד המוסמך לכך — רושם הנשואין.

החטא הוא כפול — הן מצד אלו שלא ידעו לשמור על הרשימה והן מצד אלו שהודיעו לקפוץ על המציאה ולפרסמה ברבים.

הנהגת חוק נשואין אזרחיים לא תפתור את בעיית ,הנשים הפרט' ב-עיה זו. אף אחד כולל בעלי ההצעה לא ירצו להמצא במצב שבו כל אחד, כולל קרוב יקר להם, יוכל בסיבה כל שהיא, להינשא מבלי שיבדק שמא הוא גורם בכך לטרגדיה נוראה ב-ביתו הוא.

מהי האמת?

החוק קובע, כי נשואין וגירושין של יהודים במדינת ישראל נערכים רק לפי דין-תורה. זאת על סמך סעיף 2 של חוק שיפוט בתי-דין רבניים — נשואין וגירושין תשי"ג. חוק זה בעצם הוא המשכו של החוק המנדטורי — (דבר המלך במועצתו, על א"י 1922—1947, סעיף 51). לפיו נקבע שנשואין וגירושין בארץ ישראל הם בידי הרבנות ובתי הדין הרבניים. בעתון הרשמי מיום ט"ז סיון תש"ח (16.6.48) פורסם שהממשלה הזמנית החליטה להעניק לשר הדתות את הסמכויות שהיו לנציב העליון ולמו-עצתו בנושא בתי-דין-רבניים ונשו-אין וגירושין. משרד הדתות הוא ה-מוסמך היחידי לבצע את חוק הנשו-אין והגירושין.

פירושם של הדברים הוא שמשרד הדתות הוא אשר מקים את בתי הדין הרבניים, רק לו הסמכות למנות רב-נים רושמי נשואין והוא גם האחראי הבלעדי על ביצוע החוק.

אומר הרב יהודה גור, מנהל ה-מחלקה לרבנות, שבתוקף החוק הוא הממונה לביצוע פקודת נשואין ו-הגירושין: ,במשרד הדתות לא קיימת ,רשימה שחורה'. יש לנו רשי-מה המורכבת מהודעות בתי הדין הרבניים ורבנים המורשים לנשואין והם מקרים שיש לעכב נשואין עד תום הבירור בבית הדין הרבני'.

כדי להבין את הדברים ,יש להכיר את הנוהל של רשום נשואין. מסביר הרב גור: ,זוג הרוצה לבוא בברית הנשואין צריך להביא עמו עדים שיעידו על זהותם ועל נכונות הפרטים האישיים של בני הזוג ב-התאם להצהרתם:

מוסיף הממונה על פקודת נשואין וגירושין: ,בתקנות הוראות לרי-שום נשואין (מהדורה מתוקנת — סיון תשי"ג) מודגש במפורש (סעיפים 11—10—9—8) הצורך לחקור ולדרוש את העדים בקפדנות ולהרבות ב-שאלות כדי לבדוק את נכונות ה-פרטים. ויש צורך בבדיקות כאלה. זוג יכול גם להירשם לנשואין אצל כל רב רושם נשואין ולאו-דוקא במקום מגוריו. לצורך זה על הזוג להצטייד בתעודת רווקות אותה הם יכולים לקבל אצל הרב המורשה של המקום בו גרו במשך חצי השנה ב-רציפות (סעיף 46 של תקנות הוראות לרישום נשואין)'.

מדגיש איש שיחנו: ,עצם האח-ריות המוטלת על רושם נשואין, ש-בידו הסמכות לקבוע דיני אישות, היא כבדה ביותר, כן גם מובן שעליו לחקור ולדרוש היטב כדי שמצפונו יהיה שלם עם מעשיו. והנה בעת חקירת עדים מתגלה איזה ספק שהוא במעמד האישי וזאת באשר העדים יודעים שהם יענשו לפי החוק אם יעידו עדות שקר. הרב אינו רוצה ואסור לו לפסול את הנשואין מחמת הספק שנתגלה לאור העדויות על כן, במקרה של ספיקות הוא מעביר את התיק לבית-הדין הרבני'.

כדי למנוע טרגדיות

יש לציין כי הדברים מוסבים ברוב המקרים למעמד האישי של בני הזוג. כמו החשש שאשה מנסה לעזוב את בעלה וילדיה ולהנשא לאחר, או בעל שעזב את אשתו וילדיו ורוצה להנשא לאשה אחרת, או בעיות של נשואי עריות ונשואי ממזר. וכמובן גם מק-רים שלפי דין תורה הנשואים אסורים כמו כהן לגרושה, או גרי ושאר פסולי חיתון. כל זאת מתגלה רק, ואני מדגיש את המילה הזו מתוך חקירת העדים בפני רב רושם ה-נשואין.

צריך להבין כי הדברים נוגעים לטרגדיות אנושיות. הנה מקרה של השבוע, אשה, מבקשת להינשא. בתיק החקירה מתברר שהיא אינה בטוחה כי האיש העומד לשאתה הוא אבי פרי-בטנה. יש כאן שאלה של אבהות. טבעי שהרב אינו יכול לפסוק בכך ומעביר את הטפול לבית הדין הרבני שיפסוק הלכתית.

,משרד הדתות חייב להודיע על כך לכל רושמי הנשואין כדי שאלו לא יכשלו. במקרה הזוג ישבה אליהם. עכשיו יש לחכות עד גמר הבירור בבית הדין.

אבל אומר הרב גור: ,הרשימות האלו מיועדות אך ורק לרבנים רושמי הנשואין ולמזכירות רק להם, ואפילו לא לרבנים שאינם רושמי נשואין. העיקר: הרשימות מכילות אך ורק שמות ומקרים מהסוג ש-הזכרנו הבעייתיים אם המשרד או ע"י הרב הרושם או לאחר פסק הדין של בית הדין הרבני ולא משום מקום אחר, יתר על כן: ברשימות מללו

...ומוריד הגשם בעיניים מטאורולוגיות

מאת נעמי גולן

האם יכולה המטאורולוגיה המודרנית לנבא שנה גשומה או שחונה? לספר לנו על הצוכה בשום או פגרים יבש, להסביר האם פסח של שנה מעוברת נופל באביב או קשור עדיין לחורף? האם תצפיותיה מאשרים את אימרות חז"ל וסימני בצו-רת ושמיטה שקבעו בדורות קדמונים? בתפילת יום הכיפורים מבקש כהן גדול: ,שתהא השנה הזאת שנה גשומה...' ובסופו של שמיני עצרת מתפללים כל הציבור לומר ,משיב הרוח ומוריד הגשם'.

מדוע דווקא אז?

התייחסות אל מזג אוויר ובעיקר אל גשמי החורף בארץ ישראל רבה במקורותינו. המטאורולוג יעקב כצלנסון הקדיש לכך מחקר מיוחד ובו הוא בודק את דברי חז"ל לאור הקלימטולוגיה המודרנית. כך למשל חז"ל היו נותנים סימנים אקלימיים לתחזיות:

,ענים השכים — מרובים מימיהם. עבים בחורים — מועטים מימיהם (תענית י').

או — ,חוזו וקנים כביפורי כשזוויתה רביעה ראשונה והוו מריחים בעפר ויודעו למטר מימי (גשמי) השנה' (ירושלמי, תענית ב' א').

ביסודו אולי לא מריחים בקרקע, אבל וודאי לא מוכבים והוזאים, זאת למדנו מבקורנו בתחנה המטאורולוגית הגדולה בבית-דגן השבוע להתחייב לתחזית, שהיא מעבר לעשרים וארבע, או ארבעים ושמונה השעות הבאות.

לאור המקורות

מועדי התחלה וסוף של עונת הגשמים בארץ אף הם ברורים מן המקורות. ,אחר החג (סכות) ימות הגשמים הם' באמר ביקש שמעוני. יעקב כצלנסון מנהל מחלקת תיעוד אקלימי בתחנה המטאורולוגית אומר: ,באמת התאריך הממוצע של שמיני עצרת (11 באוקטובר) קרוב מאוד לתאריך הממוצע של ירידת הגשמים הממשיים הראשונים ברוב חלקי ארץ ישראל'.

על אופי הגשמים הרצוי: להקלאות, ולאדם קובעים חז"ל: ,נתחו גשמיכם בעתם — לא שכורה ולא צמאה אלא בינונית שכל זמן שהגשמים מרובים מטשטשים את הארץ ואינה מוציאה פירות (תענית כ"ב) ואילו שנת בצורת הם-מגדירים: ,וכן שפסקו גשמים בין גשם לגשם ארבעים יום, מתריעין עליהם (מיד) מפני שהוא מכת בצורת' (תענית ג' משנה א').

על הדברים המסקנים הברורים במקורותינו — מצויה המטאורולוגיה המודרנית בסבך של מחלוקות היסטוריות ושיטות מתנגשות. סוף סוף אין היא מדע מדויק כאסטרונומיה ולא כל נתוני הטבע נתונים בידי האדם — עדיין מקום רב נותר לתפילה ולבקשת רחמי שמים...

גם התופעה המוכרת לשהחזאי מודיע על ירידת גשמים ולמחרת זורחת השמש — מובנת לנו יותר לאור שיחתנו עם המטאורולוג.

מסביר כצלנסון: ,בכל שיחה על גשמי א"י צריכים לדעת ראשית שאנחנו משתייכים במפת אקלימי העולם לשיקום קטן ביותר על פני כדור הארץ. רק כ-1.7% משטחו של כדור הארץ היבשה מצוי חורף כלומר גשמים בעונה הקרה. ברוב דרכו של הגבל הגשם הוא תופעה של קיץ או של העונה החמה.

שנית — למרות שחגי ישראל נתונים לפי לוח הירח של השנה העברית, הרי שתופעות אקלימיות כגשם ובצורת נקבעות לפי השמש. מה שמעניין הוא בלוח שחכמינו שקבעו חגים המגועים בלוח הבריו — קלעו למטרה גם במבזיגת שנת הש-מש. דוגמא לכך נתחי קדם כאשר מתברר ששמיני עצרת המקביל בערך ל-11 באוקטובר, יוצר זהות בין תפילת הגשם הרישמית ובין פתיחת עונת הגשם האקלימית'.

הסימנים לשנת בצורת

שאלה: ובכן לגבי הגדרות שנת בצורת: ומתי צריך לפתוח לבשם בשנה שאיננה שחונה?

יעקב כצלנסון: התאריך הממוצע לירידת גשם הוא ה-10 באוקטובר. ליאו קראון שהתמסר על הפולקלור הביזנאי מר-סם בשנת 1967 תאוריה לפיה אם אוקטובר עובר בלי גשם סימן שהחורף יהיו חדשים גשומים מאוד. ולהפך — אוק-טובר גשום מביא חורף יבש. מעניין שבססטי ניכר של שנים — זה נכון. אבל גם קביעה זו איננה מדויקת אפילו קראון עצמו ערך בה כמה וכמה תיקונים. בביסוס האחרון עונת התאוריה שלו על כך שאם אוקטובר יבש — נובמבר הדומבר גשומים'.

שאלה: האם לא יהיו בשורות למי לבוא במצבוח?

כצלנסון מחייך: אינני מקבא בחזאים. שומר נפשו ירחק ממקצוע. מרכיבי מזג האוויר כה רבים וכה מסובכים ש-בעמט ולא ניתן להכין תחזיות. ליקוי חמה ולבנה אפשר לנבא ע"י חישובים אפילו מאה שנה מראש אבל האם יורד מטר גשם — מי יודע החזאי לכשל רואה שקע של רוחות קרה סביבה לרחים ביום התיכון ולפי חישובים שונים של קצב התקדמותה כלפי חופינו הוא מגיע למסקנה שמחר יורד גשם, מגיע המחר — ושמש בקיע, מה קרה? רוחות הקרה נעצרה פתאם בנקודה מסוימת בים. מה יכול החזאי ל-עשותה'.

שאלה: מדוע אם כן קיימת החזאות מבלנד?

כצלנסון: יש לחצים כבדים מצד החקלאים, הספנים, אנשי התעופה הגורמים אחרים הזקוקים למידע אקלימי ויש כמובן מחקרים אקלימיים נוספים הנעזרים בסטטיסטיקה ומסייעים לאדם בחיזוי, ולו גם בלתי מדוייק הנתון לשינויים. בקווים כלליים אפשר לדעת שהשנה בארץ ישראל מתחלקת לשתי עונות: ימות חמה וימות גשמים. עונת הגשם מתחילים אחרי סוכות ונגמרים בסוף ניסן. נובמבר הוא החודש ה-קריטי לחקלאות-בעל, ונובמבר בלי גשם פרושו לעתים קרו-בות נביטה קטלה, יבול רע, בצורת חקלאית. חודשי החורף המרכזיים הם דצמבר, ינואר, פברואר, אבל גם המונח חורף הוא לא מדויק, החורף במחצית הצפונית של הארץ הוא ים-תיכוני, ובמחצית הדרומית — מדברי. דווקא משום שאנו על גבול אקלימי, בשנה שחונה המדבר מתפשט צפונה ובשנה גשומה הוא נסוג דרומה והתנודות המרובות מקשות עוד יותר על החיזוי. קו הגבול בין שני האקלימים הללו עובר בערך בבאר-שבע, שם ממוצע הגשמים הוא 200 מ"מ, שהם המינימום ההכרחי לתבואות בר. כל גרעון קטן בכמות גשמים זו — גוררת בצורת חקלאית בדרום.

יש להבחין בין סוגי הבצורת

שאלה: מתי אישוא בצורת?

כצלנסון: בצורת היא גרעון, אבל שוב יש לשאול — איזה גרעון. בכפר גלעדי בו הממוצע הוא 800 מ"מ, גם כשיש שנה אחת גירעון בגשמים ויורדים רק 500 מ"מ — אין זו בצורת. בנגב — כל פחות מ-200 המילימטרים גורר בוא אסור ליבולים. כשמדברים על בצורות יש גם להבחין בין: (א) בצורת חקלאית (ב) בצורת אקלימית (ג) בצורת הידרולוגית כלומר, צמצום שפיעת המעיינות.

שאלה: האם א"י נוטה לשנים של בצורות יותר מאשר לשנים של שפע? האם יש בה איזו מחזוריות או אפשרויות לקביעה מראש מתי תהיה בצורת ומתי שנת שפע?

כצלנסון: משלושים שנה של בדיקות גשמים בת"א הת-ברר שב-18 שנה ירד גשם פחות מן הממוצע וב-12 שנה יותר מן הממוצע. ברור אם כן ששנים יבשות שכיחות משנים גשומות. מבדיקות בנושא גיליתי ש-23% של השנים בארץ הם שנות בצורת אקלימית. לבצורת זוהי מחזוריות, כלומר — כל שנה רביעית בערך היא שנת בצורת. אבל גם מחז-וריות זו — מדומה. התופעות האסטרונומיות של קיץ וחורף, יום-לילה הן מחזוריות. האקלים הוא המהפך, לאנשים הבאים אלי ושואלים מדוע מקבלים החקלאים פיצויי בצורת כל ארבע או חמש שנים, יוצא שהבצורת היא תופעה מחזורית קבועה, אני עונה: רבותי, אין מחזוריות, אלא מה — כל שנה רביעית בארץ ,ידועה בציבור' כבצורת'...

אין להתנבא

כצלנסון מסרב אם כן להתנבא אם החורף הקרוב יהיה גשום. הוא מדגיש את שלושת הלאווין של המטאורולוגיה המודרנית: באקלים אין מגמה / אין מחזוריות / אין לחפש סימנים.

מסתבר שכמו ,מריחי האדמה' של צימורי הקדומה כך היו נותני סימנים גם בדורות אחרים. סיפרנו על הבדואים וסימניהם, הם היו קובעים גם ששנה גשומה גוררת אחרי שנה יבשה, אבל כצלנסון אומר: בדקנו את רוב הסימנים והשיטות — אין בהם ממש מדעי. בלית ברירה נותרו לבני האדם רק המשגיגים, ,איזהו מעונן... ר' עקיבא אומר: אילו נותני עתים כגון... היום הזה נוחה לבתר גשמים יורדין (תוספתא, שבת) ואלה האסורים כידוע על אמונת היהדות, וכן טבלות החישובים הסטטיסטיות, על כל אי-הוודאות ש-בהן, שבידי המטאורולוגים.

אגב, סיפור שיפוטי לבעיותיו של מטאורולוג מודרני נמצא בתלמוד בבלי, תענית ט': ,עולא נזדמן לבבל, ראה עורזות (עננים קלושים הזת עננים צבים) אמר להם: פנו הכלים, שעכשיו ירדו גשמים. לסוף לא ירדו גשמים. אמר: כשם שמשקרים הבבלים כך משקרים גשמיהם'.

הריקוד הברצלבי של ר' יוחנן הפרסי

מאת חיים פיקרש

אורחות חייו מתנהלים מתוך צניעות יתירה, הסתפקות במועט ועבודת השם מתוך אמונה ותום לב. בסימטאות מאה שערים בי-רושלים מהלך ר' יוחנן, בשולי מדרכות האבן, משפיל ראשו, ואינו זורק מבטו לצדדים, אך אותו יוצא-פרס, שדבק בתנועת חסידי ברצלב, הצנוע הנחבא אל הכלים, מרבית ימות השנה, ב-שמחת תורה אינו יודע מנוח. הוא, מסתובב, ,נוטל את הבכורה' בריקוד עם ספרי התורה, גם מכריו ובני משפחתו, שוב אינם מכירים אותו...

כיצד הגיע ר' יוחנן אל חסידות ברצלב?

אכן, פרשה מופלאה היא. ראשיתה — באותו רגע בו עלתה לגנזי מרום נשמתו של ר' יוסף ג'אנזאן. לפני כמה עשרות בשנים כשבני המשפחה ישבו ,שבעה' בביתו הקטן והצר, ברובע היהודי באיספהאן שבפרס. ר' יוסף הישיש לא הותיר צוואה בכתב, אך לפני מותו גילה אבני הסובבים אותו, כי הוא משתוקק מאד שבניו יעזבו את הגלות, ויעלו לארץ ,כדי לחונן עפרה'.

כבוד האב המנוח היה יקר לבני המשפחה. כשחלפו ימי ה-,שבעה' קמו יוצאי חלציו והש-לימו הכנותיהם לעליה. הם הניחו אחוריהם את ביתם הדל, נטלו צרורות קטנים בידיהם ועשו דר-כם לארץ הקודש. קשה היתה הדרך, ימים ולילות טילטלו עצ-מם, אך התגברו על הכל בכח צוואתו של האב. ביום השלישי להליכתם, לאחר חציית גבול רוסיה—פרס, הגיעו עם רדת ה-לילה, אל אומן — העיירה ה-אוקראינית הקטנה הסמוכה ל-קיוב. אותה שעה המו ברחובותיה הצרים של עיירה זו המוני יהו-דים, בלבושם המסורתי, שנשאו הכנותיהם לקראת העליה ביום המחרת על הציון של רבם ה-קדוש, ר' נחמן מברצלב. התמהה רבה היתה לבני משפחת ג'אנזאן, היכרות חדשה זו עם אחים יהו-דיים ועוד יותר מכך — סקרנותם לחזות אחר התוועדותם המיוחדת.

חלכו בני המשפחה הפרסית התערבו שמה. צירפו עצמם ל-חבורת אומרי ,תהלים' היהו אגנם לחסידים, במיוחד הזקנים שבחבורה שגילגלו בסיפורי ה-מעשיות על רבם הצעיר. יותר מאחר אף שילבו עצמם במעגלי הריקוד הברצלבי. כה עשו שני הבנים הבוגרים של המשפחה, ואילו האם, האלמנה, מצאה אותה שעה שפה משותפת עם נשי ה-חסידים וסייעה בידם את עריכת השולחן ל,משפחת חסידי ברצ-לב'. הכיצד דיברו ביניהם? ב-,לשון הקודש', כמובן...

הצעיר במשפחה הפרסית ישב בין הצד. זהו זה יוחנן בן ה-9, שתלה מבטי סקרנות בכל הסובב אותו ואף הוא חש עצמו כמי ש-קולט במקצת משיפעת הווייות שבמיפגש מרגש זה.

באשמורת הבוקר של יום ה-מחרת הלכו כל בני המשפחה להשתטח על ה,ציון'. הגיעו ,פת-קעת' ושוב סבבו במעגל ה-רוקדים סביב לקבר. במפשה ה-ריקוד סביב לציון, לא נגרע חלקו של יוחנן הקטן. אף הוא שישב ברוב הנאה על כתפו ה-רחבה של חסיד, התענג מהניגו-נים הרבים ומן השירה ששטפה שם בשבילי השדות המקיפים את קברו של הצדיק.

קרוב לארבעים שנה לאחר המעמד הנשגב של העליה על קבר הרבי באומן, סבב יוחנן עם חסידי ברסלב סביב קברו של התנא האלוקי ר' שמעון בר יוחאי במירון, כשעל כתפו יושב לו בנו בכורו. היה זה בפרוס שמחת הבר מצוה שלו, ובכך, דומה, ר' ביקש להכניס את יוצא חלציו תחת כנפיה של אותה חסידות, שהוא, כאמור, דבק בה, במעמד העליה אל הציון באומן.

בן-ציון, בנו של ר' יוחנן, שמח מאד כשאביו נענה לבקשתו ר' לקח אותו ל,חודש ההתוועדות' במירון, שהתחיל בראשית אלול ונסתיים ביום הכיפורים. הנער ספג רשמים. קלט רבות מהווויות שעברו עליו, אך ביותר התרשם בתפילת יום הכיפורים, שנערכה ברחבת הקבר, באווירה של מיסתורין.

עם קבלת עול חסידות ברצלב היה בנו בכורו של ר' יוחנן מפ-ציר באביו שיורשה לו להתלוות אליו ולספוג בכל העת מאווירה החסידית מיוחדת זו. מני אז צמוד בן ציון הקטן אל אביו. הוא קם באשמורת הבוקר, מהלך עמו מ-ביתו בשכונת הבוכרים בירושלים אל בית המדרש שבמאה שערים ובדרך הוא שומע מפיו סיפורים ומעשיות על הרבי, אותם סיפורים שקלט ר' יוחנן, אביו, מפי ר' שמואל הורביץ ומשל ר' נחמן, המכונה ,נשקה טוליצ'ינר', בלי-לות החורף הארוכים... במיוחד כבשו את לב הנער סיפורי ר' יוחנן המיוחסות לעליה אל הציון באומן, שהיתה כרוכה תמיד ב-סכנות מרובות.

כך למעשה, נכנס בן הדור השני ליוצאי פרס, אל תנועת החסידות הברצלבית. גם התפילה המיוחדת של חסידי ברצלב ב-בית מדרשם בירושלים, הריקוד היום-יומי שלהם לעת ערבים, הלימוד בצוותא ב,ליקוטי ה-מוהר"ן' — כל אלה תופסים הרבה מחיי הקדושה הברצלבית, ה' ממלאת את ישותם של ר' יוחנן הפרסי ובנו בכורו בן-ציון.

חסידי ברצלב כשלעצמם רואים בהם ,משלהם', ואם כי שיחם קשה במקצת שכן החסידים דוברי אידיש הם. ור' יוחנן ובנו ,דוב-רים רק עברית', בכל זאת אומ-רים השנים כי ,ללמוד גם להבין את השפה הגלותית...'

כל הוויו של ר' יוחנן מתנה-לים בקדושה. הוא קם בבוקר ר' הולך אל בית המדרש, מתפלל ולומד שעה ארוכה. חוזר אל ביתו הדל לפת שחרית ושב — חוזר לבית המדרש, ללמוד. טוב לו בעולמו של הקדוש ברוך הוא. הוא תמיד שרוי בשמחה, אף על פי שאין לו פרנסה קבועה. יש והוא יושב וכותב ספרים, תפילין ו-מזוזות ,עושה ציציות' ואומר תהילים, אך בכל אלה, כאמור, אין ,כדי לפרנס בכבוד את ה-משפחה. אבל ר' יוחנן, כהגדרתו, אינו שואף לרווחה יתירה, הן כבר ציווה ר' נחמן מברצלב על ,סילוק תאוות הממון'...

— ובלילה הזה, ליל שמחת תורה, כשעמך בית ישראל מצווים לשמוח, שוכח ר' יוחנן עולם ומלואו, ומקיים מצוות שמחה זו ,עד כלות הנפש ממש' — מעידים עליו מכריו וידידיו מקרב קהל עדת חסידי ברצלב.

המסים שבדרך

מאת ברוך אדלר

מידגם שערך האוצר באחרונה בקרב שכירים הראה כי ההכנסה נטו שנשארה בידי העובדים עם ביצוע הריפורמה במסים גדלה ב-14—13 אחוזים. בודדים בלבד קיבלו בעקבות הריפורמה פחות ממה שקיבלו קודם לכן והללו יפוצו, כמובן. על כך, בהתאם להסכם שנחתם בין ההסתדרות לבין המעסיקים.

אולם, מי שחשב כי השכר הגבוה יותר שהוא מקבל עתה יאפשר לו לצרוך יותר ולקנות דברים שקודם לכן לא יכול היה להרשות לעצמו לקנותם, או להגדיל את החסכונות, אינו אלא טועה. כמעט ברור שבאמצעי התגים יוכל האוצר לקנות פחות ממה שהוא קונה כיום, כי ההכנסה הנוספת תקטן עקב הטלת מסים חדשים.

אומדן ההכנסות לא מתממש

כפי שמתברר עתה אומדן ההכנסות של האוצר לא מתממש והריפורמה עלתה יותר בהפסד מסים מכפי ש-צפו. הכספים אלה החסרים לאוצר, בתוספת הגרעון שולקה מלכתחילה בתקציב יחייבו למצוא מקורות לכי-סוים, והמוסר ברירה לא יהיה מנוס מהעלאת מסים.

לפי התחזית יחסרו לאוצר כחמישה מיליארד ל"י, בעוד שבאומדן ה-תקציב המקורי לשנה זו דובר על גרעון של מיליארד וחצי ל"י בלבד. הגידול העצום בגרעון מאלץ את הממשלה לכסות אותו באמצעי ה-משום של ,הדפסת' כסף, כלומר, יצירת אינפלציה. באמצעי זה אי-אפשר יהיה להמשיך כי יש ל-סמוך העמל הרב שהושקע בבלימת האינפלציה ושהחלו תוצאות בחדשים האחרונים, כשבמשק שררה יציבות והמדד לא עלה, ובחודש אחד אף ירד. הזרמת הכספים הגדולה ל-שוק תהיה מכריחה לתת תוצאות ב-משק היציבות תתחיל להתערער מ-חדש. ואכן, כבר עתה נראים סימנים ראשונים להתערערות זו ועדות לכך תנועת הקונים המוגברת המורגשת באחרונה. תנועה זו תביא בעקבותיה עליית מחירים וככל שיגדל לחץ ה-ציבור בשוק כן יעלו המחירים יותר וגלגלי האינפלציה יחזלו בהירותם. עתה הוא גם הזמן שסוחרים ותעשיי-נים ינצלו את ההזדמנות ויעלו מחירים בשל שלושת הפיחותים הקטנים ש-בוצעו בחודשים האחרונים ושאותם נמנעו עד כה מלהטיל על הציבור. הם לא עשו זאת עד כה כי היציבות במשק לא איפשרה זאת. הקונים הת-אפקו מקניות וזה אילץ את המוכרים ,לספוג' את העתיקויות בעקבות ה-פיחותים. עתה יהיה לאנשים יותר כסף והם יהיו מוכנים לשלם יותר ר' המוכרים ינצלו זאת להעלאת מחירים.

ההכרח לספוג כספים

בכדי למנוע תופעות שליליות אלו במשק ולמלא את הקופה הריקה של האוצר יהיה הכרח ,לספוג' כספים מהציבור. המבחר לביצוע מדיניות זו העומד בפני האוצר אינו רב ולכן יאלץ להשתמש באמצעים בדוקים ר' מנוסים, למרות שהם גורמים ל-עיוותים במשק. כמובן, שהעלאת ה-מסים הישירים אינה באה בחשבון ואת ההפסד מהריפורמה אי אפשר יהיה למלא ע"י הגדלת שיעורי המס. הבסיס היסודי של הריפורמה היו הקטנת שיעורי המס השולי ויצירת כספים מסים שאפשר לחיות עמם. לא ניתן, לכן, לשנות עתה מערכת זו. בפני מינהל הכנסות המדינה נשא-רה פתוחה רק הדרך של העלאת מסי עקיפין. אולם, גם בשטח זה יש הגבלות רבות ולא כל מס ניתן להע-לות. את המכס, למשל, קשה עתה להעלות בשל התחייבויות של ה-הסכם עם ,השוק המשותף'. המכס מציין הממונה על הכנסות המדינה, מר מ. גירדפר — היה אחד המקו-רות הגדולים של הכנסות. אולם. עתה מצטמצם הולך מקור זה ובעתיד הוא יקטן עוד יותר ויהיה אחד המקורות הקטנים ביותר של הכנסות למדינה. זאת בשל התחייבויות ל,שוק ה-משותף'.

מקור גדול של הכנסות שבו תלו תקוות רבות היה מס ערך מוסף. מס זה אמור היה להכנס לתוקף ב-1 באוקטובר. עתה מתברר כי אין כל אפשרות לעמוד בתאריך זה. ועדת הכספים של הכנסת סיימה את הדיון בחוק המסובך של המע"מ והרבים שלו הוא יבוא לאישור הכנסת אחרי הפגרה. קרוב לודאי שכבר בחודש הבא יאושר החוק, כי הן הקואליציה והן האופוזיציה של ,הליכוד' תומ-כות בו. תמיכה משותפת זו איפשרה לזרז את הכנת החוק, כשוועדת ה-כספים עשתה מאמץ רב ועבדה ימים רבים על החוק. אולם, גם אם יאושר החוק באוקטובר אי אפשר יהיה להפ-עילו מיד. דרושות עוד תקנות והכנות אדמיניסטרטיביות. אלו נעשו, אמנם, במקביל להכנת החוק בכנסת — מצריך סר בדיקה. הממונה על המס החדש — אבל בכ"ז יידרש זמן מסוים להפעלת החוק. לכן, במקרה הטוב אפשר יהיה להפעיל את חוק מס ערך מוסף רק בתחילת השנה הבאה. הכספים לא יתחילו להכנס מיד ר' יעבור עוד זמן מה עד שאפשר יהיה לגבותם. כלומר: בשנה תקציבית זו, גם במקרה הטוב ביותר, אי אפשר יהיה להשתמש במס ערך מוסף כ-מכשיר לספיגת כספים מהציבור.

ההצעה להטיל מס מחזור

בכדי למלא את הפער עד הפעלת מס ערך מוסף הועלתה הצעה להטיל מס מחזור. מס זה פשוט יותר ממס ערך מוסף וניתן היה להפעילו לתק-פת ביניים. אבל, לכך היתה התנגדות כללית. הדבר היה דורש עבודת תחי-קה מסובכת לתקופה קצרה יחסית וועדת הכספים לא היתה מוכנה לתת יד לכך. הנושא הוסר לכן מהפרק.

האפשרויות שנשארו לאוצר הן, איפוא, מצומצמות ואם יוטלו מסים חדשים הם יכולים לחול שוב בעיקר על המוצרים ה,מסורתיים' המועדים לכל פורענות מסים — דלק, משק-אות, סיגריות וכו', גביית מסים מ-מוצרים אלה היא פשוטה ביותר וקלה והתוצאות הן מידיות. היתכן גם הע-לאת מסי השירותים, בעיקר אלו ה-מוטלים על הבתים המיגבלים — בנקים וחברות ביטוח. אלה משלמים כבר עתה מס על השכר מס ערך מוסף שיוטל בעתיד וניתן להגדיל מס זה.

שתי אפשרויות נוספות

שתי אפשרויות אחרות לספיגת כס-פים העומדים בפני האוצר הן הקטנת הסובסידיות וצמצום בתקציב. ספק רב אם ינקטו באמצעים אלה בשל הקשיים הכרוכים בכך. צמצום הסוב-סידיות למוצרי יסוד יכול להכניס לאוצר סכומים גדולים. לצמצום זה יכולה להיות עליה כי עד כה סמכה הממשלה את הפיחותים הזולים ולא העלתה את המחירים של מוצרי ה-יסוד. עתה, לאחר 3 פיחותים, יש לה זכות לכך. אולם. ההסתדרות הבהירה כבר כי לא תרשה בשום פנים לצמצם את הסובסידיות ולהעלות עי"כ את המחירים של מצרי היסוד. גם צמצום בתקציב אינו בא בחשבון. למעשה, אין כמעט במה לצמצם אם לא רוצים לפגוע בשירותים לאזרח. אמצעים דרסטיים של צמצום במספר העובדים המנופח בשירותים הממשלתיים ודאי שאינו בא בחשבון וכל הנסיונות ש-נעשו בעבר בנושא זה נכשלו. עתה לא זה בלבד שאי אפשר לצמצם ב-הוצאות אלא שידרשו הוצאות נוספות לבניית מערך הביצורים החדש ב-סיני בעקבות הסדר הביניים.

הערכת מצב זו מביאה למסקנה ה-בלתי נמנעת כי יהיה הכרח להעלות מסים. ואכן, באוצר דנים עתה בכך וככל הנראה תיפול ההכרעה אחרי החגים.

ייחודן של ,ישיבות ההסדר'

שיחה עם יעקב דרורי מנכ"ל איגוד ,ישיבות ההסדר'

מאת ש. צוריאל

,הם הלכו בעמוד אש לפני המחנה' אמר המח"ט. ,הם החזיקו גבוה את המו-ראל של היחידה', אמר המג"ד. ,הם הב-ריה לענק', אמרו חיילי היחידה.

,הם', אלו תלמידי ,ישיבות ההסדר', אשר קידשו שם שמים בהתנהגותם וב-עוז רוחם בשעות הקשות ביותר שידע עם ישראל, במלחמת יום כיפור. הם גם במעלות ובימית, בגולן ובכפר עציון. בקרית ארבע ובירושלים שבין החומות. חלוצים לפני המחנה. הם גם ברבנות, בהתישבות, במוסדות החינוך ובמכוני המדע. השפעתם ניכרת בכל מקום.

זוהי ,המהפכה השקטה' המתחוללת בקרב הנוער הדתי, אמר יעקב דרורי מנכ"ל איגוד ,ישיבות ההסדר'. מהפכה שרישומה ילך ויגדל *לא רק על הציבור הדתי אלא על דמותה הרוחנית של המדינה ושל החברה הישראלית בכלל.* קביעה זו מתבססת על תוזית הגדלת והרחבת מסגרת ,ישיבות ההסדר'.

לאחרונה הוקם איגוד ,ישיבות ההסדר', המאג-גד בתוכו שמונה ישיבות. האגוד שם לו למטרה לדאוג לביסוסן של הישיבות הקיימות ולפעול להקמתן של חדשות.

ראוי לציין שארבע ישיבות מתוך השמונה משתייכות למרכז ישיבות בני-עקיבא שהיא הבע-לים המוכרים של ישיבות אלו. השתייכותן לאיגוד מאפשרת ייצוג כל הישיבות בכל העניינים המשותפים, במיוחד בנושאים הקשורים עם מער-כת הבטחון. על נושאים אלו ואחרים שוחחנו עם יעקב דרורי, מנכ"ל האיגוד, ממייסדי ישיבת כרם דיבנה, מיוזמי רעיון ה,הסדר' מי שמלווה את המפעל מראשיתו.

בוטלה ההקפאה

שאלה: שר הבטחון אמר בראיון מיוחד במלון הוא של ,הצופה', כי בני ישיבות ההסדר הם החיילים המסוקים מבחינה ראשונה. האם הערכה זו של מערכת הבטחון הביאה להסרת ההקפאה שהוטלה קודם לכן על הקמת ישיבות חדשות והגדלת מספר התלמידים?

תשובה: למעשה שאלה זו אקטואלית מאז ה,הסדר' הראשון, והויכוח בינינו לבין צה"ל התמקד בשאלה האם ,ההסדר' מוסיף חיילים לצה"ל או גורע. במלים אחרות: האם הרב-ביאור של ,ישיבות ההסדר', שהן הישיבות התיכוניות, אלמלא היה ההסדר, מספר גדול יותר היה הולך לשרות סדיר ולנח"ל, או מספר גדול יותר היה הולך לישיבות הגבוהות. אין סטטיסטיקה שתוכיח לכאן או לכאן. מבחני בלפני מוסדות צה"ל היתה תמיד שבזכות ,ישיבות ההסדר' גדל מספר בוגרי הישיבות התיכוניות המתגייסים לצה"ל.

צה"ל מעריך, ללא ספק, את טיב החייל ההס-דרניק. עם זאת, הוא מודע לעובדה שהוא מפסיד מספר חודשי שרות, ועל כך המאבק. מצד אחד הגורמים בצה"ל החייבים לספק את החיילים, לאייש את המבצעים ואת עמדות התותחים, ומצד שני ראשי הישיבות, אשר עם כל רצונם לספק את הצרכים הבטחוניים רואים צורך חיוני שתל-מידיהם יקדישו רוב זמנם ללימוד תורה. ,ישיבות ההסדר' הן מוסדות תורה של הזרם הדתי-ציוני הבנויים על כך שכל תלמידיהם משרתים בצה"ל תוך תקופת לימודיהם. מה שאין כן אצל ישיבות הגבוהות ובודאי לא הישיבות הגבוהות האחרות.

אשר למאבק בקשר להקפאה. הוא הוכרע ע"י שר הבטחון אחרי שקיבל את עמדת איגוד ישיבות ההסדר, הרואה שהישיבות שמקומן של ישיבות חדשות יהיה במקום שעצם הישיבה תביא תועלת לאומית, אם מבחינה ההתישבותית ואם מן הבחינה של תרומה למורל האוכלוסיה ותוספת כוח אנושי מעולה. לכן כאשר הודענו שברצוננו להקים השנה שתי ישיבות חדשות אחת במעלות ואחת בימית, ביטל שר הבטחון את ההקפאה במספר התלמידים שיוכלו להצטרף כל שנה למסגרת ישיבות ההסדר.

,ישיבות ההסדר' מופלות לרעה

שאלה: רווח שהישיבות בכלל, וישיבות ההסדר בפרט, מקופחות מבחינת התמיכה ה-ממשלתית בהשוואה למוסדות אקדמאיים. האמ-נם כך?

תשובה: אמנם כן לצערנו. הממשלה מכסה כ-70% אחוז מהעלות של סטודנט באוניברסיטה, מה שאין כן לגבי תלמיד הישיבה שההשתתפות הרבה יותר קטנה. עד לפני שנה השתתפות הממשלה הסתכמה ב-10% אחוזים מהתקציב בלבד. בשנה זו חל שיפור מסויים לגבי ,ישיבות ההסדר' ההשתתפות עלתה ל-20% אחוז לתלמיד. זוהי עובדה בלתי מוצדקת שאפשר להסביר אותה בכך שהמדינה מודעת לצורך בחינוך גבוה אקד-מאי, ועדיין לא מודעת די לערך הלאומי העליון בקיום הישיבות והחזקת תלמידיהן בכלל ו,ישי-בות ההסדר' בפרט.

יש לציין שכל ישיבות ההסדר הן מוסדות חינוך עם פנימיה, מה שאין כן באוניברסיטאות. למרות זאת, תלמיד בישיבת ההסדר עם פנימיה עולה עדיין פחות מאשר סטודנט במדעי הרוח והחברה שלא לדבר על מדעי הטבע.

הישיבות נאבקות לתיקון עוול זה, וגם המפד"ל בזמן המשא ומתן הקואליציוני כללה תביעה להשוו-את השתתפות הממשלה בישיבות לזה של האו-ניברסיטאות. מאבק זה הביא בינתיים רק הגדלת ההשתתפות ב-10% אחוזים בלבד. אולם ברור שאנו לא נרפה מהעניין עד שהממשלה תכיר בתביעתנו הצודקת.

שאלה: ולענין משך השרות. קיים היה שישה חדשים. אח"כ שמונה, כיום משך השרות אם אינני טועה, 16 חודש. האם אין כאן כרסום מתמיד ביכולת הבחורים להתרכז כליל בתורה? שמא כדאי להאריך את משך ההסדר מארבע שנים לחמש?

תשובה: אמת. הגענו לקצה גבול היכולת. וכל הארכה נוספת של השרות תביא, חס ושלום, לביטול הישיבות כישיבות. מאידך צריך לזכור שלפני שנים היה משך השרות 24 חודש וכיום זה 36 חודש. חייל מילואים שירת 30 יום וכיום 90 יום. כלומר שהיחס השתנה. ואסור לשכוח שבינ-תיים היו גם שתי מלחמות ונוצר מצב בטחוני שונה. יש ללא ספק מצד ראשי הישיבות והתל-מידים הבנה מלאה לצרכי צה"ל בהסתייגות אחת, כל עוד לא שוברים את הגבול ולא פוגעים בציפור הנפש של הישיבה — לימוד תורה.

ישתלבו בתפקידי פיקוד

שאלה: בגלל מצוקתם הצבאית האנושית הועלתה לאחרונה בצה"ל ההצעה להכשיר את חיילי ההסדר גם לתפקידי קצונה. כיצד מגיבים ראשי הישיבה להצעה זו?

תשובה: אנו נמצאים בשלב של משא ומתן עם צה"ל על הכללת חלק מתלמידי ,ישיבות ההסדר' בקורסים לקצינים שישרתו לאחר מכן בתפקידי פיקוד. אלו לא יפסידו מתקופת לימודי-הם בישיבה, באשר הם יתחמו על תקופת שרות נוספת, שחלק מתוספת הזמן ישרתו כקצינים. הלע מתוספת הזמן ישלימו את לימודיהם בישיבה. יש הבנה אצל רוב ראשי הישיבות, שמאחר השבבה של בני ,ישיבות ההסדר' בצה"ל תופסים מקום לא רק איכותי אלא גם כמותי, יצאו ממנה גם קצינים אשר יהיו המפקדים של בני הישיבות, ויחד עם זאת יתרמו את תרומתם הכללית לצה"ל. אני אישית רואה בזה מהפיכה שאת גדולתה עדיין אי אפשר להעריך. אבל נדמה לי שזו הפעם הראשונה שבני תורה במספר רב ישרתו בתפקידי פיקוד קרביים.

שאלה: הצגה ההבשרנו על הקמת שתי ישיבות, במעלות ובימית. מבחינת מיקומן זהו ללא ספק מעשה חלוצי. האם אתם מקבלים מהמוסדות הנוגעים, את הסיוע הדרוש?

תשובה: כל מקום והבעיות שלו. במעלות נפתחה הישיבה בר"ח אלול. לומדים שם קרוב ל-שלושים תלמידים. רובם מסיימי ההסדר בישיבת הכותל, בתוכם מספר אברכים שממשיכים לימו-דיהם במסגרת ,כולל'. הבעיות כאן הן בעיקר ב-שטח השיכון. למרות שמעלות צמאה לתוספת אוכ-לוסיה מן היישוב הוותיק ולמרות אהדתם של שרי הממשלה עדיין צוות ההוראה והאברכים לא קיבלו את דירותיהם. העיכוב האחרון נובע מהסנקציות שנקטו המהנדסים. עם חידוש הלימודים לאחר ה-חגים, תיפתר בעזה"י בעיית השיכון, וגם המשפחות, ביניהם יש מורות המלמדות במעלות, יעברו לדירות הקבע שלהן.

בימית יש הסכמה עקרונית של שר הבטחון ושל שר השיכון שאכבם תיפתח הישיבה בעיירה חדשה זו. אבל טרם נפתרה בעיית השיכון הארעי. עד להקמת קמפוס מיוחד לישיבה. הועלתה הצעה ש-באופן זמני תקום הישיבה, באחת מנקודות ההאח-זות שברצועה עזה עד שיוצרו התנאים להעברת הישיבה לימית. אני מקווה שהבעיה תמצא את פתרונה בהקדם.

שאלה: בזמנו דובר על הקמת ישיבה במצפה לפ"ינה, האם [?] זו נדחתה במסגרת המשא"נים?

תשובה: הרעיון קיים. הוא הועלה ע"י גור-מים מקומיים וגורמים מרכזים במערכת הבטחון במגמה להגדיל את האוכלוסיה היהודית באזור זה. אנשי מרחב שלמה הזמינו משלחת של ראשי ,ישיבות ההסדר' לסיור במקום. הועלו הצעות שונות להקמת ישיבת הסדר קבועה. או ישיבה שדרכה יעברו מחזורים שונים. ראשי הישיבות הבינו את החשיבות הרבה בהגשמת הרעיון מ-בחינה כלל לאומית, אלא שטרם נמצא פתרון מעשי. יש קשיים לא מעטים. בכלל, האיגוד מהווה כתובת לרעיונות דומים אחרים. הגב' רחל בן-צבי למשל, פנתה אלינו בהצעה להקים ישיבה בפקיעין. ישנן הצעות הנבדקות על ידנו להקמת ישיבות בקרית שמונה, במצפה-רמון ועוד. לעת עתה משקיעים כל הכוחות בביסוס הישיבות ה-קיימות ובעיקר החדשות, במלן במעלות ובימית.

דמות חדשה של בן תורה

שאלה: האם אתה סבור שהולך ומתגבש טיפוס מיוחד בישיבות ההסדר? אם כן, מה מאפיין אותו?

תשובה: ראשית, יש לציין שבפעם הראשונה הוקמה אכסניה של תורה בקנה מידה רחב (שמו-נה ישיבות), שיש בה שילוב של אהבת תורה ואהבת מדינת ישראל במלוא מובן המילה. תל-מידי ישיבות ההסדר לא מתגייסים לצה"ל כהכרח בדיעבד, אלא רואים בשירותם מצוה דתית במלוא מובן המילה. לא צריך להרחיב את הדיבור על כך שכחיילים יודעים עבור מה הם נלחמים. קדו-שת א"י, מצוות ישוב א"י. מלחמת מצוה. כל אלה הם דברים מהותיים אצלם. לכן אין פלא שמפק-דים מהללים אותם. כל מה שהם עושים נובע מתוך שלמות פנימית ומכאן ההזדהות במלוי התפקיד והמורל הגבוה השורר אצלם.

בחורי הישיבות לא היה להם שם טוב כחיילים. והנה אלה מוכיחים את ההיפך ולמעלה מזה. הדעה שהיתה מקובלת לגבי בחורי הישיבות, דומה שהופרכה לאחרונה.

ראוי לציין שמסיימי ,ישיבות ההסדר' בחלקם הגדול ממלאים תפקידים חינוכיים ותורניים. יש מהם שממשיכים כרמים בישיבות בני-עקיבא ובתיכוניות הביניים שלידן. יש מהם שפנו לעולם הרבנות. בימים אלו, בוגר מחזור ראשון של ישיבת הר-עציון נתקבל כרב בקיבוץ ראש צורים. תלמיד ישיבת הכותל נתמנה כרב בקיבוץ חפץ חיים. שלא לדבר על בוגרי ישיבת כרם דיבנה הותיקה המשמשים כראשי ישיבות. יש גם מהם שיצאו לשליחויות לחו"ל בתפקידי רבנות. וזאת רק ראשית הדרך. אני מאמין שהנהגה דתית צעירה תצמח מישיבות אלו. וכבר אפשר לראות ניצנים לכך.

שאלה: בתי ספר תיכוניים ובמיוחד ל-סיניהם משתקים למורים ולמדריכים רוחניים מעולים. האם לא רצוי להקים מסלולים מיוחדים בישיבות?

תשובה: למעשה על יד רוב ,ישיבות ההסדר' קיימים ,כוללים' לאברכים. התחילה בכך ישיבת כרם דיבנה. קיים כולל גם בישיבת הכותל, וב-ישיבת הר-עציון יש מכון ע"ש יעקב הרצוג ז"ל. ואף במעלות הוקם מיד ,כולל'. המיוחד בכל ה,כוללים' הללו שישנה תוכנית לימודים ייחודה לתקופה של ארבע שנים. בכוללים של כרם דיבנה והר-עציון ישנם בתי מדרש להכשרת מורים ל-מקצועות היהדות לבתי"ס תיכונים. מוסדות אלו מוכרים ע"י משרד החינוך. בכרם דיבנה, בישיבת הכותל ובהר-עציון ישנה תוכנית מיוחדת ללימוד הלכה שרוב המסיימים מקבלים סמיכה לרבנות ונבחנים לקבלת כושר לרבנים.

המפנה הגדול ומשמעותו

שאלה: האם כך צפית את ההתפתחות העכשווית?

תשובה: כאשר שימשתי כמנכ"ל בני-עקיבא וביקשתי רשות מההנהלה הארצית לטפל ב-,הסדר', ראיתי לנגד עיני את הסכנה בהיווצרות תהום בין עולם התורה ובין המדינה. חששתי שבלי ,הסדר' כל אותם בוגרי הישיבות התיכוניות שנפשם חשקה בתורה, ילכו לישיבות כלליות ורובם יתרחקו מחיי המעשה, מחיי היצירה, הבנין וההתיישבות, וכמובן מצה"ל. מצד שני ראיתי צורך חיוני שאם בתנועה שלנו יגדלו בני תורה ואף גדולי תורה. ידעתי שאם לא נמצא את הפתרון של שילוב לימוד התורה, השרות הצבאי, שהוא הביטוי המוחשי ביותר לפעלתנות בחיי המדינה, אין תקווה רבות להרמת קרן התורה ואולי אף לעתיד הדור הבא. נדמה לי שלא רק שסכנה זאת לא קיימת היום באותה מידה, אלא שהתוצאות הן מעל ומעבר למצופה.

כותר לומר שעינינו מצפה היסטורי ראשיתו מצער. אם מסתכלים על ההתחלות הצנועות ב-כרם דיבנה והיום הוא מקיף כבר אלפים. ה-,הסדר' הפך לשם דבר. מסלול הקצונה מזה, הקמת ישיבות חדשות במקומות חלוציים ממדרגה ראשונה מאידך. כל אלו יחד נותנים מימד היס-טורי שמבטיח תקוות גדולות לעתיד.

לאחר החתימה

(סוף מעמוד 3)

שכן אפילו ערבים, בני אותו לאום, אך מורדים בהם, אינם מסוגלים להיות יחד במדינה אחת. שנית, ל-בנון מהווה סיכון לישראל, אם מ-דינה ערבית תתערב בה במלחמת האזרחים. סוריה שהיא המיועדת ל-כך חוששת להתערב. אולם בניגוד לשנות החמישים כאשר הצבא ה-אמריקאי התערב במלחמת האזר-חים, אין להניח שהיום תבוא התע-רבות כזו. משום כך מהווה ישר-אל כוח הרתעה מפני התערבות זרה בלבנון. מכאן החשיבות של ישראל באיזור. אילולא הרתעתה של ישראל יתכן מאד וסוריה היתה מנ-סה לכיבוש לבנון בה היא רואה חלק מהתחום סורית.

הקרבות בלבנון, אם לא יצומצ-מו, נושאים בחובם סכנה להתלק-חות אזורית. מנהיג דרוזי בלבנון האשים את ישראל שהיא שולחת סיוע צבאי לאנשי הפלגות. אך ה-מעניין הוא, שמנהיגי הנוצרים ב-לבנון, תמכו בקו הקיצוני הערבי כלפי ישראל, ללא היסוס, ועתה הם מקבלים את החשבון עבור תמיכה זו באמצעות ארגוני המחבלים. כ-פיכת המשמעות הישראלית יכולה ל-כל מצב זה כתוצר שהמוסלמים באיזור אינם מקבלים שום גורם זר ואפילו לא נוצרים כבני לאום ער-בי.

***

שיחות ג'ניבה, הקרבות בלבנון, ר' המערכה לאספקת ציוד צבאי לישר-אל מארה"ב, מוכיחים עד כמה נר-מה האיזור בסכנת התלקחות, ועד כמה הסכם שנערך זה עתה הוא ש-ביר, כאשר התנאים באיזור עשויים להשתנות מיום ליום.

مكذ من الاهل

תנופה ופיתוח השירותים הדתיים בבית שאן

שיחה עם יו״ר המועצה הדתית מר עמוס תג׳גי

מאת א. צבי גבעון

התרחבותה והתפתחותה של בית שאן מתבטאה גם בכל השירותים של המועצה הדתית, מוסדות החי־נוך ובתיים הדתיים. המועצה הדתית פועלת בכל שטחי החיים הדתיים והרוחניים ובמיוחד היא מקיימת קשר הדוק עם כ־40 בתי כנסת בעיר. בנית ושיפוץ בתי כנסת למ־רות הצמצום הניכר בתקציב. ואכן, גולת הכותרת של פעולות המועצה״ד בבית שאן — לדעת יו״ר שלה מר עמוס תג׳גי היא הבניה של בתי כנסת חדשים. שאחד מהם כבר הוש־לם והיתר הם בשלב בניה מתקדמת. שלושה מהם הותאמו בקומות עמודים מתחת לבנייני מגורים קיים, והמ־שי יהיה בית כנסת משוכלל מרכזי, שבקומה התחתונה יאכסן את מש־רדי הרבנות והמועצה״ד, אולם ל־שמחות ומקום וחופות. כל הבנין יעלה כשני מיליון ל״י ובנינו ימשך כ־4 שנים. להתחלת הבנין הובטחה תרומה בסך 200 אלף ל״י מנדבן מחו״ל באמצעות מר ריינס, מנהל „חבר המועצות הדתיות בישראל". כן הועברו מספר בתי כנסת ששכנו בצריפים רעועים ליחידות דיור ש־הותאמו באלטרנטיבה לשמש כבתי תפילה עד להגשמת התכנית המלאה של המועצה״ד, הכוללה בנית עשרה בתי כנסת נוספים. שיפוצים רציניים נעשו כמעט בכל בתי כנסת בעיר. עד לתקופה של הועדה הקרואה ב־בית שאן נבנו שלושה בתי כנסת — „ברית יצחק", „אלי כהן" „אבי־נרי" — משרד השיכון ממלא את תפקידו בביצוע הבניה באמצעות המועצה המקומית. בתקציב הפיתוח נקבע סכום של כחמישה מיליון ל״י עבור הקמת בתי כנסת, נוסף להקצ־בה של 90 אלף ל״י. שני בתי כנסת טרם הגיעו לכצב — כך מציין יו״ר המועצה״ד — שגם מסב־ב לבתי מד־רש מעט יהיה טפול מתאים בסדור גנה, שטחי גוי, גדור. מפסלים בחוץ ושה. מנהלים כעת מו״מ לבטח את כל בתי כנסת בעיר — הוצאה ש־תעלה כ־150 אלף ל״י לשנה. כל בתי הכנסת הם מלאים מתפללים ובמיוחד בימי שבתות וחג, הם מהווים ל־תושבי העיר כמרכזים לפעילות חב־רתית-תרבותית נוסף במקומות תפילה.

הרבנות והכשרות

בית שאן נתברכה בשני רבנים גדולי תורה המעורים בחיי הצבור והשפעתם ניכרת בכל תחומי החיים בעיר ובישובי הסביבה. הרב ה־ספרדי הר׳ אליעזר בן לולו מכהן זה 15 שנה בתפקידו והוא נערץ על כל התושבים. הרב האשכנזי, הרב שמואל הבלין, רב צעיר יחסית פועל רבות ביחד עם עמיתו בהפצת תורה, מקיים שיעורים קבועים ב־תלמוד ובתנ״ך, בהלכה ובהשקפת ישראל גם לחוגים חילוניים ומופיע בבתי ספר לפני תלמידים. שני ה־

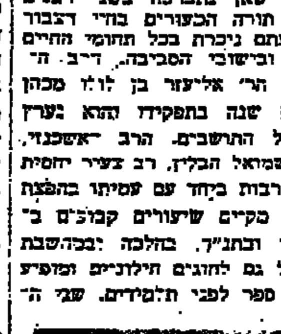
מר עמוס תג׳גי
יו״ר המועצה הדתית

רבנים עובדים בשיתוף פעולה ו־מטפלים בהצלחה בכל עניני דת, כשרות ושחיטה, בענייני נישואין, שלום בית, ישוב סכסוכים בין אדם לחברו ועוד. הם מפקחים על השחי־טה שנעשית בזמנים קבועים מראש על ידי שלושה השו״בים המפוזרים בכל איזורי העיר, בבתי השחיטה ו־בבית המטבחיים. נוסף להם ישנו שוחט שעיקר עבודתו היא בניקור, שאותו הכשירה המועצה״ד לתפקיד זה. שני משגיחים בהדרכת הרבנים מפקחים על הכשרות. עובד צעיר ומנוסה, מר שיפרית אליהו דואג להפרשת תרו״מ מתנובה והפרשת חלה במאפיה. קיימת השגחה קבועה על 17 האטליזים ועל אולם „גילי" להתהבות ויתר המסעדות הן בנוגע לכשרות והן בנוגע לשמירת שבת. משגיח מיוחד נתמנה למפעל הטקס־טיל „ליהך", אשר בו מועסקים כ־700 פועלים, שמקבלים ארוחות צה־ריים ממטבח המפעל. בחג הסוכות מוקמה לעובדים סוכה בתוך המפעל. רשת העירובין היא מסודרת ומקי־פה את כל העיר בית שאן. הושקעו בה סכומים ניכרים וכעת מרחיבים את העירוב בשכון החדש שנבנה, שכון ד׳ בסכום של עשרות אלפים ל״י.

בעיר ישנו מקוה טהרה משוכל־לה ומודרני לכל התושבים והסבי־בה. לאגף הנשים דואגת הגב׳ אדרי אסתר. הגב׳ אסתר ועקנין מדריכה את נשי המקום והכלות בעניני טה־רת המשפחה. אותר שטח בניה ב־שכונת אליהו לבניה של מקוה נוס־פת, שעבורה אושר תקציב של 600 אלף ל״י. מחכים לבצוע המימון מ־המחלקה למקוואות במשרד הדתות.

עניני החברה קדישא בניהולה ו־בפיקוחה של המועצה הדתית מתנה־לה באופן סדיר ומשביע רצון. נר־כשה מכונית תובלה חדישה ומו־דרנית להלויות. מודכנה מפה של הקברים וכרטסת של הנפטרים. ב־אחרונה הונהג שהחברה קדישא מס־מיקה את מכוניות הלוי של „אגו־דת השכונה". הפעילים הבולטים ב־חברה קדישא הם הסגן ומ״מ של ראש המועצה״ד מר אלברט אסיאס ור׳ שלמה ועקנין כיו״ר החברה. כמנהל בפועל משרת מר סויל יצחק.

פעולות תרבותיות-תורניות

יש רצון רב לפעול בשטח התר־בותי-תורני — מציין ראש המועצה הדתית — אולם לצערו האפשרויות להשיג את הרמ״ים — המורים הן מוגבלות. קיימים שיעורי תורה קבו־עים למתפללים — למבוגרים ולנו־ער, שניתנים ע״י תלמידי חכמים — ר׳ שמעון אוחיון, ר׳ משה בן שמול, ר׳ מאיר אלישע, ר׳ יוסף אדרי, ר׳ משה פחימה, ר׳ יצחק עבד ור׳ דודי יצחק. ר׳ אהרן קלינ־בן מעסיק את תלמידי בי״ס בשיעורי תורה אחר הצהרים (ישיבת ערב). את הכולל לקשישים בשעות אחה״צ מנהל ר׳ שמעון אוחיון. קיימת תכ־נית להקמת בית מדרש גבוה ליום שלם. המועה״ד מוכנה להקציב סכום ניכר למשכורות ותנאי דיור מתאי־מים לר״מ-מנהל מוכשר, המוכן ל־בוא ולהשתקע בבית שאן. עומד לזכות המועה״ד סכום של 120 אלף ל״י להקמת כולל שלא נוצל עד כה מחוסר מועמדים-תלמידים. הב־טחה ברורה קיימת מראש המועצה המקומית ר׳ י. קינן לדאוג לדיור מתאים לאברכים, שחלקם יהיו מבני המקום, הלומדים כעת בישיבות גבו־הות מחוץ לעיר, ויתרם שיבואו מ־מקומות אחרים. פעולה זו — מדגיש מר תג׳ג — בודאי היתה תורמת להרמת חיי התורה והמוסר ולגיבוש חברותי בעיר.

ביזמתו של ראש המועה״ד מר תג׳ג וסגנו מר אלברט אסיאס הוחלט על הקמת ישיבת ערב, שתיקרא „ברית יצחק" על שמו של המנוח ר׳ יצחק סבג זצ״ל והיא תשוכן בדירתו ל־אחר הכנתה למטרה זו ע״י המוע־צה״ד. ישנו משא-ומתן עם בן ישיבה, שיעמוד בראשה כר״מ מתוך מגמה להרחיבה ללימוד יום שלם.

המועה״ד מקציבה סכומים ניכרים לפעולות חג ומצוות, כגון מסיבות לחידוני התנ״ך הנערכים בבתי הס־פר, משלמת עבור שיעורי תורה ל־מורים ועוזרת ברכישת ירחון „גר־עין" לתלמידים, נוסף להקצבות ה־חודשיות. היא גם מחלקת מילגות לתלמידים מצטיינים ומעוטי יכולת ומחלקת להם תשמישי קדושה לפי הצורך. המועה״ד הקציבה מתקציב הפיתוח סך של 25 אלף ל״י ל־ריהוט בית התפילה לבעלי־תשובה שמחת תורה כמרכבות לנקודות ... פות עממיות ברחבות. בבצוע פעולות שגם בחלק עקב חוסר תקציב כגון ערבות מסיבות בר־בולות — מציין בצער מר עמוס תג׳ג, עקב התערבות של הרבנות המקומית והמועצה נע חילול שבת קבוע במרכז לתי וקיים הסכם על מניעת השבת על ידי כך, שהמועצה״ד קיימה בתקנות שעתי שבת ולקרור.

המנגנון

בראש המועצה הדתית עומד בקדנציה השניה תשב ותיק

הרב שמואל הבלין
רב העיר

מר עמוס תג׳ג, שויתר על ... כהונתו כחבר במועצה המקומית שיוכל להקדיש את זמנו יותר לעניני הדת בעיר. כסגנו יושב ראש מר אסיאס אלברט וכסגן מר אדרי זהר. יתר חברי ההנהלה הם: מר שבתי ... איזבי משה, שהם שלושה מ־המועצה המקומית, ר׳ שלמה ... — גובר, מר לאורי שלמה — ... ההנהלה, מר חזן שמעון, מר ... חיים, מר אבוקסיס שמעון ... ה־11 במועצה מר י. גרינפלד ... עקב יציאתו לשליחות ל... קיימת „קואליציה" מקיר לקיר. חברי המועצה שורדים יחסים ... גים וכל ענין שמובא לפניהם לגופו. כולם יחד משתדלים ... את רמת השירותים הדתיים ב... ביתן. ישיבות ההנהלה והמועצה קיימות לעתים קרובות.

במזכירות המועה״ד בעבודה ... בית מועסק פקיד, ופקידה ב... חלקית, באחרונה נתקבל — לעבודה חלקית — מרכז ל... התרבותיות התורניות. ישנן ... משרות פנויות כעת, זו של ... המועה״ד ושל מבקר. לא ... שנה על קבלת שני העובדים בגלל קיצוץ בתקציב.

לרשות המועה״ד תקציב ... לשנה זו בסך — 650 אלף ל״י ... תקציב פיתוח בסכום של ... מיליון ל״י אשר בחלקו נבנה על ידי הרשות המקומית.

אל תחמיץ את ההזדמנות!

האנצקלופדיה התלמודית

14 הכרכים שהופיעו עד כה מקיפים למעלה מ־1000 ערכים בכל שטחי התורה וההלכה, בענייני זרעים ומועד, נשים ונזיקין, קדשים וטהרות

כל אלה שטרם רכשו את כרכי האנציקלופדיה שהופיעו עד כה — או חלק מהם — יכולים לרכוש אותם כעת בתנאי תשלומין נוחים ביותר — במשך חודש תשרי תשל״ו בלבד

וכל הקודם זכה

כרך ט״ו (ערכי חיישינן — חליצה)
יופיע בחורף תשל״ו

כן הופיעו עתה מחדש הכרכים שאזלו מכבר
כרך ו׳ וכרך ח׳
המחיר — 40.- ל״י לכרך

*

הכתובת:
אנציקלופדיה תלמודית, בית-וגן (מול הר-הרצל) ירושלים.

הפצה ראשית לא״י:
בימ״ס גיטלר, רחוב בילו 4, תל-אביב

שנה בשנה תשל״ה

(סוף מעמ׳ 4)

בן הרב״ ושנרשמו על ידי תלמידיו. וכה טיב אז את דבריו: „כבל ש־הגדל בתורתנו יותר ויותר ההקד־שה מצוות ישוב ארץ ישראל, בקי־בוץ רבבות ישראל לתוכה, בתוך שלמות אמונה וגדלות אמונה בהת־קימות מעשי ד׳ הגדול אתנו, נזכה יותר ויותר שהגילולי השם למיניהם יתבטלו ויעלמו והיה העקוב למישור והרכסים לבקעה ונגלה כבוד ד׳ וראו כל בשר יחדיו כי פי ה׳ דיבר". שמעון נשר כותב על היחסים שבין יעקב ויוסף.

מעניינים זכרונותיו של מר ש״ז שרגאי, על מדיניות העליה של ברית המועצות ועל פגישותיו עם עליתה כאן. יונה כהן סוקר את החיים ה־דתיים במדינת ישראל בשנת תשל״ה. הרב אברהם יצחק גריה מספר בבא־מרו „קיום מצווה בשעת קרבות" על חוויותיהם והרגשותיהם של חיי־לים דתיים בחזית המלחמה, היוד־עים שמלחמות השם הם נלחמים וכי יוצאים הם למלחמת מצווה מתוך הרגשת קיום מצוה. ואמר הרב ה־גאון ר׳ צבי יהודה הכהן קוק, ש־במלחמה מקיימים באותן מעשי את מצוות לא תעשה של „לא תעמוד על דם רעך", כיוון שלולא הלוחמים בחזית, חו״ש יוכתו יהודים על ידי אויביהם. וכאן באים סיפורים על לימוד תורה בשעת מלחמה ועל קיום שבת ומועדים בתוך הקרבות והדל־קת נר חנוכה בשעת מלחמה.

ד״ר נפתלי אילתי מעריך את אי־שיותו של העסקן המהולל אדולף כרמיה, את זכרונותיו הגדולות בבע־יית עלילת דמשק, את המלחמה שני־הל נגד התעמולה לכפות המרת הדת היהודית ועומד על האסון שהביאה עליו אשתו שהמירה בסתר את שני ילדיה לקאתוליות.

יהושע קניאל סוקר את תולדות בתי הדין של העדה בירושלים ב־מאה הי״ט. הרב אליעזר ברגשבי־ כותב על היהודים ויובל המאתיים לעצמאות ארצות הברית.

ספר וספרים

את המדור „ספר וספרים" פותח ה־משורר ש. שלום בפכתו „מדינת ישראל בשירתי". יעקב אבן חן כותב על זכירותה בשירו של הנשיא שז״ר. יהושע סבריסקי מספר על חוויותיו, כשהיה נוכח כילד בחתונת בנו של הצדיק ר׳ ישכר בער מבלז. הרב עדין שטיינזלץ מבקר את התרגום החדש של „הכוזרי" שנעשה בידי ר׳ יהודה אבן שמואל. הרב י.ב. לרמן סוקר את יבול הספרים החד־שים שהופיעו בתשל״ה ובמלאים אחרים א. ה. בר פחד, בסקירתו „משדה הספרות התורנית". יונה בן אמיתי, בסקירתו „משלחן הספ־רים". הרב חיים קרליבסקי כתב על בעל „סדר הדורות" והנציב בזולו־דין. הרב א. שאולי כותב על ר׳ שאול פרלוב. ג. קרסל מעריך את הרב ראובן מרגליות, במלאות חמש שנים להסתלקותו. אב״ן יהיה כו־תב על שלושה שהלכו: הרב א.י. ברומברג, ר׳ בצלאל בזק והרב מ. חרל״פ. ישראל לבנון מספר על הרב צבי נוסקן.

במדור „היכל שלמה ואיחוד בתי הכנסת" באים מדברי ד״ר ג. א. יפה החלטות הועידה הארצית של ה„איחוד" החלטות הכינוס הארצי של בתי כנסת וקהילות. לאחר מכן בא מאמרו של הרב ר׳ שלמה גורן על קריאת הלל בליל העצמאות ומס־פר על השר מיכאל יעקב חזני.

מדור מיוחד מוקדש לפעילות הקרן הקיימת לישראל.

לפנינו ספר מלא וגדוש בדברי מחקר והוראה בענייני דת ומוסר וקורות האומה ובבנין הא״י, ויש לברך על כך את עורך המאסף.

בחוג המשפחה

מאת נעמי גוטקינד

עוגת אגוזים ודבש לשמחת תורה

מוצרים נדרשים:

לבצק: 3 חלמונים, 5 כפות מים חמים, ¾ כוס סוכר, 1 שקית סוכר וניל, 3 חלבונים, ½ כוס קמח תופח מאליו, 6 כפות קורנפלור.

למילוי: 200 גרם אגוזים קטנים קלויים מחוננים דק, 120 גרם דבש, ½ כפית תבלינית רום, ½ שקית שמנת מתוקה או שמנת צמחית.

לקישוט: מעט אבקת סוכר.

צורת ההכנה:

לערבב חלמונים עם מים חמים במטרף או במיקסר יד, להוסיף 2/3 מכמות הסוכר מלבלב, להוסיף סוכר וניל ולהמשיך ולהקציף את החלבונים להוסיף את שארית הסוכר ולהקציף עד שמתקבל קציפה נוקשה. לשים את הקצף על תערובת החלמונים, לפזר מעליה קמח קורנפלור מסונן ולערבב בזהירות בכף, לא לבחוש. למרוח את הבצק בעובי 1 ס״מ על נייר פרגמנט משומן ולאפות בתנור בחום מתון כ־10 דקות. אחרי האפיה להפוך על נייר שעליו פזור מעט סוכר כדי שהבצק לא ידבק.

הכנת המילוי:

על המילוי להיות מוכן לפני התחלת האפיה. לערבב אגוזים, דבש תבלינית רום, להוסיף שמנת לא מוקצפת עד שמתקבל מסה. למרוח את התערובת על הבצק, לגלגל מצד הצר ולעטוף באבקת סוכר ולהגיש את הפרוסות באלכסון. במקום המילוי הנ״ל אפשר גם למלא ב־120 גרם ריבה.

בגדי ילדים מישראל לשווקי העולם

לא רק אופנת גברים ונשים מעצב ישראל ויוצאת לעולם, בגדי תינוקות וילדים גם להם חלק ביצוא, והראיה לכך היא — יציאתם של 8 יצרנים ישר־אלים לתערוכה הבינלאומית לבגדי ילדים אשר נערכה בקלן (10—12.10.75) בקלן גרמ־ניה.

הקו אשר ייצג את האופנה הישראלית בקלן הוא לכשקה מפלי. הכיור הקו הצמרתי יותר בגווני פסטל אשר מפנה מעי־קר לשוק האמריקאי והצבע בי־בגווני היפצני יותר ממופנם ל־קונים האירופאים.

יול המעצבים אשר יוצגו בתערוכה קלו יהיו מגוססים על עריכים בואריאציות שונות, כי־יתר מוהגה, שריונים ממשפצים ב־מגוון גרוב של מכעור כי מי־גבת, כן יהיו מגוון גרוב של רוים, בגדי ספורט ומעילים מי־עור כבש, זוקטים לילדים.

לגבי כותרים — הרי המעצבים הישראלים מגדלים וזוכה מכולם במפטנויה הביתוריים. היצרנים הישראלים מקיימים שלא להתח־רות במרכזו יצנו החולים, כמו הונג־קונג והיפאן, אך גם לא לגבי האופנה העקרית והצי־יהאים עצמם לאיכות אירו־פאית מקולה המחירים ביונייים.

מחוברה לתערוכה ויורדים, אשר ארגנו את הביתן הישראלי ליו היזה כי גם בעבר נהגו יצרנים הישראלים להשתתף בתערוכה זו, אך מזה כמספר שנים חדלו לקיימה כן. הוזמנם עם הי־שלך המשותף נתן ליצרנים הי־שראליים היופה מהוהישות המב־ריעים ליה אטמוספריה יותר מאשר בעבר להדריה לארצות השוק עקב הסכם החדש אשר הוריד את המכסים וכך מקנה בירי תוצרת נוחים יותר. מכשר הייצוא הורדו כבר שנה מ־8.8% ל־7.2% ואילו ב־1 ליו־אר 1976 הם יורדו ל־3.6%.

תעשית בגדי הילדים בישראל מגלה כבר ייצרנים המעסיקים כ־250 עובדים. המחזור הכספי של תעשיה זו ב־1974 הסתכם ב־126,000,000 ל״י כשהייצוא מגיע לכ־10 מיליון דולר.

הארצות העיקריות ביצוא בגדי הילדים הם ארצות השוק המשותף — 1.038 מיליון דולר; ארה״ב — 2.3 מיליון דולר; דרום-אפריקה — 1.5 מיליון דו־לר, וכן מייצאת ישראל לאוסט־רליה, קנדה, יפן, שבדיה ועוד.

בתצלום: שני חליפות רביב לילדים.

החינוך לזהירות בדרכים

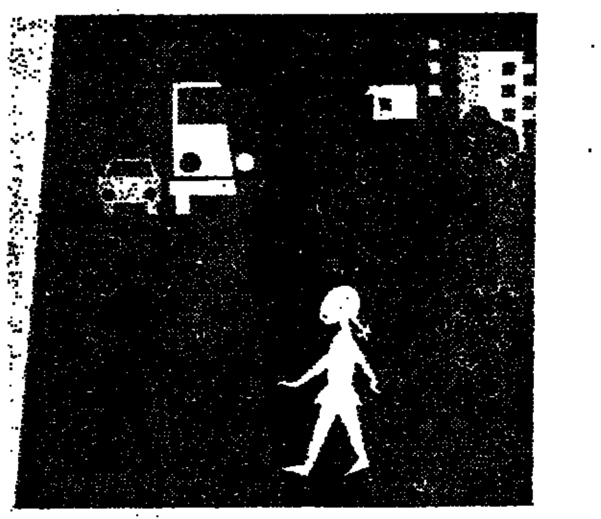

משרד החינוך והתרבות הוציא בי־מים אלה חוברת הדרכה לגננות שחו־ברה שיה לנדה, מדריכה פרובית, בעזרתה מבקש השנה לחנך את ילדי כל הגנים בארץ, ממלכתיים וממלכ־תיים דתיים, לכללי התנהגות נכונה בדרכים.

הרעיון המנחה את מחברי החוברת הוא ההרגל, המעשיות, ולא הסכנה. ה־זהירות לעומת חוסר הזהירות, וכל אמצעי למנוע פגיעה או פחד ולהפליא את עיני ההתנהגות הנכונה, כדי להקנות בילד תחושה שהוא מסוגל לשמור על עצמו.

אחת הדרכים המוצעות היא שימוש במקורות. החל מפסוק ט״ו בפרק ד׳ בספר דברים: „ונשמרתם מאוד לנפ־שותיכם" וכלה בלימוד תפילת הדרך: „יהי רצון מלפניך ה׳ אלוקינו ואלוקי אבותינו שתוליכנו לשלום" וכו׳.

מטרות העל של התוכנית הוגדרו כך:

אורח החיים המודרני — התיעוש, העיור, התנועה הרבה והסואנת — מאיימים על בריאותו ומשאביו של האדם (הילד) לכן עליו לגלות אמצ־עים רבים ושונים למניעת תקלות ואסונות.

על האדם (הילד) לגלות ולהבחין במציאות ביחסים שבתוך סביבות־חברתיות שונות, בהן הוא חי. עליו ללמוד כללים וחוקים שהם פרי ניסיון מצטבר לשמירת חייו, בפתונם ונוהר־תם.

למידה בדרך החויה, מתוך עבודות ועקרונות, אשר ישפיעו על גיבוש עמדות חיוביות ויעודדו את פיתוחם של הרגלים וכשרים המסגלים ומבטי־חים התנהגות נאותה ו„חויה בטיחו־תית".

ואילו המטרות ההתנהגותית:

הילד יפתח חוש לזהירות ולשמירה על עצמו. יכיר את הסכנות האורבות לו בשכונה וברחוב (תנועת-מכוניות, מכוניות חונות, הסכנה הנובעת מזיהום מדרכות וכו׳). יכיר את אמצעי הבטי־חות ו„מונעי הסכנה" וכן דרכי הבי־טוח בהם (כביש, מדרכה, שביל, מעבר חציה, תמרורים).

הילד יכיר את שפת הסמלים המת־ריעים על הסכנה — (צבע אדום, צ־פירות, תמרורים, רמזורים וכו׳).

הילד יכיר וילמד כללי בטיחות וה־היגיינה ברחוב ויתנהג בהתאם להם.

ילמד הילד הרגלי-הליכה ושמות רחובות בסביבתו ויכיר היטב את ה־דרך מביתו לגן ולחנות הקרובה (אם אפשר יכיר מספר דרכים לאותה ה־כתובת).

הילד יכיר את שוטרי-התנועה, תפ־קידם ופעולתם ויפתח יחס של אמון לשוטרים; ילמד לציית להם ויפנה ל־שוטר לבקשת עזרה.

ילמד הילד להתנהג כראוי בעת נסיעה במכונית — היכן ישב; איך ינהג כלפי הנהג ולא יפריע, או יכביד עליו. באוטובוס — יעמד במבלמת ב־תור, לא יוציא יד מבעד לחלון, ישמור על נקיונו וכו׳.

הילד יכיר את תפילת הדרך ויבין את הנאמר בה.

כובע גרב סרוג

בין סגנונות הלבוש שזכו ל־מעמד קלאסי, לכינה שהם שייכים לבגדי ההורבי השיבבש

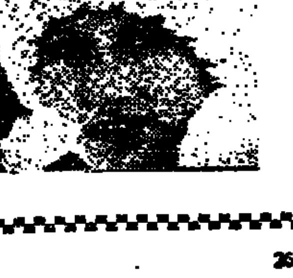

יש מצבי גם כובע המצי־הורב בספריגה אחת, במרית „גומי" העטוף היטב את כל הר־ראש בימים קרים. כובע כזה קל לסרוג ומהיר לסגור ואפילו כי שאינה סרגנית מעולה יכו־לה להכינו לעצמה בעזרת הור־אות פשוטות. סריגה הכובע הצעיף נשאר בארונה שנים כה רבות עד שקבה להאור חורף בלקיה. את יכולה כבר עכשיו להכין לעצמך מערכת סריגה ו־אפילו מערכות אחדות בגוונים שונים. המחיר איננו יקר בחשר ואתה לכובע קבי ההוראה בסופו תן והם כמעט לכל אחת.